

Certyfikacja języka polskiego jako obcego

Od roku 2000 Polska jest członkiem *Association of Language Testers in Europe* [ALTE], co oznacza, że testy do sprawdzania znajomości polszczyzny, opracowywane przez Komisję ds. Certyfikacji Znajomości Języka Polskiego jako Obcego MENiS, będą odpowiadać standardom europejskim.

Działania te zostały podjęte z myślą o wejściu Polski do Unii Europejskiej oraz o nauczaniu języka polskiego zgodnie z wymogami europejskimi.

System certyfikacji przygotowany na zlecenie MENiS będzie potwierdzać znajomość języka polskiego na trzech poziomach: **progowym, średnim ogólnym i zaawansowanym.**

Nauczanie języka polskiego według standardów międzynarodowych

Stopień	Stopień zaawansowania	Poziom*	Poziom wg standardów europejskich (Common European Framework)	
			Oznakowanie	Nazwa
1.	Sytuacje komunikacyjne		A0	Survival Polish
2.	Wprowadzenie do języka	I. Progowy	A1	Introduction to Polish (Breakthrough)
3.	Wstępny		A2	Waystage
4.	Progowy		B1	The Threshold
5.	Średni ogólny	II. Średni ogólny	B2	First Certificate Polish (Vantage)
6.	Średni specjalistyczny		C1	Study Certificate (Effective Proficiency)
7.	Zaawansowany	III. Zaawansowany	C2	Proficiency (Mastery)
8.	Stopień biegłości		D	Native speaker

* Klasyfikacja przyjęta dla serii podręczników „Język polski dla cudzoziemców”

KIEDYŚ WRÓCISZ TU...

część I

PODRĘCZNIK DO NAUKI JĘZYKA POLSKIEGO
DLA ŚREDNIO ZAAWANSOWANYCH

JĘZYK POLSKI

DLA CUDZOZIEMCÓW

SERIA POD REDAKCJĄ
Władysława Miodunki

14

INSTYTUT STUDIÓW POLONIJNYCH I ETNICZNYCH
UNIwersytetu Jagiellońskiego

PODRĘCZNIK DO NAUKI JĘZYKA POLSKIEGO
DLA ŚREDNIO ZAAWANSOWANYCH

EWA LIPIŃSKA,
ELŻBIETA GRAŻYNA DĄMBSKA

KIEDYŚ WRÓCISZ TU...

część I

poziom
ŚREDNI OGÓLNY

Kraków

© Copyright by Ewa Lipińska, Elżbieta Grażyna Dąmbaska
and Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS,
Kraków 2003, wyd. I

ISBN 83-242-0130-0

TAIWPN UNIVERSITAS

Recenzent

Elżbieta Sękowska

Profesor Uniwersytetu Warszawskiego

Redakcja

Wanda Lohman

Tłumaczenie na jęz. angielski

Andrzej Kurtyka

Ilustracje

Joanna Budyn-Kamykowska

Renata Porębska (s. 48 i 146)

Projekt okładki i stron tytułowych

Sepielak

Przy nagrywaniu płyty CD swoich głosów użyczyli

Marcin Huet, Dominika Knapik, Marian Łasak, Łukasz Pawlik-Gwozdecki,

Jolanta Pawnik

Realizacja nagrania

Elżbieta Mól (Radio Kraków)

Pod niebem wielkich miast swój zgubisz ślad,
Osiągniesz to, co chcesz, za rok, za parę lat.
Lecz gdy zdobędziesz wszystko już,
Z dalekich stron kiedyś wrócisz tu.

Powrócisz tu
(utwór wykonywany przez *Irenę Santor*,
słowa *J. Kondratowicz*)

Spis treści

WSTĘP	11
-------	----

LEKCJA 1

■ Wyrażanie własnych opinii. „ <i>Na studiach w Polsce</i> ”. – „ <i>Moja metoda</i> ”. „ <i>Poligłoci w pieluchach</i> ”. – „ <i>Jacy jesteście? Plany, dążenia i aspiracje</i> ”	15
■ „Jeszcze za tym zateśkniesz...” – Idiomy: <i>kąt, dom, powietrze</i> . – J. Brzostowska, <i>Jeśli masz czyjeś serce</i>	21
■ Swoj; negacja podwójna i wielokrotna; trzeba, można, warto	29

LEKCJA 2

■ Oburzenie i protest. „ <i>Miedzy starymi a nowymi laty</i> ”. – „ <i>Trudno być opiekunem swoich rodziców</i> ”. – „ <i>To dzieje się obok nas</i> ”. – „ <i>Czy samotnym kobietom słusznie odmawia się prawa do zaadoptowania dziecka?</i> ” – „ <i>Nie taki potwór straszny, jak go rysują</i> ” – „ <i>Jacy jesteście? Młodzież a używki</i> ”	40
■ „Za siedmioma lasami, za siedmioma górami...” – Idiomy: <i>bajka, kot, nuda</i> . – A. Bursa, <i>Chory synek</i>	47
■ Państwo; nazwiska; nazwy deminutywne (zdrobnienia); powinien; tryb rozkazujący	54

LEKCJA 3

■ Komplementy. „ <i>Szał ciat</i> ”. – „ <i>Strój Cię określa</i> ”. – „ <i>Trudna sztuka komplementowania</i> ”. „ <i>Jacy jesteście? W co się ubieracie?</i> ”	71
■ „Co się teraz nosi?” – Idiomy: <i>ulica, moda, but, pantofel</i> . – L. Długosz, <i>Majstersztyk</i>	77
■ Formy męskoosobowe i rzeczowe (niemęskoosobowe) czasownika, aspekt czasowników, nazwy czynności	86

LEKCJA 4

■ Prośba o radę. „ <i>Kocha, tuczy, szanuje</i> ”. – „ <i>Jemy i chudniemy</i> ”. – „ <i>Chude, chudsze, chore</i> ”. – „ <i>Zmora kaca</i> ”. – „ <i>Jacy jesteście? Wasze poglądy</i> ”	103
■ „Smakowita podróż”. – Idiomy: <i>jeść, słodki, ryba</i> . – A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i> (fragment)	111
■ Imięstów przymiotnikowy czynny; szyk przydawki przymiotnikowej; tryb warunkowy (przypuszczający)	119

LEKCJA 5

- Argumentacja. „Uniwersytet mistrzów”. „Kaprys króla Zygmunta”.
 „Czy wystarczy być?” – „Jacy jesteście? O młodziuzy powiedzieli...” _____ 132
- II. „Któż wypowie twoje piękno, Krakowie prastary”. – A. Polewka,
Igrce w gród wałq. – Idiomy: *historia, mur.* – A. Sikorowski,
Nie przenoście nam stolicy do Krakowa _____ 140
- III. *Imiestów przymiotnikowy bierny; strona bierna;*
przymiotniki odrzeczownikowe _____ 149

LEKCJA 6

- Strach – niepokój – obojętność – fascynacja. „Przezorny zawsze...
 przesądny”. – „Egzorcysti i opętani”. – „Zniewoleni przez natogi”.
 – „Jacy jesteście? Zdrowie i ekologia” _____ 161
- II. „Legenda o panu Twardowskim, który się z diabłem bratał”. –
 Idiomy: *słowo.* – M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Nieudany seans* _____ 168
- III. *Składnia liczebników; deklinacja liczebników głównych;*
wyrazy złożone _____ 176

174

LEKCJA 7

- Porównywanie. „W sieci”. – „Między PRL-em a Rzeczpospolitą”.
 – L.J. Kern, „Gwiazdka 1995”. – „Język demokratycznie podzielony”.
 – „Szkoła powinna być trochę w tyle”. – „Z komórką przez życie”.
 – „Jacy jesteście? Plany na wakacje” _____ 190
- II. „Język polski”. – Idiomy: *język.* H. Poświatowska, *** _____ 198
- III. *Imiestowy przysłówkowe – współczesny i uprzedni; liczebniki zbiorowe,*
nazwy abstrakcyjnych cech (nazwy właściwości) _____ 206

LEKCJA 8

- Wyrażanie własnych opinii lub argumentacja (powtórzenie).
 „Śnieżna fala”. – „Samobójcy mimo woli”. – „Pyrrusowe zwycięstwo”.
 – „Skazani na miasto”. – „Mężobranie”. – „Jacy jesteście? Pieniądze” _____ 222
- II. „Zakopane – przedsiónek Tatr”. – Idiomy: *góra.*
 F. Hodorowicz-Sewców, *Dziwni* _____ 225
- III. *Formy bezosobowe; strona zwrotna; nazwy żeńskie* _____ 232

Klucz do ćwiczeń _____ 245

Bibliografia _____ 279

Table of Contents

INTRODUCTION	13
--------------	----

LESSON 1

Expressing opinions. „Na studiach w Polsce”. – „Moja metoda”. „Poligłoci w pieluchach”. – „Jacy jesteście? Plany, dążenia i aspiracje”	15
II. „Jeszcze za tym zateśknisz...” – Idioms: <i>kąt, dom, powietrze</i> . – J. Brzostowska, <i>Jeśli masz czyjeś serce</i>	21
III. <i>Swój; double and multiple negation; trzeba, można, warto</i>	29

LESSON 2

Indignation and protest. „Między starymi a nowymi laty”. – „Trudno być opiekunem swoich rodziców”. – „To dzieje się obok nas”. – „Czy samotnym kobietom słusznie odmawia się prawa do zaadoptowania dziecka?” – „Nie taki potwór straszny, jak go rysują” – „Jacy jesteście? Młodzież a używki”	40
II. „Za siedmioma lasami, za siedmioma górami...” – Idioms: <i>bajka, kot, nuda</i> . – A. Bursa, <i>Chory synek</i>	47
III. <i>Państwo; surnames; diminutives; powinien; the imperative mood</i>	54

LESSON 3

Compliment. „Szał ciał”. – „Strój Cię określa”. – „Trudna sztuka komplementowania”. „Jacy jesteście? W co się ubieracie?”	71
II. „Co się teraz nosi?” – Idioms: <i>ulica, moda, but, pantofel</i> . – L. Długosz, <i>Majstersztyk</i>	77
III. <i>Masculine-personal and non-masculine-personal forms, the aspect of verbs, names of activities</i>	86

LESSON 4

Requesting advice. „Kocha, tuczy, szanuje”. – „Jemy i chudniemy”. – „Chude, chudsze, chore”. – „Zmora kaca”. – „Jacy jesteście? Wasze poglądy”	103
II. „Smakowita podróż”. – Idioms: <i>jeść, słodki, ryba</i> . – A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i> (fragment)	111
III. <i>Active adjectival participle; word order in an adjectival attribute; the conditional mood</i>	119

LESSON 5

- I.** Argumentation. „Uniwersytet mistrzów”. „Kaprys króla Zygmunta”.
„Czy wystarczy być?” – „Jacy jesteście? O młodzieży powiedzieli...” _____ 132
- II.** „Któż wypowie twoje piękno, Krakowie prastary”. A. Polewka,
Igrce w gród walq. – Idioms: *historia, mur.* – A. Sikorowski,
Nie przenoście nam stolicy do Krakowa _____ 140
- III.** *Passive adjectival participle; the passive voice;*
denominal adjectives _____ 149

LESSON 6

- I.** Fear – anxiety – indifference – fascination. „Przezorny zawsze...
przesądny”. – „Egzorcyci i opętani”. – „Zniewoleni przez nałogi”.
– „Jacy jesteście? Zdrowie i ekologia” _____ 161
- II.** „Legenda o panu Twardowskim, który się z diabłem bratał”. –
Idioms: *słowo.* – M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Nieudany seans* _____ 168
- III.** *The syntax of numerals; declension of cardinal numerals;*
compound words _____ 176

LESSON 7

- I.** Comparisons. „W sieci”. – „Między PRL-em a Rzeczpospolitą”.
– L.J. Kern, – „Gwiazdka 1995”. – „Język demokratycznie podzielony”.
– „Szkoła powinna być trochę w tyle”. – „Z komórką przez życie”.
– „Jacy jesteście? Plany na wakacje” _____ 190
- II.** „Język polski”. – Idioms: *język.* H. Poświatowska, *** _____ 198
- III.** *Simultaneous and anticipatory adverbial participles; collective*
numerals; terms denoting abstract characteristics _____ 206

LESSON 8

- I.** Expressing opinions and argumentation (revision). „Śnieżna
fala”. – „Samobójcy mimo woli”. – „Pyrrusowe zwycięstwo”. – „Skazani
na miasto”. – „Mężobranie”. – „Jacy jesteście? Pieniądze” _____ 222
- II.** „Zakopane – przedśionek Tatr”. – Idioms: *góra.*
F. Hodorowicz-Sewców, *Dziyń* _____ 225
- III.** *Non-personal forms; the reflexive voice; feminine nouns* _____ 232

Key to exercises _____ 245

Bibliography _____ 279

WSTĘP

Pierwsze wydanie *Kiedyś wrócisz tu...* ukazało się w 1997 roku. Po kilku latach korzystania z podręcznika autorki wspólnie z wydawnictwem zdecydowały się na podzielenie go na dwie części: pierwsza składa się z ośmiu lekcji i jest przeznaczona dla poziomu średniego, a część druga zawiera siedem pozostałych jednostek i adresowana jest do poziomu zaawansowanego. Doświadczenie pokazało, iż ze względu na bogactwo materiału w każdej lekcji trudno jest wykorzystać całość w jednym cyklu kształcenia; mniejsza objętościowo pozycja powinna dać więcej satysfakcji korzystającym z niej studentom oraz lektorom.

Zmiany w obrębie poszczególnych jednostek lekcyjnych są nieznaczne. Zachowano układ lekcji, które nadal składają się z trzech stałych części tematycznie ze sobą związanych Są to:

I. Część komunikacyjna zawierająca:

- **fragmenty artykułów prasowych** służące jako punkt wyjścia do ćwiczenia funkcji komunikacyjnych,
- **zwroty i wyrażenia komunikacyjne** oraz **ćwiczenia** ułatwiające ich zapamiętanie.

II. Część tekstowa obejmująca:

- **tekst,**
- **objaśnienia** do tekstu,
- **ćwiczenia,**
- **wyrażenia idiomatyczne** i **ćwiczenie** je wdrażające,
- **tematy** do ćwiczeń pisemnych lub ustnych,
- **wiersz.**

III. Część gramatyczna, w której mieszczą się:

- **wiadomości gramatyczne,**
- **ćwiczenia.**

Najważniejsze zmiany polegają na rozszerzeniu części komunikacyjnej, w której dodano informacje na temat użycia odpowiednich form gramatycznych w niektórych zwrotach, np. *Co pan myśli o... (+ miejscownik)* oraz ćwiczenie sprawdzające prawidłowość zastosowania wybranych form. Dodano również stosunkowo proste ćwiczenie polegające na wsta-

wieniu podanych wyrazów lub zwrotów do odpowiednich zdań. Zmian dokonano też w części zawierającej fragmenty artykułów prasowych. Niektóre z nich zostały zastąpione bardziej aktualnymi na podobne lub takie same, jak poprzednio, tematy; dodano też kilka nowych, poruszających problemy współczesności. Inną ważną zmianą jest przeniesienie *strony zwrotnej i nazw żeńskich* do lekcji 8; natomiast *zdania bezpodmiotowe i wyrazy pochodzące od wyrażań syntaktycznych oraz perswazję* przesunięto do części II. Zmienione zostały też w wielu przypadkach *tematy do ćwiczeń pisemnych lub ustnych*.

Cześć komunikacyjna wymaga od prowadzącego zajęcia szczególnej uwagi i inwencji. Zawiera bowiem fragmenty często prowokacyjnych artykułów zachęcających studentów do reakcji, a zatem mówienia lub pisania. Należy wszakże wymagać od nich używania nowych, charakterystycznych dla danych funkcji komunikacyjnych form, a nie tylko wypowiedzania się na dany temat.

Cześć druga nadaje się do studiowania bez pomocy nauczyciela lub z jego niewielkim udziałem, wskazana jest jednak kontrola i omówienie zarówno tekstu, jak i ćwiczeń. Teksty dzielą się na preparowane (1 – 3) i pisane w oparciu o teksty prasowe i/lub literackie (4 – 8). Cześć ta służy ćwiczeniom w czytaniu i rozumieniu tekstu, poszerzaniu oraz wzbogacaniu słownictwa, jest bowiem tak skonstruowana, aby student musiał kilkakrotnie przeczytać lub przejrzeć tekst. Zarówno zwroty i wyrażenia idiomatyczne, jak i ćwiczenia je wdrażające wymagają dokładnego omówienia i wyjaśnień. Należy zachęcać studentów do ich używania przy każdej nadarzającej się okazji. Na końcu części tekstowej występuje kilka tematów, które można wykorzystać do ćwiczeń pisemnych lub ustnych.

Wiersze – związane tematycznie z tekstem głównym – zostały dobrane również w celu prezentacji rozmaitych stylów i znaczących twórców polskiej poezji.

Program gramatyczny podręcznika (opracowany na podstawie *Programów* zawartych w „Język polski jako obcy”) wynika z założenia, iż studenci opanowali już podstawy gramatyki, a przede wszystkim deklinacje i koniugacje. Znalazły się w nim wprawdzie zagadnienia, które przerażają się zwykle na poziomie progowym (np. formy męskoosobowe i rzeczowe, tryb rozkazujący, aspekt czasownika, mowa zależna itp.), ale są to problemy sprawiające zwykle trudność obcokrajowcom, wymagające powtórzenia i/lub dokładnego przećwiczenia. W programie ważne miejsce zajmują zagadnienia słowotwórcze.

Teksty oznaczone znajdują się na CD.

INTRODUCTION

The first edition of *Kiedys wrócisz tu...* appeared in 1997. After several years of using the textbook, the authors together with the publisher decided to divide it into two parts: the first part consists of eight lessons and is aimed at the intermediate level; the second part consists of the remaining seven units and is addressed to advanced students. Experience has shown that due to the abundance of the material in each lesson it is difficult to make use of the entire book in one teaching period; a less voluminous textbook should prove more satisfactory to students and teachers.

Particular units have not been changed significantly. The structure of the lesson has been preserved – in each there are three parts connected by topic:

I. Communication, which includes:

- **excerpts from press articles** which serve as a starting point for practicing communicative functions,
- **communicative phrases and expressions** with **exercises** to facilitate memorization.

II. Reading, which comprises the following:

- **text**,
- **explanatory** notes to the text,
- **exercises**,
- **idiomatic expressions and an exercise** for practice,
- **topics** for oral or written work,
- **poem**

III. Grammar, which consists of:

- **grammatical explanations**,
- **exercises**.

The most important changes include extending the Communication part, which now contains information on using proper grammar forms in some expressions, e.g. *Co pan myśli o ... (+ locative)* and an exercise to test the proper use of selected forms. A relatively easy exercise has been added, in which the given words and expressions are to be

inserted in appropriate sentences. Changes have also been made in the part with excerpts from press articles. Some articles have been replaced with more recent ones on similar or the same topics; some newly added ones concern contemporary problems. Another important change concerns transferring *the reflexive voice* and *feminine nouns* to Lesson 8; *sentences without subject* and *words derived from syntactic expressions* have been moved to the second volume of the textbook. In many cases *topics for oral or written work* have also been changed.

The Communication part requires particular attention and inventiveness from the teacher. It contains excerpts from frequently provocative articles which encourage students to respond in speaking or writing. One should expect the students to use new forms characteristic of particular communicative functions, and not only to impart views on a given topic.

The second part is suitable for self-study or learning with minimal assistance from the teacher, although teacher's control is recommended in discussing both the text and the exercises. The texts include ones that are specially prepared (1-3) and ones that are written on the basis of texts from the press and/or literature. This part serves to provide practice in reading comprehension as well as expanding and enriching vocabulary – it is structured so that the student has to read or skim the text several times. Idiomatic phrases and expressions along with exercises to practice them require detailed explanation. Students should be encouraged to use them at every opportunity. Toward the end of Reading, several topics are provided, which can be used in written or oral exercises.

The poems – thematically connected with the main text – have been selected also to present a variety of styles and significant names in Polish poetry.

The grammatical syllabus of the textbook (based on the *Programy* in *Język polski jako obcy* [*Polish as a Foreign Language*]) results from the assumption that students have already mastered elementary grammar, first and foremost declension and conjugation. Although it contains problems normally introduced at the threshold level (e.g. masculine-personal and non-masculine-personal forms, the imperative mood, the aspect of the verb, indirect speech, etc.), they usually cause much difficulty to foreigners and so require revision and/or detailed practice. The problems of word-formation also occupy an important place in the syllabus.

Texts marked with are to be found on CD.

Lekcja 1

Wyrażanie własnych opinii

Na studiach w Polsce

Przyjeżdżają tutaj, bo taniej, piękniej, bo to kraj ich przodków.

Na trudności związane z nauką języka polskiego narzeka większość studiujących w Polsce cudzoziemców.

– *Może się wydawać, że ukraiński i polski są tak podobne, że jak się zna jeden, to powinno się rozumieć drugi – opowiada Ewa, studentka polonistyki, która przyjechała z Ukrainy. – Ale na filologii polskiej naprawdę bywa ciężko. Mimo to cieszę się, że studiuję w Polsce. Zawsze chciałam biegle mówić w waszym języku. Moi dziadkowie są z pochodzenia Polakami.*

Dzieci i wnuki Polaków mieszkających na Litwie, Ukrainie czy w Rosji stanowią znaczną grupę obcokrajowców, którzy podejmują naukę w naszym kraju.

Są i takie osoby, które studia w Polsce traktują jak przygodę. Tak jak Agata.

– *Bardzo wiele słyszałam o Krakowie – mówi po polsku ta sympatyczna Niemka z Freiburga. – Postanowiłam, że będę tu studiować. To ma być przygoda mojego życia. Pochodzę z niebogatej rodziny, moich rodziców nie stać na opłacenie mi studiów w Paryżu czy Londynie. W Polsce też nie kosztują mało, ale znacznie mniej niż w tamtych miastach. Przez rok nauczyłam się polskiego na tyle, że teraz mogę spokojnie zacząć zajęcia,*

bez żadnych dodatkowych kursów. Udzielam też korepetycji. Chcę studiować w prywatnej szkole reklamy. W Niemczech specjaliści po takich szkołach bardzo łatwo znajdują pracę. Jestem w Polsce dopiero rok, ale już wiem, że dobrze wybrałam. Polacy są bardzo otwarci, życzliwi, dużo mi pomagają.

Zgadza się z tym Bernard, Kenijczyk:

– *Przed przyjazdem często słyszałem, że Polacy to rasiści, że ciemnoskórym jest tu bardzo trudno. Bałem się mieszkać w akademiku. Tymczasem okazało się, że jest naprawdę fajnie. Po pierwszym roku nie słyszę już pytań, czy przyjechałem do Polski szukać żony, i tym podobnych. Dziewczyny z akademika przychodzą czasem pytać o nasze narodowe potrawy i wychodzą rozczarowane, bo ja nie umiem gotować. Chłopaki traktują mnie normalnie, jak sędzę (śmieje się). Na przykład już się nauczyli, że ja nie piję tyle piwa, co oni. Ale i tak zapraszają mnie na imprezy.*

Wszyscy, z którymi rozmawiałam, twierdzą zgodnie, że najgorsza, szczególnie na początku, jest tęsknota za domem:

– Wszyscy u mnie w rodzinie wiedzą, że przylecę dopiero za dwa lata – mówi Bernard. – Na wakacje w akademiku zostają tylko cudzoziemcy, i to ci, którzy mają bardzo daleko do domu. Dziesiątki tysięcy kilometrów.

W Polsce w ostatnich latach przybywa studentów obcokrajowców. My jeź-

dzimy za granicę, oni przyjeżdżają do nas. Kiedyś było więcej osób z Wietnamu, Chin. Teraz rośnie liczba Polaków ze Wschodu oraz młodzieży z krajów zachodnich.

Lilka Poncylusz
„Cogito” nr 21, 1999

Moja metoda

Każdy, kto uczy się obcego języka i naprawdę zależy mu na tym, aby go znać, poszukuje jak najskuteczniejszych sposobów, aby osiągnąć zamierzony cel. Kilka młodych osób, które w nauce języka osiągnęły co najmniej poziom średnio zaawansowany, opowiada o swoich metodach.

Marek, ucząc się angielskiego, jest „uzależniony” od walkmana. Gdy tylko ma wolną chwilę, zakłada słuchawki i wkłada do kieszonki kasetę z nagraniem lekcji. Słucha jej, jadąc autobusem, stojąc na przystanku. Wszędzie, gdzie tylko się da.

Ewa wymyśliła inny sposób na zapamiętywanie obcych słówek. Chcąc nauczyć się francuskiego, rozlepia w całym mieszkaniu kartki z nazwami sprzętów i czynności. W kuchni na przykład, na półce z naczyniami wiszą karteczki opatrzone napisami: talerz, filiżanka, szklanka...

Obok nich napisy: parzyć herbatę, gotować zupę itp.

– Jestem uzrokowcem. Muszę widzieć, żeby zapamiętać – mówi Ewa. – Kiedy podczas wypowiedzi na kursie zabraknie mi jakiegoś słowa, przysmykam oczy i widzę swoje karteczki. Według Ewy jej metoda jest skuteczna, choć nieco pracochłonna.

Dla Adama – najlepszym sposobem na naukę języka, na poszerzanie słownic-

stwa jest czytanie czasopism. Adam uczy się angielskiego – na polskim rynku jest duży wybór tytułów w tym języku.

– Staram się czytać artykuły na różne tematy, nawet takie, które mnie nie interesują, na których zupełnie się nie znam. Często czytam je kilkakrotnie, dopóki nie zrozumiem, o co w danym tekście chodzi. Potem próbuję, choćby w kilku zdaniach, streścić dany artykuł.

Marta ma z koleżanką pakt o wzajemnej pomocy. Przyrzekły sobie codzienne „pół godziny angielskiego”, gdy rozmawiają ze sobą tylko w tym języku. Mówią o tym, o czym rozmawiałyby po polsku – o zdarzeniach w szkole, chłopakach, ciuchach, filmach. Gdy nie mogą się spotkać, dzwonią do siebie.

Beata:

– Mogę powiedzieć, że uczę się niemieckiego korespondencyjnie. Od prawie roku wymieniam listy z młodymi Niemcami. Piszemy o ulubionych książkach i filmach, o naszych znajomych, o planach zawodowych, właściwie o wszystkim.

Beata liczy na to, że wkrótce spotka się ze swoimi listownymi znajomymi – już została zaproszona, a wtedy będzie

mogła naprawdę się z nimi nagać po niemiecku.

Dorota Próchniewicz
„Cogito” nr 14, 1999

Poliglota w pieluchach

Dzieci rodzą się „obywatelami świata”, dopiero pod koniec 10. miesiąca życia ich umysły zaczynają się „koncentrować” na języku ojczystym.

Właśnie tak małe dzieci mają wyjątkową łatwość rozpoznawania pozbawionych znaczenia wymyślonych słów, takich jak „giku”, „tuka” czy „bugo”.

Dzieci rodzą się też z absolutnym słuchem, co sprawia, że nie tylko wszystkie mają zadatki na wirtuozów, ale także na poliglotów. Ta zdolność również zaczyna zanikać mniej więcej w dziesiątym miesiącu.

Naukę drugiego języka rozpoczęły dzieci odpowiednio w chwili narodzin, w wieku 2–3 lat, w wieku 4–6 lat oraz w wieku 7–9 lat. Dzieci z pierwszej grupy doskonale radziły sobie w obu językach bez szkody dla któregośkolwiek z nich. U dzieci z pozostałych grup nawet krótkotrwały kontakt z obcym językiem we wczesnym okresie życia znacznie ułatwiał późniejszą naukę.

Paweł Górecki
„Wprost” 9 marca 2003

Jacy jesteście?*

Plany, dążenia i aspiracje

Jak wynika z badań, jednym z najważniejszych życiowych celów młodzi jest udane życie rodzinne. Na drugim miejscu znajduje się ciekawa praca zgodna z zainteresowaniami. Dalej jest miłość i przyjaźń, choć na przestrzeni kilku lat obserwuje się spadek znaczenia tych wartości. Coraz ważniejsze miejsce w planach młodzi zajmuje osiągnięcie wysokiej pozycji zawodowej i zrobienie kariery. Ponad połowa młodych ludzi w przyszłości widzi się jako absolwenta wyższej uczelni. Wśród profesji najchętniej przez nich wykonywa-

nych w przyszłości przeważają: makler, bankowiec, ekonomista, specjalista od marketingu, informatyk, inżynier, prawnik.

Źródło: CBOS

- Wyłącznie dla pieniędzy pracuje tylko 22% młodych ludzi
- 36% pracuje przede wszystkim po to, by zrobić karierę
- dla 68% rodzina jest ważniejsza niż kariera.

Źródło: SMG/KRC Poland-Media S.A.

„Cogito” nr 12, 2001

* Jacy jesteście? to prezentacja wyników badań prowadzonych wśród młodzieży w wieku 15–19 lat. „Młodzież 2001 – jaka jest? Konformistyczna? Pewna siebie? Nastawiona na kasę i karierę? Zobaczcie sami!” („Cogito” nr 12, 2001)

WYRAŻANIE WŁASNYCH OPINII – zwroty i wyrażenia

Pytanie o opinię:

- Co pan | myśli | o (+ *miejsownik*)... ? (Co myślisz o...?)
sądzi | (Co sądzisz o...?)

Co pani sądzi o wczorajszej dyskusji?

- Jak pan uważa – czy ...?

Jak pani uważa – czy powinniśmy napisać list do dyrektora?

- Jaka jest pana opinia o (+ *miejsownik*)...? (Jaka jest twoja
opinia o...?)

Jaka jest twoja opinia o nowym portierze?

- Jakie jest pana zdanie na ten temat? (Jakie jest twoje zdanie
na ten temat?)
- Jakie jest pani zdanie na temat (+ *dopełniacz*) (Jakie jest twoje zdanie
na temat...)

Jakie jest wasze zdanie na temat zbliżającego się referendum?

Odpowiedź o silnym zabarwieniu emocjonalnym:

- Jestem | absolutnie | przekonany, | że...
całkowicie | pewny,

Jestem pewna, że moi rodzice zdążą na rozdanie nagród.

- Nie mam żadnych wątpliwości co do ...(+ *dopełniacz*)

Nie mamy żadnych wątpliwości co do jego winy.

- Jest to dla mnie | oczywiste, | że ...
jasne,

Było dla nich oczywiste, że premier się przejęczył.

Odpowiedź o zabarwieniu neutralnym:

- Sądzę, |
- Myślę, | że...
- Uważam, |

Studenci uważają, że w programie jest za mało gramatyki.

- Moim zdaniem...
- Według | mojej opinii...
- | mnie...

- Z mojego punktu widzenia...

Według nas problem jest bardziej skomplikowany, niż się wydaje.

Odpowiedź wymijająca:

- Wydaje mi się, | że...
- Powiedziałbym raczej, |

Wydaje mi się, że znamy za mało faktów, żeby wygłaszać jakiegokolwiek opinie.

- Nie jestem pewien, | czy...
- | ale...

Nie jestem pewna, ale chyba gdzieś popełniliśmy błąd.

- Trudno to określić.
- Nie czuję się kompetentny do | wygłaszania takich opinii.
- | zabierania głosu w tej sprawie.

Ćwiczenia

I. Proszę napisać w odpowiedniej formie.

Przykład: Co myślisz o *tej sztuce* (ta sztuka)?

1. Co pan myśli o (ostatni film) Wajdy?
2. Jaka jest twoja opinia o (najnowsze obrazy) Iksińskiego?
3. Co sądzisz o (eutanazja)?
4. Jakie jest twoje zdanie na temat przepowiedni o (bliski koniec) świata?
5. Czy uważasz, że człowiek mógłby żyć na (inna planeta)?

6. Co sądzisz o (rodzina trzypokoleniowa) mieszkającej we (wspólny dom)?
7. Czy według ciebie człowiek powinien mówić prawdę w (każda sytuacja)?
8. Czy zgadzasz się z opinią, że Europejczyk nie może zaakceptować pozycji kobiety w (kraje muzułmańskie)?
9. Czy w (dwudziesty pierwszy wiek) można zapomnieć o (tradycje)?
10. Czy masz czasem ochotę przeżyć kilka miesięcy na (bezludna wyspa)?
11. Czy według ciebie we (współczesny świat) żyje się lepiej niż sto lat temu?
12. Dlaczego niektórzy ludzie wolą oglądać filmy w (telewizja) niż w (kino)?
13. Czy należy dyskutować o (kara śmierci)?
14. Czy w (nasze muzea) należy gromadzić pamiątki po (sławni ludzie)?
15. Czy to prawda, że kobiety zatrzymują się przy (każde lustro)?

II. Proszę dokończyć, używając zwrotów podanych w ramce.

jest słuszne – może mieć zły wpływ na dzieci – wygląda inaczej –
 powinni mieszkać z rodzicami – jest bardzo ważnym elementem –
 dzieci powinny uczyć się języków obcych – brakiem tolerancji – chce
 być inny niż jego dziadkowie

1. Jak pan uważa, czy młodzi ludzie?
2. Jestem absolutnie przekonany, że należy walczyć z
3. Jestem całkowicie pewna, że telewizja
4. Nie mam żadnych wątpliwości co do tego, że sztuka w życiu człowieka.
5. Jest to dla mnie oczywiste, że w przedszkolach
6. Z mojego punktu widzenia ten problem
7. Powiedziałbym raczej, że współczesny młody człowiek
8. Nie jestem pewien, czy twoje zdanie

III. Proszę połączyć kolumny A i B i dokończyć zdania.

A

1. Z mojego
2. Nie mam żadnych
3. Jakie jest twoje
4. Co pan
5. Według
6. Jest dla mnie
7. Jestem absolutnie
8. Trudno

B

- a. myśli...
- b. oczywiście...
- c. punktu widzenia...
- d. to określić...
- e. wątpliwości...
- f. zdanie
- g. mojej opinii...
- h. pewny

Jeszcze za tym tęsknisz...

- Bardzo tęsknię za domem, za krajem...
- Ja za rodzicami tak, ale poza tym raczej nie.
- Brakuje mi czystego powietrza, własnego kąta, przyjaciół, samochodu...
- Ja się jakoś przyzwyczailem. W moim mieście powietrze też jest niezbyt czyste, z pokoju jestem zadowolony, a jeśli chodzi o kolegów, to poznałem tu wielu ciekawych ludzi. Z niektórymi zaprzyjaźniłem się i będzie mi ich bardzo brakować, gdy wrócę do siebie.
- Ja będę tęsknił za Krakowem, to pewne. Nigdy się tu nie nudzę. Pochodzę z małego miasteczka, więc Kraków oszołomił mnie bogactwem muzeów, teatrów, kin, wystaw, kabaretów...
- Ja raczej zwiedzam okolice Krakowa. Bardzo lubię spacerować i w mieście, i poza miastem. Chodzę też z przyjaciółmi do różnych ciekawych kawiarni i restauracji.

- Ja też. Zwłaszcza że można tam zjeść coś smacznego. Nie mogę już patrzeć na stołówkowe jedzenie!
- Ja nie narzekam, choć rzeczywiście ziemniaki już mi bokiem wychodzą. Dostajesz dużo listów z domu?
- Tak sobie. Raczej dzwonią do mnie.
- Ja dostaję dość dużo. Piszę też często, bo mam o czym. W czerwcu chyba przyjedzie mama na dwa tygodnie i razem wrócimy do domu.
- Ja wracam na początku czerwca. Już się nie mogę doczekać! Planuję wakacje z przyjaciółmi i siostrą. Pojedziemy w moje ulubione miejsce nad morzem.
- Nacieszysz się domem, kolegami, jedzeniem i zatęsknisz za Krakowem, akademikiem i tym naszym studenckim życiem, zobaczysz!
- Pewnie masz rację!

Czy tęsknisz za domem?

– oto pytanie postawione studentom po ośmiu miesiącach pobytu w Polsce oraz fragmenty ich odpowiedzi. Która z nich wydaje się Panu/Pani najbardziej:

- a) dziwna
- b) interesująca
- c) podobna do Pana/Pani opinii?

Jakbyśmy mówili, że nie tęsknimy za domem, to by było kłamstwo. Nasza rodzina jest naszą rodziną. To samo z krajem – może być najgorszy, ale jest naszym krajem. Tam się urodziliśmy i nauczyliśmy się go kochać. Nie chodzi o to, że Polska nie jest dobrym krajem. Jest pięknym krajem, ale musimy mieć trochę czasu, żebyśmy mogli się przyzwyczaić do wszystkiego, co dla nas jest inne.

(Ignes, Brazylia)

Tęsknię za rodzicami, za mamą, którą widziałam co rano przez 18 lat. To dobrze, że tutaj mogę sama decydować, co i kiedy będę jeść, gdzie idę i z kim, ale szkoda, że tutaj muszę sama decydować, co i kiedy będę jeść, gdzie idę i z kim. I nikogo nie interesuje, czy w ogóle wróciłam.

(Maria, Węgry)

Brakuje mi matki i nic nie może mi jej zastąpić.

(Dymitr, Bułgaria)

Ciekawe dla mnie jest to, że często tęsknię za zapachami. Odczuwam to najsilniej w niedzielę, a szczególnie gdy jest ciepło. Myślę, że tęsknota jest nie do ominięcia – istnieje zawsze, kiedy wyjedzie się ze swojej ojczyzny.

(Hector, Argentyna)

Odpowiedź na to pytanie jest prosta – tak! Myśl o tym, że za parę miesięcy będę w domu, potęguje tę tęsknotę. Myślę dużo o mojej siostrze, o moich kolegach, o jedzeniu, które będę jadł, o miejscach, do których pojadę w lecie i o własnym pokoju. Tęsknota za tym wszystkim spowodowała we mnie niechęć do tego, co muszę robić tutaj.

(Piotr, USA)

Akademik jest dobry. Jedzenie też. Mam wspaniałych kolegów i – trzeba tutaj podkreślić – nauczycieli, którzy prowadzą interesujące zajęcia. Do Krakowa też się przyzwyczailem i bardzo mi się podoba. Ta atmosfera jest specyficzna, a Wawel jest jedyny! Dlatego chyba nie tęsknię tak bardzo za domem.

(Andrzej, Bułgaria)

Stare czasy już się skończyły i teraz nawet jak wrócę do domu, to będę tam tylko gościem.

(Fadi, Syria)

Chociaż jestem dorosłą osobą, czuję się, jakbym była osieroconym dzieckiem. Jestem bezradna, gdy mam problemy, bo nie mam obok mamy, która mogłaby mi pomóc, doradzić. Brakuje mi niekończących się rozmów z ojcem na bardzo ciekawe tematy. Żałuję, że nie mogę być równocześnie w dwóch miejscach, bo Kraków też mi jest bardzo bliski.

(Natalia, Rosja)

W Polsce brakuje mi mojej rodzimej kultury i wszystkiego, co się z tym wiąże.

(Anna-Maria, Cypr)

Objaśnienia do tekstu

tęsknota – uczucie żalu wywołane brakiem czegoś lub kogoś; nostalgia

kąt – tu: miejsce, w którym się mieszka, mieszkanie

przyzwyczaić się – zacząć uważać coś za rzecz zwykłą, przywyknąć do czegoś

oszołomić – szokować, dziwić

bogactwo – tu: wielka ilość czegoś; obfitość

narzekać – mówić o czymś z niezadowoleniem, skarżyć się, żalić się

bokiem wychodzić – mieć (czegoś) dość

tak sobie – średnio

omijać – unikać

potęgować – wzmacniać, powiększać, nabierać intensywności, siły

specyficzny – charakterystyczny, specjalny

osierocony – samotny (sierota – dziecko, którego rodzice umarli)

bezzradny – bezsilny, słaby, nie umiejący sobie poradzić

rodzimy – ojczysty

Uwaga na słowa!

kąt – „róg” pokoju
(w geometrii) część płaszczyzny ograniczona przez dwie półproste

poza – postawa, pozycja (rzeczownik)
(tym), oprócz (tego) (przyimek)

pokój – ≠ wojna
pomieszczenie, izba

Ćwiczenia

I. Proszę uzupełnić zgodnie z tekstem:

Ja za rodzicami tak, ale . poza tym . raczej nie. Brakuje mi kąta. Ja się jakoś Z pokoju jestem Będzie mi ich bardzo brakować, gdy wrócę Pochodzę z małego, więc Kraków mnie bogactwem muzeów, teatrów, kin, Nie mogę już patrzeć na jedzenie. Ziemniaki już mi wychodzą. W chyba przyjedzie mama i razem wrócimy Już się nie mogę! się domem, kolegami, jedzeniem i za Krakowem., że Polska nie jest dobrym krajem. Brakuje mi matki i nic nie może mi jej Tęsknota jest nie do – istnieje zawsze, kiedy wyjedzie się ze swojej Myśl o tym, że za parę miesięcy będę w domu tę tęsknotę. Ta atmosfera jest, a Wawel jest jedyny! Żałuję, że nie mogę być w dwóch miejscach. W Polsce brakuje mi mojej kultury i wszystkiego, co się z tym wiąże.

II. Proszę określić, które pary wyrazów mają znaczenie podobne (=), a które znaczenie przeciwne (≠)

1. często ≠ rzadko	7. wspaniały okropny
2. opuścić oddalić się	8. decydować postanawiać
3. samodzielny niezależny	9. potęgować zwiększać
4. urodzić się umrzeć	10. ominąć unikać
5. rodzimy ojczysty	11. niechęć ochota
6. najgorszy najlepszy	

III. Proszę uzupełnić kolumny według wzoru:

<u>przymiotnik</u>	<u>rzeczownik</u>	<u>rzeczownik</u>	<u>czasownik</u>
niechętny	niechęć	ubranie	ubierać się
studencki		nauka	
domowy		placz	
morski		kłamstwo	
rodzinny		nuda	
kulturalny		plan	
krajowy		praca	
stołówkowy		decyzja	
teatralny		odpowiedź	
gościnny		życie	
ziemniaczany		tęsknota	

IV. Który wyraz nie kojarzy się z pozostałymi? Proszę go podkreślić.

1. list – samochód – telefon – telegram
2. ojciec – matka – siostra – przyjaciel
3. miasteczko – kino – kabaret – wystawa
4. spacer – powietrze – muzeum – morze
5. kawiarnia – ziemniaki – restauracja – stołówka
6. nauczyciel – ojczyzna – kraj – dom
7. ból – smutek – radość – niechęć

Wyrażenia idiomatyczne

KĄT

- pójść, usunąć w *kąt* – ustąpić lub zepchnąć na dalszy plan
- gadać, szeptać po *kątach* – plotkować, mówić o czymś skrycie
- rozstawiać kogoś po *kątach* – wymyślać, skrzyczeć
- *kątem* oka – nieznacznie, tak, żeby nikt nie widział

DOM

- głowa *domu* – głowa rodziny, osoba mająca największy autorytet wśród domowników, stojąca na czele rodziny
- po *domu*, na po *domu* – w swoim mieszkaniu u siebie, na co dzień
- mieć cały *dom* na głowie – prowadzić dom, zajmować się domem
- postawić cały *dom* na nogi –
 - a) obudzić wszystkich domowników
 - b) podnieść, zmobilizować całą rodzinę do działania
- założyć *dom* – ożenić się, wyjść za mąż

Mieć cały dom na głowie

POWIETRZE

- coś jest dla kogoś jak *powietrze* – coś jest dla kogoś nieodzowne, konieczne do życia
- traktować kogoś jak *powietrze* – udawać, że się go nie widzi
- zaczerpnąć *powietrza* –
 - a) odetchnąć
 - b) odpocząć (np. na wsi, na świeżym powietrzu)

Ćwiczenie

Poniższe wyrażenia idiomatyczne proszę wstawić w wy kropkowane miejsca:

kątem oka, głowa domu, traktować ... jak powietrze, jest ... jak powietrze, porozstawiał po kątach, poszły w kąt, cały dom na nogi, zaczerpnąć powietrza, na po domu, po kątach, dom na głowie

1. Wszyscy w biurze już szepczą ... po kątach ... , że nowy dyrektor chce zwolnić z pracy kilka osób. 2. Zobaczmy, jaką decyzję podejmiemy ... , bo od tego zależą dalsze plany na wakacje. 3. Te pantofle

są bardzo wygodne. Kupiłam je sobie 4. Jak tylko Jacuś dostał od dziadka auto na baterie, wszystkie inne zabawki
 5. Po wyjeździe rodziców Anka ma i nie ma na nic czasu. 6. Kierowca zauważył, że pasażer wyjął pistolet.
 7. Po tej awanturze Barbara zaczęła Piotra
 8. Wrócił późno w nocy i postawił
 9. On nie może się obejść bez muzyki – dla niego
 10. Strasznie tu duszno! Wyjdźmy na balkon
 11. Szef przyszedł do pracy w złym humorze i od razu wszystkich pracowników

Tematy do ćwiczeń pisemnych i ustnych

1. Czy listy, telefony lub krótkie pobyty w domu zmniejszają tęsknotę, czy ją potęgują?

2. „Wracam do domu. Nie potrafię tutaj zostać na jeszcze jeden rok. Ten kraj jest piękny i ludzie są dla mnie dobrzy, ale dławi mnie smutek gorszy od bólu. Smutek rośnie każdego dnia, karmiony słońcem i powietrzem, przenika każdą myśl. Nie umiem się śmiać, przyjacielu, i najpiękniejsze krajobrazy są mi obojętne. Czy to jest tęsknota? Czy to jest właśnie tak?” (Halina Poświatowska, *Opowieść dla przyjaciela*, WL, Kraków 1990).

Proszę wyrazić swoją opinię na temat powyższego fragmentu.

3. Dlaczego zdecydował(a) się Pan(i) na naukę języka polskiego?

4. Proszę wyrazić swoją opinię na temat proponowanej przez Zygmunta Broniarkę (samouk, który zna osiem języków) metody nauki języków obcych: „*Nauka wymaga wytrwałości i wysiłku; jeśli chcesz w języku obcym rozumieć – czytaj, pisać – pisz, mówić – mów*”. (Joanna Tańska, *I ty zosta-niesz poliglotą*, „Dziennik Polski” 18 VIII 1998)

5. Co Pan/i sądzi o stwierdzeniu, że *aby nauczyć się języka obcego, trzeba koniecznie zakochać się w obcokrajowcu?*

Janina Brzostowska

JEŚLI MASZ CZYJĘS SERCE

Jeśli masz czyjeś serce,
masz dom –
na każdym miejscu,
na którym staniesz.
Słowa miłości
myśli czułe
są z tobą nieustannie.
I nawet w obcym kraju
one twój sen osłaniają,
tworzą nad nim baldachim czułości.

Janina Brzostowska, *Poezje zebrane*,
LSW, Warszawa 1987

Zaimek dzierżawczy „swój” (ćwiczenia I–V)

część III

	<i>rodzaj męski</i>	<i>rodzaj żeński</i>	<i>rodzaj nijaki</i>
l. poj.	swój	swoja (swa)	swoje (swe)
l. mn.	swoi	swoje (swe)	swoje (swe)

Odmienia się jak pozostałe zaimki dzierżawcze (mój, twój itd.), lecz w zdaniu odnosi się wyłącznie do podmiotu i określa przedmiot (osobę) do niego należącą, np.

l. To jest mój pokój. = Mam swój pokój.
ale

To jest pokój Eli. Idę do jej pokoju.

2. To jest twoja siostra? = Przyjdź ze swoją siostrą.
ale

To jest siostra Leszka. Przedstaw mi jego siostrę.

3. Czy to wasze walizki? = Postawcie tu swoje walizki.
ale

Czy to wasze walizki? Postawimy wasze walizki koło drzwi.

* Zaimek „swoj” nigdy nie jest określeniem podmiotu. W związku z tym nigdy nie występuje w mianowniku.

Proszę porównać:

Lucjan jest mężem Marianny. Paweł ma żonę Julię.

Paweł poszedł na koncert ze *swoją* żoną. (tzn. z Julią)

Paweł jest chory.

Marianna poszła na koncert z *jego* żoną. (tzn. z Julią)

Lucjan poszedł na koncert z *jego* żoną. (tzn. z Julią)

Lucjan poszedł na koncert ze *swoją* żoną. (tzn. z Marianną)

UWAGA! Nie swój (swoja, swoje) = cudzy, należący do kogoś innego.

	<i>rodzaj męski</i>	<i>rodzaj żeński</i>	<i>rodzaj nijaki</i>
l. poj.	cudzy	cudza	cudze
l. mn.	cudzy cudze	cudze	cudze

Np.

Wziął pan *cudzy* parasol. = Wziął pan nie swój parasol.

Cudze dzieci wydają się nam zawsze mniej grzeczne od naszych. = Obce (nie nasze, należące do kogoś innego) dzieci wydają się nam zawsze mniej grzeczne od naszych.

Nie wtrącaj się do *cudzych* spraw! – Nie wtrącaj się do nie swoich spraw.

UWAGA!

Nie swój = cudzy, obcy

Nieswój = dziwny, niespokojny, niepewny

Np.

On jest dziś jakiś *nieswój*. (może chory?)

Adaś czuł się *nieswojo* w tym wielkim, mrocznym domu.

* W zdaniach, w których podmiotem jest: każdy, nikt, wszyscy – występuje zaimek „swoj”, np.

Każdy ma *swoją* ulubioną potrawę.
 Nikt nie chciał zademonstrować *swoich* umiejętności.
 Niech wszyscy przyniosą *swoje* zdjęcia.

Negacja podwójna i wielokrotna (ćwiczenia VI–VIII)

Wystąpienie w zdaniu wyrazu przeczącego, np. **nikt**, **nic**, **nigdy**, nie zwalnia z obowiązku użycia przeczenia **nie**. Powstają wtedy podwójne, a jeśli wyrazów przeczących jest więcej, wielokrotne negacje.

Np.

On *nigdy nie* je ciastek.

On *nigdy nic nie* wie.

Nikt mnie *nigdy nigdzie nie* zaprosił.

Odmiana **nikt** i **nic** jest taka sama jak **kto** i **co**.

M.	kto	nikt	co	nic
D.	kogo	nikogo	czego	niczego (nic)
C.	komu	nikomu	czemu	niczemu
B.	kogo	nikogo	co	nic
N.	kim	nikim	czym	niczym
Mc.	kim	nikim	czym	niczym

Inne wyrazy przeczące: *nigdy* – odpowiada na pytanie *kiedy?*
nigdzie – *gdzie?*
znikąd – *skąd?*

Żaden, żadna, żadne, żadni, żadne – to zaprzeczenia: każdy, każda, każde, każdy, każde. (Te dwa ostatnie używane częściej jako wszyscy, wszystkie.) Wymagają dodania rzeczownika, np. żaden aktor, żadne dziewczyny itp.

Przykłady podwójnych lub wielokrotnych negacji

Nikomu nic nie powiedział o swoich kłopotach.

Żadnemu koledze nie oddał pieniędzy.

Znikąd nie mam wiadomości.

Nigdzie nie spotkaliśmy żadnych śladów.

Nikt nie lubi takiego traktowania.

Żadna dziewczyna nie lubi takiego traktowania.

Nikt nie lubi chodzić do szkoły.

Żadne dziecko nie lubi chodzić do szkoły.

Trzeba, można, warto (ćwiczenia IX–XII)

Są nieosobowe. Po tych wyrazach następuje bezokolicznik.

trzeba – powinno się, należy, wypada; coś jest potrzebne, konieczne

Trzeba sobie nawzajem pomagać.

Trzeba się uczyć, żeby zdać egzamin.

Trzeba wyjść wcześniej, żeby zdążyć na pociąg.

Trzeba dać mu lekarstwo.

Pomóc ci? – Nie, dziękuję, nie trzeba.

można – jest rzeczą możliwą, nie ma przeszkody, jest się w stanie coś zrobić, wolno coś komuś

Nie można tego zrozumieć.

W tej kwiaciarni można zawsze kupić piękne kwiaty.

Czy można wyjść?

Czy można panią prosić do tańca?

warto – jest sens, cel w czymś, w zrobieniu czegoś; opłaci się, należy, należałoby, trzeba

Warto na to poświęcić więcej czasu.

Nie warto tego kupować.
Nie warto o tym mówić!

Przez dodanie odpowiednich form czasownika *być* możemy wyrazić czas przeszły, przyszły, tryb przypuszczający.

<i>Czas przeszły</i>	<i>Czas przyszły</i>	<i>Tryb przypuszczający</i>
trzeba było	trzeba będzie	trzeba by było
można było	można będzie	można by było
warto było	warto będzie	warto by było

Nie zdałeś egzaminu? No cóż, trzeba było się uczyć.

Jutro mamy test – trzeba będzie powtórzyć gramatykę.

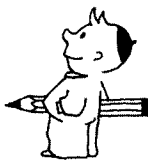
To można było inaczej zorganizować.

Jak myślisz, czy jutro jeszcze można będzie kupić bilety?

Warto było dożyć takiej chwili.

Można by było zaprosić gości.

Warto by było wyjechać.

Ćwiczenia

I. Proszę zamienić podany zaimek dzierżawczy na zaimek **swój**.

Przykład: Jego dom był wielki. Często wspomina *swój* dom.

1. Twoje bagaże są przed drzwiami. Gdzie zostawiłeś bagaże?
2. Jego wiedza była ogromna. wiedzą zadziwiał wszystkich.
3. Jej talent był niezaprzeczalny. Zmarnowała talent.
4. Jego majątek był ogromny. Cały majątek przekazał dla sierot.
5. Moje lekarstwa okazały się skuteczne. Zażyłam już lekarstwa.
6. Ich dzieci hałasowały w ogrodzie. Zabrali dzieci na spacer.
7. Nasze ręczniki już wyschły. Schowaliśmy ręczniki.
8. Jej narty zostały w autobusie. Gdzie zostawiła narty?
9. Wasz ogród jest bardzo zaniedbany. Musicie uporządkować ogród.
10. Jego serce należy do niej. Oddał jej serce.
11. Ich syn został dyrygentem. Są bardzo dumni ze syna.
12. Jacy są twoi

koledzy? Opowiedz mi o kolegach. 13. Czy nasze filiżanki są ci potrzebne? Przyjdziemy ze filiżankami. 14. Jego zalety są nieliczne. Bardzo lubi opowiadać o zaletach. 15. Twój aparat fotograficzny jest bardzo dobry. Weź aparat.

II. Proszę wstawić odpowiednią formę zaimka swój.

Przykład: Niech każdy odniesie *swój* talerz.

1. Nikt nie chce rozmawiać o zmartwieniach. 2. Niech każdy przyjdzie ze psem. 3. Jutro każde dziecko wręczy mamie kwiaty. 4. Każdy ma kłopoty. 5. Nie każdy ma dom. 6. Czy wszyscy odnaleźli już miejsca? 7. Niech każdy przyjrzy się błędom. 8. Czy nikt nie chce opowiedzieć o mieście? 9. Czy wszyscy posłali rodzicom życzenia? 10. Dlaczego nikt nie schował butów? 11. Każdy ma ulubioną porę dnia. 12. Czy każdy rysuje sąsiada? 13. Wszyscy mają marzenia. 14. Czy nikt nie ma zdania? 15. Każdy musi rozwijać zdolności.

III. Proszę zastąpić słowo „cudzy” odpowiednią formą negatywną zaimka *swój*.

Przykład: Zawsze pali *cudze* papierosy. Zawsze pali *nie swoje* papierosy.

1. Przeważnie jeżdżą cudzym samochodem.
2. Jak długo będziecie żyli za cudze pieniądze?
3. Nigdy nie posługuję się cudzymi narzędziami.
4. Piotr często wygłasza cudze opinie.
5. Nie wtrącaj się do cudzych sporów!
6. Czy lubisz używać cudzej maszynki do golenia?
7. Nigdy nie wysypiamy się dobrze w cudzych łóżkach.
8. Karol ma dziwne upodobania: lubi nosić cudze kapelusze.
9. Nie baw się cudzymi zabawkami.
10. Chyba zjedliście cudzą porcję.
11. Janek interesuje się cudzymi problemami.
12. Czy lubicie rozmawiać o cudzych sprawach?
13. Kubuś wrócił ze szkoły z cudzym tornistrem.
14. Irena wzięła przez pomyłkę cudzy parasol.
15. Kelner się pomylił i zapłaciliśmy cudzy rachunek.

IV. Proszę podkreślić odpowiednią formę zaimka dzierżawczego.

Przykład: (Nasz – swój) *nasz* nauczyciel jest chory.

1. Cały (jego – swój) cenny czas poświęca chorym. 2. (Ich – swój) kot jest bardzo dobrze wychowany. 3. Każdy ptak ma (jego – swoje) gniazdo. 4. (Jej – swoja) córka studiuje biologię. 5. Podarowała te korale (jej – swojej) przyjaciółce. 6. Jakie jest (twoje – swoje) ulubione wino? 7. Oddali im wszystkie (ich – swoje) oszczędności. 8. Czy (wasze – swoje) dziecko chodzi do przedszkola? 9. Katarzyna musi napisać (jej – swój) życiorys. 10. Zapytaj Pawła, gdzie kupił (jego – swój) krawat. 11. Byliśmy na imieninach u (jego – swojej) matki. 12. Zbyszek nigdy nie zapomina o urodzinach (jego – swojej) siostry. 13. Beata przedstawiła rodzicom (jej – swojego) narzeczonego. 14. Jurek interesuje się tylko (jego – swoimi) sprawami. 15. Moje koleżanki zawsze opowiadają o (ich – swoich) kłopotach.

V. Proszę wstawić odpowiednią formę zaimka (mój, twój, jego, jej, nasz lub swój).

1. Każdy może mieć zły dzień. 2. Krystyna i Adam mają dwunastoletnią córkę. córka chce być aktorką. 3. Helena zawsze cieszy się sukcesami przyjaciół. 4. Barbara była bardzo chora. Na szczęście stan zdrowia znacznie się poprawił. 5. Adam włożył dużo pracy w mieszkanie. mieszkanie jest bardzo ładne. 6. Oni mogą godzinami słuchać ulubionych melodii. 7. Piotr poznał na wakacjach kilka miłych osób. Chętnie spotkamy się z nowymi znajomymi. 8. Oni nigdy nie mówią o planach na przyszłość. 9. Ala nie przygotowała referatu z historii. nauczyciel był bardzo niezadowolony. 10. Wszystkie dzieci opowiadały o wakacyjnych przygodach. 11. Marian trochę się spóźni. Musi odprowadzić ojca na dworzec. 12. To nie jest samochód Bartka. samochód ma inny numer rejestracyjny. 13. Oni od dawna lubią tę restaurację. Zaprośili ją do ulubionej restauracji. 14. Zrobiliśmy ostatnio dużo zdjęć. Czy chcecie obejrzeć zdjęcia? 15. Pan Kowalski mieszka naprzeciwko mnie. To jest najlepszy sąsiad.

VI. Proszę odpowiedzieć na poniższe pytania przecząco.

Przykład: Co tam widzisz? *Nic nie widzę.*

1. Gdzie byliście?
2. Kiedy mu oddasz tę płytę?
3. Co teraz czytasz?
4. Czy każdy może się spóźniać?

5. Kto ci o tym powiedział?
6. Pokazałeś już wszystkim swój dyplom?
7. Komu możecie zaufać?
8. Czego państwu brakuje?
9. Czy wszyscy zrozumieli to pytanie?
10. Z kim on rozmawia?
11. Kiedy jeszcze ich spotkali?
12. Gdzie widzieliście ten słownik?
13. U kogo byłeś?
14. Czy każdy musi zjeść ten deser?
15. Z czym masz problemy?

VII. Poniższe zdania proszę przekształcić według wzoru:

Przykład: *Żaden* ptak nie ma swojego gniazda.

Każdy ptak ma swoje gniazdo.

1. *Żadna* dziewczyna nie lubi takiej muzyki.
2. Rodzice nie spełniali *żadnego* jego życzenia.
3. *Żadne* dziecko nie lubi oglądać telewizji.
4. Nie znajdziecie tej informacji w *żadnej* encyklopedii.
5. *Żaden* mężczyzna nie lubi pochwał.
6. Nie interesuje mnie *żaden* sport.
7. *Żaden* nauczyciel nie zna swoich uczniów.
8. *Żadne* okno nie jest otwarte.
9. Nie sprzedam tego za *żadną* cenę!
10. Nie podoba mu się *żadna* kobieta.
11. *Żadne* ćwiczenie nie jest łatwe.
12. *Żaden* aktor mu nie imponuje.
13. *Żadna* pielęgniarka nie jest odpowiedzialna.
14. *Żaden* kot nie lubi mleka.
15. Ona nie lubi *żadnych* kwiatów.

VIII. Poniższe zdania proszę przekształcić na zdania przeczące.

Przykład: *Zawsze* o czymś zapominam. *Nigdy* o *niczym nie* zapominam.

1. Jemu zawsze wszystko smakuje.
2. Wszędzie kogoś widać.
3. Im się wszędzie wszystko podoba.
4. Ktoś go zawsze o coś pytał.
5. Tu każdy gdzieś się spieszy.
6. Wszędzie spotykamy kogoś znajomego.

7. Każdy student zawsze jest zadowolony ze stołówki.
8. Ktoś mi kiedyś o czymś mówił.
9. Tam zawsze ktoś jest.
10. Każdy zawsze go widział z psem.
11. On zawsze wszystko wie.
12. Zawsze się wszystkiemu dziwią.
13. To się zawsze komuś podobało.
14. Mówił to zawsze każdej dziewczynie.
15. Wszyscy wszędzie widzieli coś ciekawego.

IX. Podane dialogi proszę uzupełnić wyrazami **trzeba, można, warto**.

1. Mógłbym jutro pojechać ze znajomymi do Łańcuta, ale nie wiem, czy
– Czy?! Tam koniecznie pojechać! Przy okazji zwiedzić Leżajsk.
2. Zepsuł mi się zegarek. oddać go do naprawy.
– Moim zdaniem nie Jest już bardzo stary.
– Myślę, że spróbować.
3. Żałuję, że oglądałem ten mecz.
– A widzisz, mówiłam, że było mnie posłuchać.
– Miałas rację. było inaczej spędzić czas.
4. Oj, synku, już rozdarłeś nowe spodnie. Naprawdę, nie ci kupować nic nowego. było uważać!
– Mamusiu, dziura jest mała. ją zaszyć i nic nie będzie widać.
5. Co będziemy robić wieczorem?
– obejrzeć film w telewizji.
– Znam ten film. Jest bardzo słaby, nie go oglądać.
– więc wybrać coś atrakcyjniejszego.

X. Proszę uzupełnić wyrazami **można, trzeba, warto**.

1. Podobno byłeś na ostatnim filmie Zanussiego. Powiedz, czy go obejrzeć?
2. Ta zupa jest niesłona. koniecznie dodać soli.
3. Czym najlepiej do ciebie dojechać? – Wszystko jedno, jechać tramwajem albo autobusem.
4. Czy prosić o rachunek?
5. Nie kupuj tej książki! Nie jej czytać.
6. Co przygotować na następne zajęcia?
7. Nie kupować tego radia. Wprawdzie jest tanie, ale widać, że niesolidne.
8. dbać o zdrowie.
9. Szkoda, że nie kupiłeś pieczarek. było

zrobić pizzę. 10. To będzie ostatni wykład naszego profesora.
 kupić mu kwiaty. 11. Nie staraj się go przekonywać, to nic nie da. Nie
 się denerwować. 12. Szkoda, że w zimie nie
 kupić dobrych świeżych truskawek. 13. Jak myślisz, czy zamiast kwiatów
 jej kupić perfumy? 14. było się pomęczyć nad
 tym projektem. Efekt jest wspaiały! 15. Słyszałeś, że Zbyszek jest w szpi-
 talu? go koniecznie odwiedzić!

XI. Wyróżnione fragmenty proszę zastąpić wyrazami **można, trzeba, warto**.

Przykład: Czy *możę* panią prosić do tańca? Czy można panią prosić do tańca?

1. *Musimy* tam jechać tramwajem? Nie *możemy* iść pieszo?
2. Nie wiem, czy *opłaca się* to kupić.
3. Żeby zadzwonić za granicę, *musisz* najpierw wykręcić zero.
4. Z kopca Kościuszki *możesz* zobaczyć panoramę Krakowa.
5. Przed wejściem na wystawę *wszyscy muszą* zostawić płaszcze w szatni.
6. *Każdy może* obejrzeć smoka wawelskiego.
7. *Należy* dokładnie przeczytać instrukcję.
8. Tu nie *wolno* palić!
9. Nie *ma sensu* o tym mówić.
10. Czy *mógłbym* zamówić taksówkę przez telefon?
11. *Musimy* wszystko przygotować dwa dni przed wyjazdem.
12. Uspokójcie się! Czy *jest sens* się denerwować?
13. Jeżeli kort będzie wolny, *będziemy mogli* zagrać rano w tenisa.
14. *Po co* tracić czas na takie głupstwa?
15. *Powinni byśmy* zaprosić Kowalskich.

XII. Podane zdania proszę zamienić na zdania z wyrazami **można, trzeba, warto**.

Przykład: Cieszę się, że dożyłem takiej chwili. – Warto było dożyć takiej chwili.

1. Szkoda czasu na czytanie tego artykułu.
2. Nie dało się tego zrobić!
3. Mamy obowiązek noszenia przy sobie dokumentów.
4. Czy jest sens zaczynać to dzisiaj?
5. Myślisz, że lepiej było dodać trochę pieprzu?
6. Czy istnieje możliwość zaprenumerowania tego czasopisma?

7. Istnieje konieczność załatwienia formalności.
8. Jestem bardzo zadowolony, że to kupiłem.
9. Powinniśmy jutro wcześniej wstać.
10. Państwo pozwolą, że zamknę okno?
11. W czasie kontaktu z zakaźnie chorym wymagane jest włożenie maseczki.
12. Dobrze, że kupiliśmy ten magnetofon. Służy nam już tyle lat!
13. Nie macie nic przeciwko temu, że włączę telewizor?
14. Niestety, nie ma możliwości zmiany terminu lotu.
15. Musieliśmy się pogodzić z tą myślą.

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Lekcja 2

Oburzenie i protest

Między starymi a nowymi laty

Ostatnie badania psychologiczne pozwalają stwierdzić, że dzieci, w których wychowywaniu pomagają dziadkowie, o wiele lepiej rozwijają się psychicznie, zarówno w aspekcie emocjonalnym, intelektualnym, jak i społecznym.

Nie jest jeszcze w pełni poznany mechanizm, dlaczego tak się dzieje. Dziadkowie odgrywają wielką rolę w emocjonalnym rozwoju dziecka. Ich miłość z jednej strony jest bardziej obiektywna i bardziej trzeźwo mogą patrzeć na problemy dziecka, a z drugiej strony jest bardziej bezwarunkowa, to znaczy mniej uzależniona od jego sukcesów czy porażek. Osoby starsze, które są już na emeryturze, mają, podobnie jak dzieci, nieco bardziej zdystansowany stosunek do rzeczywistości i dzięki temu mogą się lepiej ze sobą porozumieć.

Ostatnie lata to wprowadzie wielki postęp technologii, ale wyraźny regres w dziedzinie codziennej kultury. Jesz-

cze dziadkowie najlepiej pamiętają zasady dobrego wychowania i *savoir vivre*'u, bez którego dawniej życie towarzyskie było zupełnie nie do pomyślenia. A ileż przechowują wspaniałych przepisów kuchennych, których nie zastąpią nigdy seryjne paskudztwa fast foodów.

Można powiedzieć, że im szybciej rozwija się technologia i im szybciej galopuje świat naprzód, tym bardziej jest w nim konieczna obecność starszych pokoleń, aby zachować tak ważną ciągłość kulturową.

Warto mieć babcię i dziadka. Ich obecność i opieka jest naprawdę dzieciom bardzo potrzebna. Potrafią też nas, rodziców, odciążyć w trudnych sytuacjach dzisiejszego szybkiego życia i wprowadzić w jego zadyszany, szalony bieg trochę spokoju i staroświeckiej klasy. A oni także potrzebują wnuków, kochają je szczerze, czują się przy nich młodszy, potrzebni.

Andrzej Mirski
„Dziennik Polski” 30 I 2003

Trudno być opiekunem swoich rodziców

Czy możemy zawnoczyć się do starości swoich rodziców?

Uczciwa odpowiedź na to pytanie musi brzmieć: nie, nie możemy.

Moment, w którym musimy się zaopiekować swoimi rodzicami, zawsze będzie dla nas zaskoczeniem. Z punktu

widzenia psychologii to bardzo trudna zamiana ról, bo stoi w sprzeczności ze wszystkimi naszymi wcześniejszymi do-

świadczeniami. Najpierw, w latach młodości, buntowaliśmy się, staraliśmy się usamodzielnąć, wyjść spod ich opieki. Potem traktowaliśmy ich jak partnerów, na których pomoc i wsparcie mogliśmy liczyć. A tu nagle dociera do nas, że teraz to my mamy być ich opiekunami.

Równie zaskoczeni tą sytuacją są nasi rodzice. Nie akceptują własnej słabości i bezradności, więc nie chcą się do niej przyznać i ukrywają ją przed otoczeniem. Buntują się przeciwko nowej sytuacji i odmawiają podporządkowania się dzieciom, co często prowadzi do nieporozumień i konfliktów, a czasem wręcz

do zerwania kontaktu. Asystowanie przy starzeniu się osób bliskich jest bardzo bolesnym doświadczeniem. Zniedołężnienie i cierpienia rodziców ciąży na nas i kierują nasze myśli w przyszłość – przecież nas za chwilę spotka to samo. Dlatego opiekunowie osób starszych często popadają w depresję. W Polsce przez wiele lat nie dostrzegano tego problemu. Ludzie opiekujący się odchodzącymi rodzicami nie mają gdzie zasięgnąć porady psychologicznej.

Dr hab. Tomasz Grodzicki
„Newsweek” 11.11.2001

To dzieje się obok nas Znalazłem nowy dom!

Bartek za kilka dni skończy 4 latka. – Będzie tort i świece. Dostanę prezenty – cieszy się chłopiec. To pierwsze prawdziwe urodziny w jego życiu. Do tej pory nigdy nie widział tortu. Nie miał kolorowych zabawek i ładnych ubranek. Był szczęśliwy, gdy rodzice nie zbili go, nie popchnęli, nie uderzyli. – Pas wiśla w moim pokoju. Żeby się bał – opowiada Bartek. Mama była sprzedawczynią. Ojciec kierowcą.

Przez pierwsze 3 lata swego życia chłopiec był systematycznie bity. – Mamusia denerwowała się, że nie chcę jeść albo że nie siusiam do nocnika. I biła. Czym popadło. Gdy nie miała pod ręką pasa, waliła sprzętami kuchennymi, książkami. W przedszkolu wychowawczynie nie interesowały się bliźniami. On, nauczony przez mamę, odpowiadał bez wahania: – Poślizgnąłem się, upadłem, oparzyłem się o kuchenkę. Prawdopodobnie trwałoby to do dziś. Gdyby nie ten jeden, jedyny raz, gdy matka posunęła się za daleko. – Rozbiłem szklankę. Ona akurat prasowała. Zde-

nerwowała się, wzięła żelazko... Chłopiec, półprzytomny, ledwie doczołgał się do drzwi. Sąsiadka znalazła go w kałuży krwi na schodach.

W szpitalu stwierdzono szereg obrażeń wewnętrznych. Chłopczyk miał oparzenia od gorącego żelazka, rany po uderzeniach sznurem i ślad duszenia. Lekarze nie chcieli oddać dziecka z powrotem w ręce rodziców. Sprawa trafiła do sądu rodzinnego. Do dziś nie zapadł wyrok o odebraniu praw rodzicielskich. – Nie mam cierpliwości do dzieci, starszego syna wychowuje babcia. Młodsze go też chciałam oddać, ale mąż nie pozwolił – mówiła w sądzie matka Bartka.

Po wyjściu ze szpitala Bartek trafił do Pogotowia Opiekuńczego. Pani pedagog, poruszona jego losem, szukała dla niego rodziny zastępczej.

Kto bije swoje dzieci?

Według przeprowadzonych ostatnio badań 97% polskich rodziców (z wykształceniem co najmniej średnim, mieszkających

w miastach) przyznaje się, że krzyczy na swoje dzieci. 82% ujawnia, że wymierza swoim pociechom klapsy, 67% stosuje jako karę solidne lanie, 44% bije dzieci pasem lub in-

nym przedmiotem, a 25% wyrzuca swoje dziecko z domu, pozbawia je jedzenia lub miejsca do spania itp.

„Pani Domu” 9 XI 1994

Czy samotnym kobietom słusnie odmawia się prawa do zaadoptowania dziecka?

Mam 40 lat, jestem sama, marzę o adoptowaniu dziecka – napisała naczycielka z Sieradza. Takich listów nadeszło do redakcji więcej. Kobiety samotne, kobiety po rozwodach i takie, które w młodych latach poświęciły wiele, by przebić się w życiu zawodowym – budzą się pewnego dnia z poczuciem pustki i tęsknoty do dziecka. Czasem nie jest jeszcze za późno. Ostatnio mówi się o kilku znanych aktorkach, które zdecydowały się na późne macierzyństwo. Ale jeśli z powodu wieku czy okoliczności nie można już mieć dzieci – samotna kobieta myśli o adopcji. I tu spotyka ją niemiła niespodzianka. W Polsce przysposabiać dzieci mogą

przede wszystkim małżeństwa i to w wieku do 35 lat.

Czy słusnie odmawia się samotnym kobietom prawa do adopcji? Często mają one takie zalety serca i umysłu, że gołym okiem widać, jak wiele mogłyby dać dziecku. Przypadki, które znamy, świadczą o tym, że są bardzo dobrymi matkami.

Z drugiej strony psychologowie mówią, że dla malucha najlepsza jest pełna rodzina. Nadmierna opiekuńczość matki, brak tych cech i wzorów, które reprezentuje w rodzinie ojciec – mogą odbić się niekorzystnie na psychice wychowanek.

„Przyjaciółka” 28 II 1996

Nie taki potwór straszny, jak go rysują

Telewizja jest totalna. Od telewizji nie ma ucieczki – jak od Internetu czy telefonów komórkowych. Trzeba ją tylko okiełznać. I jak się okazuje, jest to możliwe. Wystarczy wyłowić z niej to, co najlepsze.

Z opublikowanego ostatnio w Stanach Zjednoczonych sondażu wynika, że 22 procent rodziców „poważnie myśli o pozbyciu się z domu telewizora”, bo ten nadaje programy, w których jest za dużo wulgarnych słów i kultu siły. W wielu polskich domach myśli się tak samo.

Jednak nawet sceptyczni wobec telewizji psycholodzy nie zachęcają do takiego radykalizmu.

– Dzieci czerpią z oglądania telewizyjnych bajek ogromną przyjemność. ***Dlaczego mielibyśmy ich tego pozbawiać?***

Coraz więcej psychologów, narzekających dotąd na zgubny wpływ telewizji na dzieci, przekonuje się do opinii, że telewizja wcale nie musi szkodzić.

„Oglądanie telewizji jest dla dzieci czynnością, w którą angażują się intelektualnie w stopniu znacznie większym, niż dotąd przypuszczano”. Ani nie ogłupia, ani nie otumania.

Cztery reguły oglądania telewizji przez dzieci

1. Ustalenie limitu. Telewizji nie powinny oglądać dzieci w wieku poni-

żej dwóch lat. Starsze – do dwóch godzin dziennie.

2. Rodzinne oglądanie pomaga wyeliminować złe programy, zachęcić do pożytecznych.

3. Sypialnia bez telewizora. Jeśli dziecko ma telewizor w pokoju, ogląda telewizję bez nadzoru. Telewizor – tylko w salonie.

4. Telewizor – książka. Programy dziecięce bywają oparte na książkach. Potem dzieci domagają się przeczytania tej historii. Warto to wykorzystać.

K. Skrzydłowska-Kalukin

A. Szarlić

„Newsweek” 8.12.2002

Jacy jesteście?

Młodzież a używki

26% polskiej młodzieży sięgało już po alkohol i papierosy, zaś 18% nie stroniło od narkotyków. 82% przyznało, że piło alkohol, z czego 49% upiło się w ubiegłym roku. 68% paliło papierosy, a 14% marihuanę. Nie różnimy się w tym względzie od swoich europejskich rówieśników.

Inaczej jest z sięganiem po leki uspokajające i nasenne – przyznaje się do tego 18% badanych, co zapewnia nam jedną z czołowych pozycji w statystykach europejskich. Podobnie jest z za-

żywaniem narkotyków twardych, tj. innych niż marihuana i haszysz – przyznaje się do tego 11% młodych Polaków.

A jak to jest w Europie? Najwięcej papierosów palą młodzi ludzie z Grenlandii i Wysp Owczych. Alkohol jest najpopularniejszą używką wśród młodzieży w Danii, Wielkiej Brytanii i Grecji. Najwięcej kontaktów z narkotykami ma młodzież z Wielkiej Brytanii.

Źródło: ESPAD

„Cogito” nr 12, 2001

OBURZENIE I PROTEST –

zwroty i wyrażenia

- Jestem | oburzony |
| wstrząśnięty | (+ narzędnik)
| zbulwersowany |

Jesteśmy wstrząśnięci wiadomością o tym wypadku.

- (Zupełnie) nie rozumiem, jak można | (+ bezokolicznik)
| było... (+ bezokolicznik)

Zupełnie nie rozumiem, jak można było tego nie zauważyć!

- Jak to możliwe!

- To

oburzające!	oburzające!
niesłychane!	niesłychane!
niedopuszczalne!	niedopuszczalne!
niemożliwe!	niemożliwe!

- Coś podobnego!
- Tego już za wiele!
- To skandal!
- Tego tak nie można zostawić!

- Nie ma pan prawa

(+ bezokolicznik)!	(Nie masz prawa...)
do (+ dopełniacz)!	

Nie ma pan prawa obrażać mojej żony!

Nie macie prawa do zabierania głosu w tej sprawie!

- Nie życzę sobie

(+ dopełniacz)!	
, żeby ...!	

Nie życzę sobie jego obecności na tym zebraniu!

Nie życzę sobie, żeby tu przyszedł!

- Protestuję przeciw (+ celownik)!

- Zgłaszam protest przeciw (+ celownik)!

Protestujemy przeciw dodatkowym egzaminom!

- W

tej sytuacji	muszę	zgłosić protest!
tym momencie		zaprotestować!

Wysuwanie żądań

- Pragnę (+ , aby, żeby)

(+ dopełniacz),

- Chcę (+ bezokolicznik)

--

Chcemy strajkować!

Pragnę poprawy warunków pracy!

- Domagam się

(+ dopełniacz),

- Żądam

(+ , aby, żeby)

Żądamy polepszenia warunków życia dla zwierząt w ZOO!

Domagam się, żeby dyrektor powiedział mi to osobiście!

- Trzeba
 - Należy
 - Powinno się
- (+ bezokolicznik)

Należy przerwać ten protest!

Slogany z wieców i manifestacji

- Stop dla
 - Dość już
 - Nasze nie dla
- (+ dopełniacz)

Dość już kłamstw!

- Nie dopuścimy do
- (+ dopełniacz)
tego, żeby....

Nie dopuścimy do budowy lotniska w naszym mieście!

Nie dopuszczę do tego, żeby mój kolega wyjechał!

Ćwiczenia

I. Proszę napisać w odpowiedniej formie.

Przykład: Jestem zbulwersowana **wypowiedzią** (wypowiedź) ministra sportu.

1. Jestem oburzony (ostatnie wydarzenia).
2. Jestem wstrząśnięty (to), co się wczoraj stało.
3. Nie ma pan prawa do (występowanie) w imieniu wszystkich.
4. Nie ma pani prawa (karać) w ten sposób studentów.
5. Proszę państwa! Pan Prezydent nie życzy sobie
..... (takie pytania)!
6. Nasza gwiazda nie życzy sobie, żeby ktokolwiek ją
(fotografować).
7. Protestujemy przeciw (rasizm i nietolerancja)!
8. Grupa pracowników zgłosiła protest przeciwko
(zwolnienie) z pracy ich kolegi.

9. Pragniemy (szybkie otwarcie) nowej biblioteki.
10. Chcemy, aby dyrektor (dotrzymać) słowa.
11. Pragnę dokładnie (zapoznać się) z tym projektem.
12. Domagam się (natychmiastowe wyjaśnienie) sprawy.
13. Manifestanci żądają (dymisja) ministra.
14. Żądamy, aby (zmniejszyć – forma nieosobowa) podatki.
15. Dość już (kłamstwa)!
16. Nasze „nie” dla (ciągłe podwyżki) cen!
17. Nie dopuścimy do (budowa) lotniska w naszej miejscowości!

II. Proszę połączyć w pary słowa o zbliżonym znaczeniu.

1. trzeba	a. „stop” dla
2. kategorycznie	b. domagam się
3. oburzony	c. coś podobnego!
4. żądam	d. pragnę
5. chcę	e. stanowczo
6. dość już	f. zbulwersowany
7. to niemożliwe	g. należy

III. Proszę dokończyć, używając zwrotów podanych w ramce.

mnie oskarżać – lepszych warunków pracy – likwidacji kina – zachowaniem pana Zbyszka – pojawiły się w prasie – ukarania – wyborowi Kowalskiego na prezesa – nauczyciele ich wysłuchali – zawiadomić policję – żadnych wywiadów – powiedział prawdę – wyjaśnić

1. Jestem oburzony!
2. Protestuję przeciw!
3. Nie ma pan prawa nie mając konkretnych dowodów!
4. Nie życzę sobie!
5. Nie życzę sobie, żeby te informacje!
6. Pragniemy winnych.
7. Wszyscy chcą, aby dyrektor
8. Pragniemy jak najszybciej tę sprawę.

9. Pracownicy domagają się
10. Uczniowie żądają, aby
11. Trzeba natychmiast
12. Nie dopuścimy do w naszej dzielnicy!

Za siedmioma lasami, za siedmioma górami...

Mała Basia nudzi się. Miś nakarmiony, lalki wykupane i uczesane, konik na biegunach śpi. Klockami jakoś nie ma ochoty się bawić. Co tu robić? Dziewczynka idzie do mamy.

- Mamusiu, powiedz mi bajeczkę! – prosi dziecko.
- Córeczko, jestem zajęta, piszę artykuł.
- A o czym? – dopytuje się Basia.
- Jest to artykuł na temat baśni i bajek.
- Mamusiu, proszę cię, przeczytaj mi! Basia za wszelką cenę chce zostać z mamą.
- No dobrze, słuchaj, ale nie wiem, czy coś zrozumiesz. – Mama zgodziła się, tym bardziej, że nie umie opowiadać bajek.

„Początkowo baśnie przeznaczone były dla dorosłych i przekazywane były ustnie z pokolenia na pokolenie. Opowiadane wieczorami były jedną z rozrywek tamtych czasów. Z biegiem lat również dzieci stały się uważnymi słuchaczami fantastycznych opowieści i do tej pory słowa bajka, baśń kojarzą się z młodym odbiorcą.

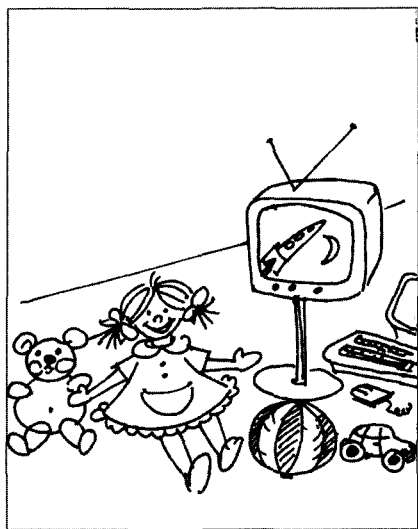
Ustnie opowiadane baśnie zaczęto potem zbierać i zapisywać, a następnie dopisywać nowe. Perrault, bracia Grimm, Andersen to najbardziej znani twórcy baśni. Kto nie zna *Czerwonego Kapturka*, *Kopciuszka*, *Jasia i Małgosi*, *Kota w butach* czy *Królowej Śniegu*?”...

- Mamusiu, słyszałaś dzwonek? Ktoś przyszedł! O, to babcia!
- Dzień dobry, Basieńko – mówi babcia.
- Babuniu, jak dobrze, że przyszedłaś! Mam ci tyle rzeczy do pokazania: nową piżamkę, nowe książeczki, maleńką szklaną kuleczkę...
- Dobrze, kochanie, daj mi się tylko rozebrać. Coś ci przyniosłam. Zobacz – ciasteczka, czekoladkę, kubeczek na mleczko i mebelki dla twojej najmniejszej laleczki.
- Dziękuję, babciu. Opowiesz mi bajeczkę? Mamusia coś mi czytała, ale to chyba nie dla dzieci – mówi Basia.

– Już zaczynam – mówi babcia. Był sobie raz mały piesek. Był całkiem biały, bielusieńki jak śnieg...

Mama Basi wróciła do pisania artykułu. Po rozmowie z córeczką i matką postanowiła zmienić trochę koncepcję.

„Kiedy sięgniemy pamięcią wstecz, z pewnością przypominamy sobie chwile spędzane na słuchaniu barwnych opowieści naszych rodziców, dziadków, starszego rodzeństwa, nauczycieli... Wszystkie dzieci to lubią. Nie wszyscy dorośli potrafią jednak opowiadać bajki. Często wyręczają się więc książkami albo pismami dla dzieci i czytają swoim pociechom.

Do najmłodszych dzieci najlepiej trafiają bajki w formie wierszowanej. Niektóre z utworów zawierają wyraźny morał, inne służą wyłącznie rozrywce. Do klasyków polskiej poezji dziecięcej należą między innymi Julian Tuwim i Jan Brzechwa, których wiersze są znane i cytowane przez młodych i starych. Prawie wszyscy pamiętają Kaczkę Dziwaczkę, Lokomotywę, Lenia czy Zosię Samosię.

Kiedy dzieci umieją już czytać, same biorą do ręki książkę i odkrywają świat nowych baśni. Identyfikują się z bohaterami, którymi są królewicze i księżniczki, małe dziewczynki

i chłopcy, kotki, pieski, niedźwiadki i krasnoludki. Boją się czarowników i czarownic, groźnych wilków i niedobrych ludzi.

Czasy się zmieniają i dziś tylko całkiem małe dzieci, kiedy się nudzą, proszą o opowiadanie bajek. Potem poznają telewizję, kino i komiks, a w dalszej kolejności gry komputerowe, które pozwalają w jakiś sposób ingerować w wydarzenia, co wydaje się bardzo atrakcyjne. Dynamiczny rozwój kina pozwala nie tylko słuchać, ale i oglądać baśnie. Czy to rozwija, czy ogranicza wyobraźnię? Czy odciąga młodych od książek? Te pytania stawiają sobie psychologowie, nauczyciele i rodzice. Nikt chyba jednak nie może sobie wyobrazić dzisiejszego świata bez filmów np. Disneya, bez Myszki Miki, Kaczora Donalda i wspaniałych postaci siedmiu krasnoludków z Królowy Śnieżki.

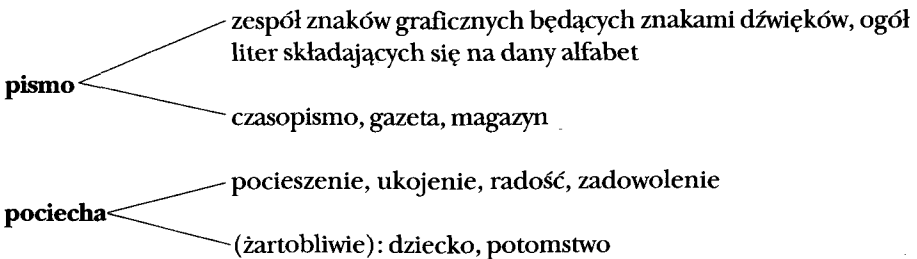
I chociaż dzieci mają do dyspozycji komiksy, video, cały wachlarz lepszych i gorszych filmów, często przed snem proszą: „Mamusi, opowiedz mi bajeczkę...”

Objaśnienia do tekstu

- bajka** – tu: opowiadanie o treści fantastycznej, zmyślonej lub osnutej na podaniach, legendach; baśń
- sięgać pamięcią** – przypominać sobie rzeczy dawniejsze
- wstecz** – do tyłu
- wyřęczać się** – używać kogoś do wykonania pracy, którą się miało samemu zrobić
- wyłącznie** – tylko
- rozrywka** – to, co służy odprężeniu, wypoczynkowi; przyjemność połączona z wypoczynkiem, zabawa
- krasnoludek** – postać fantastyczna: mała istota w kolorowym stroju, zwykle z długą brodą
- czarownik** – mężczyzna czyniący czary
- kojarzyć się** – łączyć się, wiązać się
- wyobraźnia** – fantazja, imaginacja
- wachlarz** – płaski, lekki przedmiot rozkładany półkolistie, używany do chłodzenia się ruchem powietrza; tu: różnorodność; duży zakres, duża skala czegoś

Uwaga na słowa!

Ćwiczenia

I. Proszę odpowiedzieć na pytania:

1. O co Basia prosi mamę i dlaczego?
2. Dlaczego mama nie może opowiedzieć córeczce bajki? Proszę podać dwa powody.

3. Jaki jest temat artykułu, który pisze mama?
4. Dla kogo początkowo przeznaczone były baśnie?
5. Proszę wymienić najbardziej znanych na świecie twórców baśni oraz najbardziej znane baśnie.
6. Co Basia chce pokazać babci?
7. Co babcia przyniosła Basi?
8. O czym jest bajka, którą babcia zaczyna opowiadać wnuczce?
9. Jakie możliwości poznawania bajek mają współczesne dzieci?

II. Podane wyrazy proszę wstawić w odpowiedniej formie do poniższych zdań:

bajka, bajeczka, bajecznie, bajeczny, bajkowy, bajkopisarz, bajki, bajki

1. Chodź, Jasiu, opowiem ci
2. Dekoracja była wspaniała: kolorowa.
3. Krasicki był znanym polskim
4. To brzmi jak z tysiąca i jednej nocy.
5. Piotr miał wczoraj humor!
6. Co czytasz?
7. Dlaczego uwierzyłaś w te wstrętne?! To wszystko nieprawda!
8. W tej powieści jest dużo motywów

III. Proszę połączyć czasowniki z kolumny A z rzeczownikami z kolumny B w pary, odszukać i podkreślić je w tekście.

A	B
1. opowiadać	a. z bohaterami
2. mieć	b. chwile
3. bać się	c. rozrywce
4. służyć	d. pytania
5. sięgać	e. wyobraźnię
6. zawierać	f. wilków
7. identyfikować się	g. bajki
8. odciągać	h. morał
9. stawiać	i. do dyspozycji
10. rozwijać	j. od książek
11. spędzać	k. pamięcią
1g.	

IV. Proszę uzupełnić odpowiednimi wyrazami z tekstu:

zabawki: miś*postacie z bajek*: kotki*jedzenie*: mleczko

Wyrażenia idiomatyczne

BAJKA

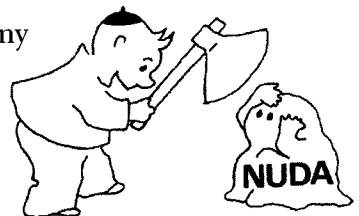
- *bajka* – plotka, kłamstwo, wymysł
- *bajki!* – to nieprawda! bzdury!
- jak z *bajki* – cudowny, fantastyczny, piękny
- między *bajki* włożyć – uznać za rzecz nieprawdopodobną, niemożliwą, niebyłą
- to nie *bajka!* – to niełatwa, nieprosta rzecz

KOT

- drzeć z kim *koty* – żyć z kimś w niezgodzie, kłócić się, nienawidzić się z kim
- kupować *kota* w worku – kupować (brać) coś bez sprawdzenia, bez obejrzenia
- wykręcać *kota* ogonem – przedstawiać sprawę w sposób wykrętny, fałszywie
- tyle, co *kot* napłakał – bardzo mało

NUDA

- umierać z *nudów* – bardzo się nudzić
- *nudny* jak flaki z olejem – bardzo nudny
- *nudzić się* jak mops – bardzo nudzić się
- zabić, zabijać *nudę* – usiłować pokonać uczucie znudzenia, starać się zappełnić czymś wolny czas

Zabijać nudę

Ćwiczenie

Poniższe wyrażenia idiomatyczne proszę wstawić w wykropkowane miejsca:

jak z bajki, drą ze sobą koty, co kot napłakał, dla zabicia nudy, jak flaki z olejem, bajki!, kota w worku, między bajki włożyć, wykręci kota ogonem, nie bajka, umrzeć z nudów.

1. Nie zapraszaj na ten sam wieczór Piotrowskich i Pawłowskich, bo oni od dawna drą ze sobą koty i jeszcze wybuchnie jakaś awantura.
2. Roman nawet zaczął się uczyć gotować
3. Gdy stanęli na szczycie góry, roztoczył się przed nimi krajobraz
- 4. Dorota ma paskudny zwyczaj: zawsze tak
-, żeby wyszło, że ona jest najlepsza, bez wad i bez winy.
5. Tu naprawdę nie ma co robić – można
- 6. Czy to prawda, że wygraliście w Lotto? My w ogóle nie gramy w Lotto!
7. Muszę najpierw przymierzyć tę sukienkę, przecież nie będę kupować
8. Te wszystkie opowieści o jego sportowych sukcesach można
- 9. Życie to
10. Te wykłady są nudne
- 11. Ojej! Tej zupy zostało tyle,
-! Co ja im dam wobec tego jeść?

Tematy do ćwiczeń pisemnych i ustnych

1. Czy identyfikowanie się z bohaterami baśni i filmów może być niebezpieczne lub niekorzystne dla dziecka i młodego człowieka? (Proszę wziąć również pod uwagę filmy pełne agresji oraz przedstawiające wschodnie sztuki walki.)

2. Czy powodzenie powieści fantastycznych i filmów fantastyczno-naukowych jest formą tęsknoty dorosłych za dziecięcym światem baśni?
3. Czy porządek moralny przedstawiany w niektórych baśniach (zwycięstwo dobra nad złem, kara za złe postępowanie) nie powoduje u dziecka zbyt idealistycznego obrazu świata, a co za tym idzie – nie prowadzi do zagubienia się w życiu?
4. Proszę przygotować wypowiedź ustną lub pisemną na temat: „Moja babcia” lub „Mój dziadek”.
5. Starzy ludzie są czasem oddawani prze swoje rodziny do Domu Starców, a chorzy – do hospicjów. Proszę wyrazić swoją opinię na ten temat.

Andrzej Bursa

CHORY SYNEK

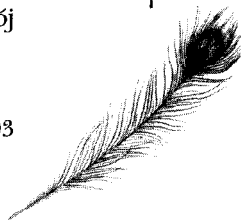
Wróbelkom nie sypniesz bułeczki
 Wiewiórka nie przyjdzie do rączki
 Mój synek jest chory... Łóżeczko
 Zdyszana oblepia gorączka

Och dałbym ci księżyców tysiąc
 I pałac miodowy za górą
 Osiołka i parę tygrysiąt
 Jak gdybyś już bajki rozumiał

Lecz ty nie rozumiesz biedactwo
 I w główce maleńkiej coś marzysz
 A żona pobiegła do miasta
 Ażeby sprowadzić lekarza

Ucichły na schodach jej kroki
 Gdy z synkiem zostaliśmy sami
 Jak wielki nietoperz – niepokój
 Szybował powoli nad nami

A. Bursa, *O tym...*,
 Sponsor, Kraków 1993

Państwo (ćwiczenie I)

1. państwo = kraj
2. państwo = pan i pani, małżeństwo; panie i panowie

Odmiana

	1.	2.
M.	to państwo	ci państwo
D.	tego państwa	tych państwa
C.	temu państwu	tym państwu
B.	to państwo	tych państwa
N.	tym państwem	tymi państwem
Mc.	(o) tym państwie	(o) tych państwu

Wyraz „**państwo**” w znaczeniu pierwszym oznacza liczbę pojedynczą, a więc i czasownik, i wyrazy określające będą użyte w liczbie pojedynczej:

To państwo istnieje 200 lat.

To państwo jest bardzo nowoczesne.

Wyraz „**państwo**” w znaczeniu drugim określa liczbę mnogą, więc i czasownik, i wyrazy określające będą użyte w liczbie mnogiej:

Ci państwo zajęli nam stolik.

Ci państwo są bardzo nowocześni.

Czy państwo lubią bajki?

Państwo Koczyńscy mają wnuczkę Basię.

Nazwiska

(ćwiczenia II–III)

1. Nazwiska na: -ski, -cki, -dzki (rodzaj męski) oraz formy żeńskie: -ska, -cka, -dzka odmieniają się jak **przymiotniki**:

<i>pan</i>	<i>pani</i>	<i>państwo</i> <i>panowie</i>	<i>panie</i>
M. Kornacki	Kornacka	Kornaccy	Kornackie
D. Kornackiego	Kornackiej	Kornackich	Kornackich
C. Kornackiemu	Kornackiej	Kornackim	Kornackim
B. Kornackiego	Kornacką	Kornackich	Kornackie
N. Kornackim	Kornacką	Kornackimi	Kornackimi
Mc. (o) Kornackim	(o) Kornackiej	(o) Kornackich	(o) Kornackich

Liczba mnoga rodzaju męskiego oznacza dwóch (lub więcej) mężczyzn lub grupę mieszaną, w tym małżeństwo = państwo: państwo Luboccy, panowie Luboccy; państwo Duszyńscy, panowie Duszyńscy; państwo Rudzcy, panowie Rudzcy. Rodzaj żeński to panie: Lubockie, Duszyńskie, Rudzkie.

2. Nazwiska męskie zakończone na spółgłoskę (w tym nazwiska obce) odmieniają się jak **rzeczowniki męskie**:

M. Nowak	Nowakowie	Thompson	Thompsonowie
D. Nowaka	Nowaków	Thompsona	Thompsonów
C. Nowakowi	Nowakom	Thompsonowi	Thompsonom
B. Nowaka	Nowaków	Thompsona	Thompsonów
N. Nowakiem	Nowakami	Thompsonem	Thompsonami
Mc. (o) Nowaku	(o) Nowakach	(o) Thompsonie	(o) Thompsonach

3. Nazwiska żeńskie zakończone na spółgłoskę lub na -o **nie odmieniają się**:

pani Nowak, o pani Nowak, z panią Nowak;
pani Butenko, o pani Butenko, z panią Butenko

4. Nazwiska męskie i żeńskie zakończone na -a odmieniają się jak **rzeczowniki żeńskie**:

- M. Bachleda (pan, pani)
- D. Bachledy
- C. Bachledzie
- B. Bachledę
- N. Bachledą
- Mc. (o) Bachledzie

Państwo Butenkwie, Bachledowie – jak Nowakowie.

5. Nazwiska męskie zakończone na -o odmieniają się jak zakończone na -a.

6. Nazwiska żeńskie zakończone na -owa (-ova) odmieniają się jak **przymiotniki żeńskie**, a zakończone na -ówna jak **rzeczowniki żeńskie**:

M.	Kuncewiczowa	Navratilova	Mniszkówna
D.	Kuncewiczowej	Navratilovej	Mniszkówny
C.	Kuncewiczowej	Navratilovej	Mniszkównie
B.	Kuncewiczową	Navratilovą	Mniszkównę
N.	Kuncewiczową	Navratilovą	Mniszkówną
Mc.	(o) Kuncewiczowej	(o) Navratilovej	(o) Mniszkównie

Nazwy deminutywne (zdrobnienia) (ćwiczenia IV–VII)

Zdrobnienia oznaczają:

1. przedmioty lub istoty małe
np. stolik – mały stół
kotek – mały kot
2. przedmioty lub istoty, do których istnieje subiektywne emocjonalne (zwykle dodatnie) ustosunkowanie
np. mleko – mleczo
mama – mamusia

Budowa

Rodzaj męski

róg	} + -ek	rozek (g: ż)	kapelusz	} + -ik	kapelusik (sz : si)
byk		byczek (k : cz)	pokój		pokoik (ó : o)
dach		daszek (ch: sz)	stół		stolik (l: ł)
rower		rowerek	list		liścik (t: ci)
dom		domek	samochód		samochodzik
las		lasek	fotel		(d : dzi) fotelik

plac	} + -yk	placyk
miecz		mieczyk
nóż		nożyk
talerz		talerzyk

Sufiks **-ek** występuje regularnie tylko w rzeczownikach zakończonych na *k*, *g*, *ch* (wyjątek: hak – haczyk).

Po spółgłoskach *cz*, *ż*, *c* występuje sufix **-yk**, po spółgłosce *sz* – sufix **-ik** albo **-yk** (kapelusik, koszyk).

Poza tym nie ma ścisłych reguł rządzących doбором sufixów **-ek**, **-ik**, **-yk**.

Rodzaj żeński

szafa	} + -ka	szafka
lampa		lampka
serweta		serwetka
głowa		główka
ulica		uliczka (c: cz)
książka		książeczka
gruszka		gruszcza

Rodzaj nijaki

jeziro	} + -ko	jeziorko
pióro		piórko
krzesło		krzeselko
mleko		mleczko (k: cz)
oko		oczko (k: cz)
ucho		uszek (ch: sz)

Oprócz wymienionych sufixów istnieją jeszcze inne sufixy tworzące nazwy deminutywne, np.: **-aszek**, **-uszek**, **-uszeko**, **-iszek** (**-yszek**), **-usia**, **-unia** (wujaszek, dzbanuszek, serduszek, braciszek, mamusia, babunia). Suffixy te występują dużo rzadziej niż suffixy **-ek**, **-ik**, **-yk**, **-ka**, **-ko**.

Od niektórych wyrazów możemy tworzyć podwójne zdrobnienia, np.:

talerz – talerzyk – talerzyczek
pies – piesek – pieseczek
szafa – szafka – szafeczka
pióro – piórko – pióreczko

UWAGA!

Nie każdy rzeczownik zakończony na *-ek, -ik, -yk, -ka, -ko* itp. jest nazwą deminutywną. Na przykład:

królik – to nie mały król, to zwierzę
żelazko – to nie małe żelazo, to przedmiot służący do prasowania

Są rzeczowniki mające dwa znaczenia. Na przykład:

kanapka – 1. mała kanapa, 2. kromka chleba z różnymi dodatkami
boczek – 1. mały bok (u dziecka), 2. wędlina

Przymiotniki zdrobniałe

Mają funkcję ekspresywną. Najczęściej tworzą je sufiksy:

-utki – malutki **-usi** – malusi
-uśki – małuśki **-eńki** – maleńki
-uni – maluni

Zdrobnienia imion

W języku polskim bardzo często używa się imion zdrobniałych. Tworzy się je za pomocą sufiksów **-ek, -ka** albo w inny sposób. Nie ma ścisłych reguł. Często tworzenie zdrobnień jest bardzo indywidualne.

Przykłady:

Jan	–	Janek, Jaś	Halina	–	Halinka
Andrzej	–	Andrzejek, Jędrus	Iwona	–	Iwonka
Marek	–	Mareczek	Maria	–	Marysia, Marynia
Maciej	–	Maciek, Maciuś	Barbara	–	Basia, Basieńka
Piotr	–	Piotruś	Katarzyna	–	Kasia
Krzysztof	–	Krzysiek, Krzyś	Małgorzata	–	Małgosia, Gosia
Tadeusz	–	Tadek, Tadzio	Joanna	–	Joasia
Tomasz	–	Tomek	Ewa	–	Ewka, Ewunia
Stanisław	–	Staszek, Staś	Elżbieta	–	Ela
Paweł	–	Pawełek	Alicja	–	Ala
Jerzy	–	Jurek	Aleksandra	–	Ola, Oleńka
Zbigniew	–	Zbyszek	Urszula	–	Ula, Ulka

Powinien

(ćwiczenia VIII–XI)

Powinien – w połączeniu z bezokolicznikiem wskazuje na to, że realizacja tego, co oznacza bezokolicznik, jest czymś obowiązkowym, należnym, pożądanym, oczekiwanym, spodziewanym.

Odmiana

ja	powiniennem, powinnam	my	powinniśmy, powinnyśmy
ty	powinieneś, powinnaś	wy	powinniście, powinnyście
on	powinien	oni	powinni
ona	powinna	one	powinny
ono	powinno		

Czas przeszły

ja	powiniennem był	powinnam była
ty	powinieneś był	powinnaś była
on	powinien był	
ona	powinna była	
my	powinniśmy byli	powinnyśmy byli
wy	powinniście byli	powinnyście byli
oni	powinni byli	
one	powinny byli	

Forma nieosobowa

powinno się
powinno się było

Przykłady:

Mamy powinny opowiadać dzieciom bajki.

Dzieci powinny słuchać rodziców.

Dlaczego jesteś taka agresywna? Powinnaś inaczej się zachowywać.

Powinniście przeczytać tę książkę. Pomoże wam to lepiej zrozumieć

Polaków.

Zupa powinna być gorąca.

Powinno się chodzić na spacer.

Nie powinnam była tego mówić. Teraz wszyscy będą myśleć, że jestem plotkarką.

Powinniśmy byli zrobić to wczoraj, żeby dzisiaj mieć spokój.

UWAGA!

Zamiast: *powinienem, powinnam* możliwe jest użycie *winienem, winnam*. Są to wyrażenia książkowe.

Tryb rozkazujący (ćwiczenia XII–XV)

Jest to forma czasownika wyrażająca rozkaz, nakaz, życzenie lub zakaz. Służy do wyrażania intencji mówiącego, by słuchacz doprowadził do zaistnienia wyrażanej przez zdanie sytuacji. Tryb rozkazujący tworzy się od czasowników niedokonanych i dokonanych.

Podstawą form trybu rozkazującego jest temat czasu teraźniejszego.

Czasowniki koniugacji I (-ę, -esz) i II (-ę, -isz/-ysz) tworzą tryb rozkazujący od 2. osoby liczby pojedynczej czasu teraźniejszego, czasowniki koniugacji III (-am, -asz) i IV (-em, -esz) – od 3. osoby liczby mnogiej.

Formy trybu rozkazującego w 2. osobie liczby pojedynczej nie mają końcówek.

Przykłady:

pisać	–	ty piszesz	–	pisz!
pić	–	ty pijesz	–	pij!
pracować	–	ty pracujesz	–	pracuj!
mówić	–	ty mówisz	–	mów!
tłumaczyć	–	ty tłumaczysz	–	tłumacz!
czytać	–	oni czytają	–	czytaj!
pamiętać	–	oni pamiętają	–	pamiętaj!
umieć	–	oni umieją	–	umiej!
jeść	–	oni jedzą	–	jedz!

Jeżeli temat czasu teraźniejszego kończy się na grupę spółgłosek, 2. osoba liczby pojedynczej w trybie rozkazującym przyjmuje końcówkę **-ij / -yj**.

zamknąć	–	zamkniesz	–	zamknij!
spać	–	śpisz	–	śpij!
drzeć	–	drżysz	–	drżij!
zawrzeć	–	zawrzesz	–	zawrzyj!

Tryb rozkazujący **nie ma 1. osoby** liczby pojedynczej.

W 1. osobie liczby mnogiej oraz w 2. osobie w obu liczbach występują formy proste trybu rozkazującego, w 3. osobie obu liczb – formy opisowe złożone z partykuły *niech* oraz form trybu oznajmującego w czasie teraźniejszym (w czasie przyszłym prostym czasowników dokonanych).

Pierwszą i drugą osobę liczby mnogiej tworzy się, dodając do formy 2. osoby liczby pojedynczej końcówki **-my, -cie**.

	<i>liczba pojedyncza</i>	<i>liczba mnoga</i>
1. osoba	–	-my
2. osoba	∅, -ij/-yj	-cie
3. osoba	forma opisowa	forma opisowa

pisac

–	piszmy
pisz	piszcie
niech pisze	niech piszą

czytac

–	czytajmy
czytaj	czytajcie
niech czyta	niech czytają

zamknac

–	zamknijmy
zamknij	zamknijcie
niech zamknie	niech zamkną

W niektórych czasownikach występują alternacje, np.:

robić	robisz	rób
pomóc	pomożesz	pomóż
zastanowić się	zastanowisz się	zastanów się

UWAGA!

Formy trybu rozkazującego czasowników miękkotematowych mają pisownię zgodną z regułami pisowni spółgłosek miękkich (**si** przed samogłoską, **ś** – przed spółgłoską i na końcu wyrazu).

iść	idziesz	idź, idźmy
prosić	prosisz	proś, prośmy
płynąć	płyniesz	plyń, płyńmy
stać	staniesz	stań, stańmy
płacić	placisz	plac, plaćmy
przywieźć	przywieziesz	przywieź, przywieźmy

Formy trybu rozkazującego niektórych czasowników:

stać	ty stoisz	stój!
bać się	ty boisz się	bój się!
kroić	ty kroisz	krój!
wziąć		weź!
zrozumieć		zrozum!
chcieć		chciej!
mieć		miej!
być		bądź!

Przykłady:

Bądźmy dla zwierząt lepsi, **opiekujmy się** szczerym sercem tymi naszymi braćmi mniejszymi!

Pamiętajmy, że każdego może czekać chwila samotności...

Barbara Ahrens

KONFITURY Z ŁEZ (fragment)

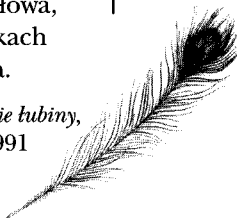
Weź kilka listków niewysłanych.

Weź parę nocy nieprzespanych.

Pytania *weź* bez odpowiedzi,
gniewne spojrzenia, ostre słowa,

Zalej je łzami, *zamknij* w wekach
i *zaczynij*, *zaczynij* żyć od nowa.

B. Ahrens, *Dzikię tubiny*,
KAW, Lublin 1991

Formy opisowe z partykułą **niech** są używane nie tylko w odniesieniu do trzeciej osoby liczby pojedynczej i mnogiej, np.:

Chodźmy już, a **Janek niech poczeka** na Basię.

ale także w bezpośrednim zwracaniu się do osób, z którymi jesteśmy w kontaktach oficjalnych, tzn. używamy form *pan, pani, państwo*, np.:

Niech pan do mnie zadzwoni.

Niech pani się uśmiechnie.

Niech państwo usiądą.

Niech panowie pokażą dokumenty.

Niech panie się zdecydują.

Formy te spotykamy również w kontaktach rodzinnych jako sposób zwracania się do osób starszych – w takich wypadkach zależy to od zwyczajów przyjętych w rodzinie.

Niech ciocia odpocznie.

Niech mamusia obejrzy ten program.

Zawsze i w każdej sytuacji pożądanym jest użycie wyrazu *proszę*.

UWAGA!

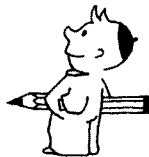
Formy trybu rozkazującego czasowników dokonanych przy zamianie na formę negatywną zmieniają aspekt na niedokonany (patrz lekcja 3).

Zamknij drzwi.

Nie zamykaj drzwi.

Przeczytaj ten artykuł.

Nie czytaj tego artykułu.

Ćwiczenia

I. Proszę zastosować odpowiedni zaimek wskazujący.

Przykład: Podaj *temu* państwu kawę!

1. Nasz kraj pomaga państwom, które potrzebują pomocy.
2. Proszę powiedzieć państwu, że stolik jest już wolny.
3. Gdzie państwo zostawili bagaże? 4. państwo leży nad morzem. 5. państwa leżą w Afryce. 6. Niewiele wiem o państwie. 7. państwu potrzebna jest szybka pomoc gospodarcza. 8. Czytaliście o starszych państwu, którzy napadli na bank? 9. Teraz żadne mocarstwo nie chce utrzymywać stosunków dyplomatycznych z państwami. 10. Nie ma tu państwa, którzy mnie szukali? 11. Jedziemy do państwa, które ma ciepły klimat. 12. Czy państwo już wie, że samolot ma awarię? 13. O państwie ostatnio dużo pisze się w gazetach. 14. państwa zgłosiły już swój udział w Olimpiadzie. 15. Moi rodzice obiecali pomóc państwu, których poznali u znajomych.

II. Wyrazy podane w nawiasach proszę napisać w odpowiednim przypadku.

Przykład: Czekam na *pana Chmurskiego* (pan Chmurski).

1. Dzwonił pan do (pan Frankowski)?
2. Pomóżcie (pan Węgrzyniak).
3. Jutro o dziesiątej mam spotkanie z (pani Różańska).
4. Czy to mieszkanie (państwo Wójcik)?
5. Opowiem wam o (państwo Kowalski).
6. Byliśmy na wycieczce z (państwo Nowak).
7. Czy mogę rozmawiać z (Anna Wrona)?
8. Moja ciocia leczy się u pani (Helena Pietraszak).
9. Słyszeliście, że konkurs wygrali bracia (Siedlecki)?
10. Panie (Wranicka) już wyszły.
11. Szukali cię bracia (Bujański).
12. Oddaliście pieniądze (państwo Anielski)?
13. Powinieneś zadzwonić do (Jola Korczyńska).
14. Spotkałem (Jurek Gromnicki).
15. Zaprosiliśmy (państwo Woleński).

III. Wyrazy podane w nawiasach proszę napisać w odpowiednim przypadku.

1. Byliśmy na wycieczce z (pan Robert Skarba).
2. Widzieliście w telewizji (pan dyrektor Miodunka)?
3. Rozmawiałem już z (pan Marek Wójcikiewicz).
4. Musimy oddać prace (pani Urszula Czarnecka).
5. O której macie zajęcia z (pani Elżbieta Rybicka)?
6. Nie ma jeszcze (pani Kinga Kozak)?
7. Powiedz o tym (pan doktor Martyniuk).
8. Byliśmy w kinie z (państwo Lipiński).
9. Czy to mieszkanie (państwo Spyt)?
10. Opowiedzieli tę przygodę (państwo Gałdyn).
11. Znaleźli przyjaciół w (państwo Danecki).
12. Przekażcie pozdrowienia (państwo Dąbski).
13. Czy rozmawialiście już z (pani Magdalena Szelcowa)?
14. Trzeba powiedzieć o tym (pani Maria Chłopicka).
15. Pójdziemy do teatru z (pan Józef Pyzik).

IV. W tekście pt. *Za siedmioma lasami, za siedmioma górami* proszę wyszukać nazwy deminutywne i napisać, od jakich wyrazów zostały utworzone.

Przykład: konik – od: koń

V. Od jakich wyrazów zostały utworzone wyrazy podane niżej?

Przykład: nóżka – od: noga

jabłuszko –	bluzeczka –	hotelik –
rażka –	piłeczka –	pudełeczko –
samolot –	notesik –	wazonik –
roczek –	obrazek –	sklepik –
wierszyk –	szjka –	ścianka –

VI. Proszę utworzyć zdrobnienia od podanych wyrazów:

Przykład: dom – domek

pies –	tablica –	pałac –
lustro –	śliwka –	but –
okno –	sweter –	zamek –
walizka –	samochód –	torba –
pióro –	pieróg –	gumka –

VII. Od jakich imion zostały utworzone następujące zdrobnienia?

Przykład: Andrzejek – od: Andrzej

Zbyszek –	Rysiek –	Krysia –
Jadzia –	Magda –	Jarek –
Ania –	Jurek –	Marysia –
Adaś –	Franek –	Wojtek –
Zuzia –	Jasia –	Basia –

VIII. Proszę uzupełnić odpowiednimi formami wyrazu *powinien*.

Przykład: Jurek powinien przyjść tu o szóstej.

1. Ewa być zadowolona z pracy. 2. Po tylu latach nauki (wy – rodz. męskoosobowy) już dobrze mówić po francusku. 3. (Ty – rodz. żeński) lepiej organizować sobie czas, żeby nie siedzieć po nocach. 4. Przepraszam cię, wiem, że nie był tego mówić, ale byłem bardzo zdenerwowany. 5. Adam i Marek wstawać wcześniej, żeby nie spóźniać się na zajęcia. 6. Gdzie są Teresa i Marta? były przyjść o czwartej. 7. Co się dzieje z tym radiem? działać, przecież niedawno było naprawiane. 8. Przyjaciele sobie zawsze pomagać. 9. Dlaczego mówisz to dopiero dzisiaj? był powiedzieć to już dawno! 10. Buty być wygodne. 11. Nie myślisz, że Dominika obciąć włosy?

12. Te rośliny nie być podlewane częściej niż raz w tygodniu. 13. Nie ma już biletów? (Wy – rodz. męskoosobowy) byli wcześniej pomyśleć o rezerwacji. 14. W czasie upałów (forma nieosobowa) dużo pić. 15. Tadeusz wie, że nie palić, ale nie próbuje zerwać z nałogiem.

IX. Co powinienesz (powinnaś) zrobić w następującej sytuacji? Proszę odpowiedzieć, używając wyrazu *powinien*.

Przykład: Jeśli zgubiłeś paszport – Jeśli zgubiłem paszport, powinienem to zgłosić policji.

1. Kiedy jesteś chory –
2. Kiedy lekarz da ci receptę –
3. Kiedy w domu nie ma nic do jedzenia –
4. Kiedy twoja mama ma urodziny –
5. Żeby lepiej mówić po polsku –
6. Żeby lektor był zadowolony –
7. Kiedy w domu jest bałagan –
8. Żeby twoi rodzice ciągle nie mówili, że nie piszesz –
9. Kiedy sąsiad mówi ci, że twoje radio za głośno gra –
10. Kiedy wchodzisz do obcego domu –
11. Kiedy twój przyjaciel potrzebuje pomocy –
12. Kiedy jesteś świadkiem kradzieży –
13. Kiedy dostajesz przez pomyłkę cudzy list –
14. Kiedy chcesz mieć bardzo dobrą ocenę z egzaminu –
15. Kiedy zachowałeś się niegrzecznie wobec cioci –

X. Co powinien Pan (powinna Pani) zrobić w najbliższym czasie? Proszę napisać 8–10 zdań.

XI. Proszę napisać – używając wyrazu *powinien* – jaki (jaka) powinien (powinna) być:

1. Idealny mąż
2. Idealna żona
3. Idealny przyjaciel
4. Idealny dyrektor
5. Idealny prezydent

XII. Podane zdania proszę przekształcić, używając form trybu rozkazującego.

Przykład: Możesz mi zrobić herbatę? – Zrób mi herbatę.

Możecie spacerować codziennie wieczorem? – Spacerujcie codziennie wieczorem.

1. Możesz przyjść punktualnie?
2. Możesz skończyć projekt?
3. Możecie śpiewać w chórze?
4. Możesz kupić gazetę?
5. Możecie uczyć się dobrze?
6. Możecie pilnować swojego psa?
7. Możesz zanieść Krystynie książkę?
8. Możecie uważać?
9. Możesz mi powiedzieć, ile to kosztuje?
10. Możesz być dla niej miły?
11. Możecie zadzwonić do Janka?
12. Możecie zawiadomić profesora?
13. Możesz mi wyprasować koszulę?
14. Możesz nam zagrać na skrzypcach?
15. Możecie zjeść obiad?

XIII. Podane zdania w czasie przyszłym proszę przekształcić na formy trybu rozkazującego.

Przykład: Będziesz oglądać film. – Oglądaj film.

Nie będziemy rozmawiali głośno. – Nie rozmawiajmy głośno.

1. Będziecie tańczyć do rana.
2. Będziemy korzystać z życia.
3. Będziesz czytać powoli.
4. Będziesz czekać na nas.
5. Będziemy spotykać się dwa razy w tygodniu.
6. Będziecie jeść jabłka.
7. Będziemy słuchać koncertu.
8. Nie będziesz złośliwy.
9. Nie będziecie się spóźniać.
10. Nie będziemy ich więcej zapraszać.
11. Nie będziesz się starał go zrozumieć.
12. Nie będziemy zamawiać kawy.
13. Nie będziesz płakać.
14. Nie będziecie się przejmować.
15. Nie będziesz się martwić.

XIV. Podane zdania proszę przekształcić według wzoru.

Przykład: Proszę zrobić herbatę. (pani) – Niech pani zrobi herbatę.
Proszę wstać. (państwo) – Niech państwo wstaną.

1. Proszę wziąć parasol. (pan)
2. Proszę usiąść. (panie)
3. Proszę się uspokoić. (państwo)
4. Proszę powiedzieć to głośno. (pani)
5. Proszę się przebrać. (panowie)
6. Proszę zaprosić swoich znajomych. (państwo)
7. Proszę przetłumaczyć artykuł. (pan)
8. Proszę nam pomóc. (pan)
9. Proszę kupić plan miasta. (pani)
10. Proszę pokazać dzieciom książkę. (pan)
11. Proszę przynieść zdjęcia. (państwo)
12. Proszę o nim zapomnieć. (pani)
13. Proszę zaplanować wycieczkę. (państwo)
14. Proszę nie bić psa. (pan)
15. Proszę się nie bać. (pani)

XV. W podanych zdaniach bezokolicznik proszę zastąpić trybem rozkazującym w drugiej osobie liczby pojedynczej.

Przykład: Czytać dużo – czytaj dużo

A. Rady dla młodej żony:

1. Nigdy nie narzekać
2. Podziwiać swojego męża
3. Zapraszać jego kolegów
4. Przygotowywać dobre kolacje
5. Śmiać się z dowcipów męża
6. Pamiętać o imieninach jego rodziców

B. Rady dla młodego męża:

1. Kupować żonie prezenty
2. Dzwonić do niej kilka razy dziennie
3. Nie mówić, że jej matka jest czarownicą
4. Chwalić każdą potrawę, którą przygotowuje
5. Nie pytać, na co wydała tyle pieniędzy
6. Zabierać ją często do kina

C. Jeżeli chcesz być zdrowy:

1. Spać osiem godzin na dobę
2. Uprawiać sport
3. Odżywiać się racjonalnie
4. Nie palić papierosów
5. Przebywać w towarzystwie ludzi pogodnych
6. Umieć odpoczywać

D. Co zrobić przed wyjazdem na wakacje:

1. Sprawdzić, czy masz potrzebne dokumenty
2. Wyrzucić śmieci
3. Zamknąć okna
4. Wyłączyć światło
5. Zostawić klucze i adres sąsiadom
6. Podlać kwiatki

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Lekcja 3

Komplementy

Szał ciał

Zdenerwowanie na ładnych buziach, lekki pot na skroniach i łomot w sercach. Te dziewczyny to kandydatki na modelki, ale nie takie przypadkowe, prosto z ulicy. To są dziewczyny już wybrane i obfotografowane, z kartą agencji modelek. Ta szansa to madame Dominique, która samolotem przyleci ze Stanów, łowczyni głów, a właściwie łowczyni ciał dla Agencji Forda, największej agencji modelek na świecie. Dominique jeździ sobie po kuli ziemskiej i szuka nowych twarzy. Ostatnio odkryła Europę Wschodnią. W Polsce była już kilka razy, z każdego pobytu wiezie do Ameryki dziewczynę, wiezie do wielkiego świata i wielkiej kariery.

Na moje pytanie, czego szuka w Polsce, odpowiada: – Wdzięku, młodości, urody. Polki są ładne, oryginalne, jest tu wiele interesujących twarzy, ale jeżeli mam być szczerą, to znacznie ładniejsze są Ukrainki. One są takie jakies zdecydowane, silniejsze wewnętrznie, nadają się do prezentowania mody agresywnej, bardzo rzucającej się w oczy. Mają wewnętrzną siłę, która natychmiast przyciąga uwagę. Czego Polkom brakuje? Dobrego odżywiania się. Nie w sensie

jakieś biedy z nędzą, po prostu polskie dziewczyny jedzą za dużo mięsa i za dużo potraw mącznych, a za mało warzyw, owoców i soków. W naszym żargonie mówimy, że nie świecą od wewnątrz, nie mają naturalnie zabarwionych policzków, blasku w oczach itd., itp.

Chodzi o to – wyjaśnia – by mieć czas na przygotowanie rasowej modelki, przypilnować, aby nastolatki wyrosły na prawdziwe piękności. Miały świeżość i wdzięk. Znacznie łatwiej przysposobić na modelkę taką piętnasto- czy szesnastolatkę niż kobietę dwudziestoparoletnią, która ma swoje nie zawsze dobre nawyki.

Z dziewczyn, które przyszły tu dzisiaj, Dominique wybierze kilka na Wielki Konkurs Supermodelki, organizowany przez Agencję Forda we wrześniu tego roku. Taki konkurs dla każdej z nich to już nie jest szansa, to jest prawie absolutna pewność, że zrobi się międzynarodową karierę. A przecież one wszystkie o tym marzą.

Janina Ratyńska
„Przyjaciółka” 8 IX 1994

Strój Cię określa

Czy wybierając kierunek studiów, musisz myśleć o tym,
jak się będziesz ubierać w przyszłej pracy?

– *Ubranie, dające poczucie własnej wartości, zadowolenie, wzbudza szacunek otoczenia* – mówi stylistka. – *Nieraz pracowałam z ludźmi, którzy odkryli, że przyczyną ich kłopotów w pracy jest nieodpowiedni wygląd.*

– *Strój jest drugą naturą człowieka. Wybierając pracę, a nawet kierunek studiów, warto zastanowić się nad tym, co lubimy nosić, jak się ubierać.*

Niektóre firmy stawiają pracownikom szczegółowe wymagania dotyczące stroju. Z najsurowszych znane są banki, firmy ubezpieczeniowe i konsultingowe, kancelarie prawnicze. Garnitur lub kostium w doskonałym gatunku, w stonowanych kolorach, takich jak szarość, granat czy beż. Panie – obowiązkowo spódnica za kolano. Jeśli bluzka pod kostiumem ma być różowa – to może to być wyłącznie błady róż. Latem, koniecznie, rajstopy, bo bez nich jest

niehigienicznie, i zakaz noszenia sandałów, bo za mało eleganckie

– *Swobodny styl ubierania jest związany z zamyłowaniem do swobodnego stylu życia. Ci, którzy go preferują, intuicyjnie wybierają pracę w takich miejscach, gdzie znajdują podobnie ubranych, a więc i podobnych do nich ludzi* – wyjaśnia psycholog.

– *Niestaranny strój może być odebrany jako oznaka braku profesjonalizmu, a osoba, która go nosi, będzie postrzegana jako nieodpowiedzialna.*

– *Strój może być uzewnętrznieniem pozytywnego stosunku do pracy, do ludzi, z którymi się pracuje, do klientów. Nie jest to tylko wymaganie, ma to logiczne uzasadnienie – uważa Maciek, redaktor, i dodaje: – Szacunek do pracy jest elementem europejskiej tradycji. Prosty, schludny, różniący się od codziennego strój jest podkreśleniem zmiany sytuacji.*

Dorota Próchniewicz
„Cogito” nr 10, 2000

Trudna sztuka komplementowania

Czy prawić komplementy? Zastanawiamy się nad tym, bo słowo „komplement” kojarzy się nam często z nieszczerym uznaniem.

Jednak komplement wszedł na stałe do naszego życia. Pojawia się już jako formuła grzecznościowa wypowiedziana, gdy poznajemy nową osobę: – *Miło mi pana poznać! Czy miałem już gdzieś przyjemność pana spotkać?* – mówimy do nowo poznanej osoby.

Komplement może być zachętą dla innych, by postępowali tak jak nagrodzona pochwałą osoba. Pochwała może mieć walor wychowawczy. Np. nauczyciel chwali najzdolniejszą uczennicę przy całej klasie: – *Moniko, bardzo szybko uczysz się francuskiego. Masz wspaniałą wymowę i doskonałą pamięć. Chciałbym, żeby wszyscy uczniowie byli tacy, jak ty.*

Komplement może stanowić również zachętę do zrobienia trudnej rzeczy: – *No dalej, zrób to, jesteś taki zręczny.*

Jeżeli ktoś poniesie porażkę, komplement może stanowić pocieszenie: – *Trudno, nie udało się tym razem, ale następnym na pewno ci się powiedzie. Przecież jesteś taki zdolny. Zawsze wygrywasz.*

Gdy chcemy wypowiedzieć przykre słowa, komplement może osłodzić go rycz i zatrzeć złe wrażenie: – *Malujesz naprawdę doskonałe obrazy. Grono twoich amatorów rośnie z dnia na dzień. Twój ostatni obraz jest nieco mniej udany, ale jestem pewien, że uda ci się poprawić te postaci na drugim planie.*

Zabarwiony ironią wzmacnia krytykę. – *Cóż za urocze dzieci. A jak wspaniałe mają głosy. Krzyczą tak głośno, że niedługo wszyscy przeprowadzą się do innej dzielnicy...*

Jednak komplement ma przede wszystkim sprawić przyjemność osobie, pod adresem której go wypowiadamy. Jest bowiem czymś więcej niż tylko zwykłą formułą grzecznościową. Ma duży wpływ na ludzkie zachowanie.

Katalog komplementów jest niewyczerpany. Największą przyjemność sprawiają te, które dotyczą rzeczy i wartości najbardziej cenionych przez nas w życiu.

Komplement wypowiedziany pod naszym adresem w towarzystwie świadków sprawia większą przyjemność niż ten, który słyszymy jedynie my sami. Im większe grono słuchaczy, tym bardziej jesteśmy usatysfakcjonowani. Dużą wartość ma komplement wypowiedziany przez osobę obdarzoną przez nas autorytetem oraz tę, która stoi od nas wyżej w hierarchii (np. szefa). Prawdziwy komple-

ment musi być spontaniczny, szczery, wiarygodny.

Mimo iż komplement jest bardzo miły naszemu uchu, rzadko kto bezkrytycznie potwierdza, iż na niego zasłużył. Reguła nazywana przez socjologów „prawem skromności” zabrania nam chwalić się i pozwalać, by inni darzyli nas pochlebstwami. Niewiele kobiet po usłyszeniu słów: *Pięknie pani wygląda*, odpowiada: *Ma pan rację*. Najprostszą odpowiedzią na pochlebne słowa byłaby akceptacja wyrażona słowem: *dziękuję*. Lecz reakcja bywa odwrotna: *przesada, przestani mi schlebiać – mówi pani*.

Charakter paradoksalny komplementu polega na tym, że, choć stanowi prezent, niełatwo go przyjąć.

„Dziennik Polski” 8 IX 1998

Jacy jesteście?

W co się ubieracie?

- Ponad 50% młodych ludzi lubi być na bieżąco z najnowszą modą, ale jednocześnie blisko 63% z nich ubiera się przede wszystkim wygodnie, nie zwracając uwagi na styl

- Jednak 63% uważa, że ma swój styl
- 39% młodzieży lubi wyróżniać się z tłumu

- 72% przywiązuje wagę do ubioru, a tylko 14% deklaruje, że nie zwraca uwagi na wygląd

- Dla 69% kupowanie to wielka przyjemność

Źródło: SMG/KRC
Poland-Media S.A.
„Cogito” nr 12, 2001

KOMPLEMENT – zwroty i wyrażenia

Wyrażenia emocjonalnie umiarkowane

- Ładnie | (+ *celownik*) w (+ *miejscownik*)
- Pięknie |

Ładnie ci w tym płaszczu!

Pięknie cioci w tej sukience!

- Do twarzy (+ celownik) w (+ miejscownik)

Do twarzy pani w tym kolorze!

Do twarzy panu w tej fryzurze!

- Ładny | masz | (+ biernik)

- Piękny

Ładną masz koszulę! (Masz ładną koszulę!)

- Podoba mi się twój (+ mianownik)

Podoba mi się pana szalik!

- Podobało się (+celownik) (+ mianownik)

Szefowi podobało się twoje wystąpienie!

Podobało nam się twoje przemówienie!

- Dobrze powiedziane!
- Dobrze zrobiona praca!

Wyrażenia o silnym zabarwieniu emocjonalnym

- Świetnie
 - Wspaniale
 - Doskonale
 - Fantastycznie
 - Szalenie
- wyglądasz!

- Cudny (ten) (+ mianownik)!

- Prześliczny

Cudny ten pierścioneek!

Prześliczne kwiaty!

- Zachwycam się (+ narzędnik)

Zachwycam się twoim krawatem!

- Twoje przemówienie było | fantastyczne!
| rewelacyjne!
| świetne!

- Byłeś | wspaniały!
| cudowny!
| niezrównany!
| znakomity!

Reakcja o słabym zabarwieniu emocjonalnym

- Miło mi (to słyszeć)
- Dziękuję
- Dziękuję – to miłe z twojej strony
- Tak? Podoba ci się? –

to prezent na urodziny
bardzo lubię zielony kolor
kupiłam go w zeszłym roku
dostałam go od brata
to stara spódnica

Reakcja o silnym zabarwieniu emocjonalnym

- Bardzo dziękuję!
- Bardzo się cieszę!
- Ogromnie mi miło!
- Naprawdę? To bardzo się cieszę!
- Naprawdę ci się podoba?
- Rzeczywiście tak myślisz?
- Mówisz | poważnie?
- | serio?
- Tak? Nie | spodziewałam się, że ...
- | sądziłam, że ...
- Dziękuję, poprawił mi się | humor
- | nastrój

Ćwiczenia

I. Proszę napisać w odpowiedniej formie.

Przykład: Do twarzy *pani* (pani) w *tym makijażu* (ten makijaż)!

1. Ładnie (ty) w (ten garnitur).
2. Ładnie. (ona) w
(ta nowa bluzka).

3. Nie sądziłem, że (Halina) będzie ładnie w (czarny kapelusz).
4. Czy już ci mówiłam, że do twarzy (ty) w (czerwony kolor)?
5. Fryzjerka miała rację! Do twarzy (pani) w (ta modna fryzura).
6. Podoba nam się (wasze mieszkanie).
7. Bardzo (ja) się podobają (te nowoczesne meble)!
8. Justyna ma (piękne oczy).
9. Zachwyam się (twój kostium).
10. Muszę wam powiedzieć, że mój mąż zachwyca się (wasz nowy samochód).

II. Proszę uzupełnić:

1. serio? 2. To miłe 3. uwaga! 4. niezrównany! 5. Znakomicie 6. Twoje przemówienie było 7. Miło mi to 8. Naprawdę? Bardzo! 9. że ci się podoba. 10. twoimi kwiatami!

III. Proszę dokończyć, używając zwrotów podanych w ramce.

w tym swetrze – wspaniale – waszą córką – torebkę – Wyglądasz w niej szalowo – Kupiłam je w zeszłym roku – do twarzy – w zielonym – Podobają mi się – ten pierścionek – twoim nowym zegarkiem – Byłeś fantastyczny – że spodoba ci się ten fason – w tej spódnicy – było rewelacyjne

1. Nigdy nie nosiłaś tego koloru, a okazuje się, że do twarzy ci
.....
2. Bardzo ładnie ci Dobrze, że go kupiłaś.
3. Bardzo ładnie ci Dobrze, że ją kupiłaś.
4. twoje nowe buty.
5. Ładną masz Gdzie ją kupiłaś?
6. Nie myślałem, że będzie ci w takim kolorze włosów.
7. Widać, że dobrze wypoczęłaś. Wyglądasz!

8. Cudny.....! To prezent zaręczynowy?
9. Powinnaś częściej nosić tę krótką sukienkę.
.....!
10. Zachwyam się!
11. Nasz syn zachwyca się Nie może oderwać od
niej oczu!
12. Widzieliśmy cię w programie telewizyjnym.!
13. Twoje wystąpienie!
14. Podoba ci się moje pióro?
15. Nie spodziewałam się,

Co się teraz nosi?

część II

Kiedy ogląda się portrety i fotografie pochodzące z różnych lat i epok, zauważa się istotne różnice w wyglądzie przedstawianych osób. Różnice te nie wynikają tylko z faktu, że są to po prostu inne postacie. To, co się rzuca w oczy – to odmienne stroje, obuwie, fryzury. Jeżeli uwieczniona na zdjęciu czy obrazie osoba znajduje się w jakimś pomieszczeniu, można również zobaczyć różne meble i elementy dekoracyjne mieszkań.

Jaka jest tego przyczyna? W miarę upływu lat zmieniają się gusty i upodobania ludzi, wchodzi w użycie nowe przedmioty, aparaty, materiały; stosuje się nowe techniki. I jest jeszcze jeden bardzo ważny element – moda.

Co się nosi w tym sezonie? Co będzie modne w następnym? Na te pytania próbują odpowiedzieć ludzie projektujący ubrania. Ci dyktatorzy mody lansują nowe linie, kroje, długości, kolory, rodzaje tkanin, a także fryzury, fasony obuwia, rodzaje dodatków, typy makijażu. A następnie sami pytają, co się naprawdę przyjmie, co będzie się widziało na ulicy.

Sądzi się czasem, że modą interesują się tylko kobiety. Nie jest to prawda. Dla mężczyzn też jest ważna szerokość krawatów, krój kołnierzy-

ka koszuli, szerokość spodni, jedno- czy dwurzędowe zapięcia marynarek, czasem moda na kolczyk w uchu, bransoletki, łańcuszki, kapelusze czy kamizelki.

Niektórzy ludzie twierdzą, że kwestie mody nie obchodzą ich wcale i że jest im wszystko jedno, co noszą. Rzeczywiście, mało jest takich, którzy wprowadzają nowości lub idą ślepo za modą, ale wszyscy w mniejszym lub większym stopniu podporządkowują się zaleceniom mody, może nie tej najnowszej, ale sprzed kilku sezonów lub z okresu własnej młodości. Przecież nawet osoby występujące zdecydowanie przeciwko modzie nie ubierają się w stroje np. naszych pradziadków czy też w średniowieczne togi.

Modzie i jej zmianom podlegają nie tylko ubiory „na co dzień i od święta”, ale także z różnych dziedzin aktywności człowieka. Weźmy na przykład sport. Coraz inne stroje narciarzy, pływaków, biegaczy, skoczków – to na pewno przede wszystkim wyniki poszukiwań fasonów i materiałów umożliwiających osiągnięcie jak najlepszych rezultatów, ale to także cała gama kolorów i kształtów mająca znaczenie wyłącznie estetyczne.

Mówiąc o modzie, myślimy przede wszystkim o wyglądzie zewnętrznym człowieka. Moda jednak to również zmieniające się upodobania w sztuce, architekturze, muzyce, w wyglądzie mieszkań, przedmiotów codziennego użytku. Moda dotyczy także obyczajów. I tak – może być moda na tapety i kolorowo malowane ściany, na drewno i tworzywa sztuczne, na szybkie lub spokojne rytmy w muzyce, na picie piwa czy na niepalenie. Nie należy również zapominać o tym, że zagadnienia związane z modą wyglądają różnie w różnych krajach i w różnych kulturach.

Cokolwiek mówi się o modzie, a napisano na ten temat już wiele, trzeba stwierdzić, że jest to zjawisko bardzo ważne w naszym życiu. Dla

niektórych moda jest treścią życia, inni nie uświadamiają sobie jej obecności. Cóż, świat się zmienia, człowiek i jego otoczenie też; moda jest czynnikiem, a raczej wynikiem tej tendencji do zmian.

Pozostaje pytanie – być niewolnikiem mody czy ją ignorować? To już zależy od indywidualnego nastawienia. Jedno jest pewne: zawsze w modzie jest schludny wygląd, kulturalne zachowanie i uśmiech na twarzy.

Objaśnienia do tekstu

istotny – ważny, podstawowy

odmienny – nie taki sam, inny, różny

strój – ubranie, ubiór

obuwie – buty

fryzura – uczesanie

uwiecznić – uczynić trwałym, utrwalić

pomieszczenie – wydzielona część budynku, np. pokój

w miarę upływu (czasu) – o pewnym odcinku, przeciągu czasu

gust – upodobanie, zamiłowanie, poczucie piękna, smak

stosować – wprowadzać w życie, realizować, używać

lansować – propagować, popierać, wprowadzać w modę

krój – fason, według którego jest skrojone ubranie

tkanina – materiał

fason – krój, kształt, wzór, model

makijaż – malowanie, upiększanie twarzy

obchodzić – interesować, zająć kogoś

podporządkować (się) – przystosować, uczynić zależnym

zalecenie – rada, sugestia, polecenie

toga – (dawniej) długa „suknia” męska, dziś noszona przez profesorów, sędziów

podlegać – tu: być zależnym

osiągać – uzyskiwać, zdobywać

gama – tu: skala, szereg (wiele) odmian

wyłącznie – tylko

tworzywo – materiał, surowiec

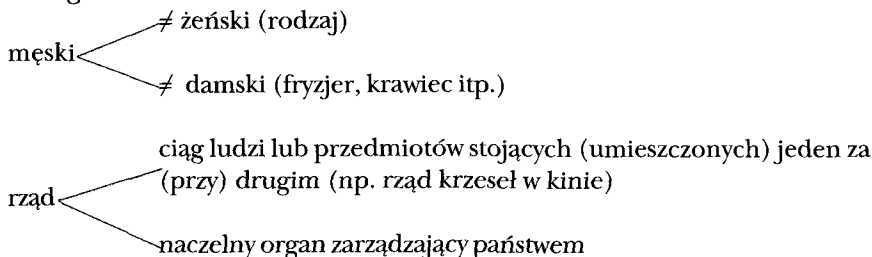
tworzywa sztuczne – masy plastyczne

czynnik – jedna z przyczyn, jeden ze składników

ignorować – świadomie nie zauważać, nie brać pod uwagę, lekceważyć

schludny – dbający o czystość, ład, porządek; czysty, porządný

Uwaga na słowa!

Ćwiczenia

I. Proszę poukładać poniższe zdania w kolejności zgodnej z tekstem:

1. Gusty i upodobania zmieniają się w miarę upływu lat.
2. Dla niektórych moda jest treścią życia i stają się jej niewolnikami.
3. Również i w sporcie zaznacza się wpływ mody – pojawiają się coraz to nowe stroje sportowe.
4. Pewne jest to, że zawsze w modzie jest schludny wygląd i uśmiech na twarzy.
5. Gdy przegląda się stare fotografie, w oczy rzuca się odmienność strojów, obuwia i fryzur.
6. Niektórzy sądzą, że modą interesują się tylko kobiety, ale to nieprawda.
7. Można również zauważyć różne meble i elementy dekoracyjne mieszkań.
8. Moda to nie tylko wygląd zewnętrzny człowieka – to też nowe upodobania w sztuce i muzyce.
9. Nikt nie nosi strojów z epoki średniowiecza czy czasów pradziadków.
10. Osoby, które projektują ubrania, starają się odpowiedzieć na pytania: co się nosi w tym sezonie? co będzie modne w następnym?
11. Mężczyźni też dbają o modny krój kołnierzyka koszuli czy szerokość krawatu.

II. Do wyrazów z grupy A proszę dobrać wyrazy o znaczeniu przeciwnym z grupy B:

Przykład: modny – niemodny

A	B
1. modny	a. niemodny
2. różnica	b. taki sam
3. estetyczny	c. zbiorowy
4. odmienny	d. wewnętrzny
5. kolorowy	e. naturalny
6. sztuczny	f. niechlujny
7. młodość	g. jednobarwny
8. indywidualny	h. podobieństwo
9. schludny	i. starość
10. zewnętrzny	j. nieestetyczny

1a,

III. Proszę połączyć w pary wyrazy z kolumny A i B, odszukać je i podkreślić w tekście:

A	B
1. rodzaje	a. obuwia
2. treść	b. ludzi
3. typy	c. makijażu
4. gama	d. narciarzy
5. szerokość	e. zewnętrzny
6. wygląd	f. tkanin
7. fasony	g. kołnierzyka
8. stroje	h. życia
9. krój	i. mody
10. gusty	j. kolorów
11. zalecenia	k. krawatów

1f,

IV. Proszę przeczytać dialog i dopisać zakończenie:

K – Klient, E – ekspedientka (sprzedawczyni)

K – Przepraszam, czy są męskie tenisówki?

E – Nie ma!

K – A te sportowe granatowe buty...

E – To są damskie.

K – Aha... A te brązowe mokasyny?

E – Są tylko małe numery.

K – Szkoda! A czy może mi pani pokazać te czarne półbuty?

E – Chce pan oglądać czy przymierzyć?

K – Przymierzyć.

E – No to niech pan od razu mówi.

K – (przymierza) Są za duże. Nie ma mniejszych?

E – Nie.

K – No to trudno.

E – Nie bierze pan?

K – Są za duże.

E – Co z tego? Włoży pan grubsze skarpetki.

K – Ale są za duże o dwa numery!

E – Niech się pan przyjrzy swoim butom.

K – Są zniszczone.

E – Stare i niemodne.

K – No tak, ale...

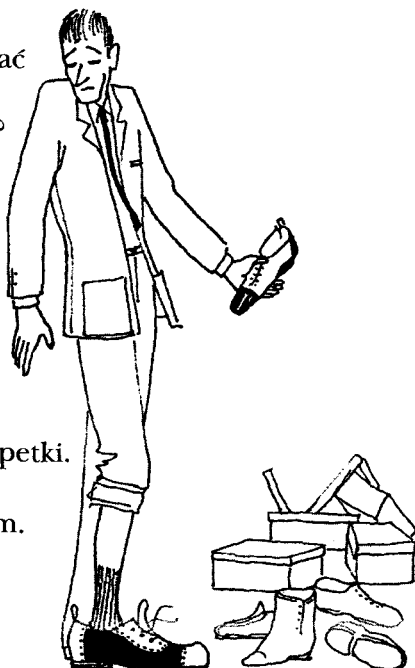
E – A te są modne, ładne i niedrogie!

K – Ale...

E – No co – nie ma pan w domu grubszych skarpet?

K – Mam, ale...

E – No to bierze pan, czy nie?

Odzież = ubrania

rozmiar = wielkość ubrania, buta

numer buta, kołnierzyka

rozmiar (ile centymetrów): w pasie (w talii)

w biodrach

w biuście (pani)

w klatce piersiowej (pan)

wzrost – wysokość człowieka w centymetrach

V. Proszę uzupełnić na podstawie ramki umieszczonej powyżej:

1. Czy dostanę płaszcz na 170 cm? 2. Jaki..... kołnierzyka ma twój ojciec? 3. Czy są spodnie na 96 cm w i 120 cm w 4. Szukam marynarki na 100 cm w 5. Jaki jest tej sukienki? 6. Jaki masz buta?

Wyrażenia idiomatyczne

ULICA

- *ulica* kogoś wychowuje – ktoś nie ma właściwej opieki, wałęsa się po ulicach
- wyrzucić kogoś na *ulicę* – pozbawić kogoś pracy, mieszkania
- coś leży na *ulicy* – coś jest łatwo dostępne, coś czeka na podjęcie

MODA

- pokaz, rewia *mody* – impreza polegająca na publicznej prezentacji najnowszych fasonów odzieży przez modeli i modelki, organizowana w celach handlowych
- hołdować *modzie*, iść za *modą* – interesować się modą, ubierać się modnie
- coś jest w *modzie* – coś jest modne, powszechnie używane
- coś wchodzi w *modę* – coś zaczyna być modne
- coś wychodzi z *mody* – coś przestaje być modne
- ostatni krzyk *mody* – rzecz nowa, oryginalna, dopiero co wyprodukowana, zaczynająca wchodzić na rynek; najnowszy krój, fason, model czegoś
- iść ślepo za *modą*, być niewolnikiem *mody* – poddawać się modzie bezkrytycznie

BUT

- głupi jak *but* – bardzo głupi
- lizać komuś *buty* – ubiegać się o czyjąś łaskę, schlebiać komuś
- umarł w *butach* – wszystko przepadło, nie ma wyjścia
- nie kiwnąć palcem w *bucie* – nie zdobyć się na najmniejszy wysiłek

PANTOFEL

- być (siedzieć) pod *pantoflem* – być zawojowanym, zahukanym przez kogoś (zwykle o mężu w stosunku do żony)
- trzymać kogoś pod *pantoflem* – żona męża
- Nie suknia zdobi człowieka, ale człowiek suknię
- Szewc bez butów chodzi

Być pod pantoflem

Ćwiczenie

Proszę wpisać w wykropkowane miejsca wyrażenia idiomatyczne z ramki:

umarł w butach, leżą na ulicy, ostatni krzyk mody, głupi jak but, trzyma go pod pantoflem, wchodzi w modę, wyszła z mody, liże buty, nie kiwnął palcem w bucie, idą ślepo za modą, wychowywała go ulica

1. Robert stale narzeka, że ma mało pieniędzy, ale nie kiwnął palcem w bucie, żeby gdzieś zarobić więcej.
2. Wiele osób sądzi, że za granicą pieniądze 3. Nic dziwnego, że Bronek poszedł do więzienia – od wielu lat i obracał się w przestępczym środowisku.
4. Od dnia ślubu Wacek przestał chodzić na mecze, nie spotyka się z kolegami – wszystkie wieczory spędza w domu. Pewnie żona 5. Dlaczego tak mi się przyglądasz? To, co mam na sobie, to 6. Iksiński już od dłuższego czasu szefowi bo zależy mu na awansie.
7. Masz klucze? Nie??!!! No to! Nie dostaniemy się do środka!
8. W tym sklepie można najwcześniej kupić ubrania, które do

piero 9. Tego psa nie da się wytresować,
 bo jest 10. Bardzo lubiłam tę sukienkę, ale
 nie noszę jej, bo już dawno 11. Lubię
 modnie ubrane kobiety, ale dziwię się tym, które

Tematy do ćwiczeń pisemnych lub ustnych

1. Czy można się uzależnić od mody? Dlaczego i w jaki sposób? Proszę podać przykłady.

2. Czy to prawda, że ubranie zmienia zachowanie człowieka? Czy i dlaczego ludzie lubią się przebierać? Proszę się ustosunkować do poniższego cytatu:

„Modą i konwencją trzeba się umieć bawić. Jeśli jesteśmy pogodzeni ze sobą, wolni od lęku i przymusu konformizmu, możemy z mody uczynić wspaniałą zabawę, prawdziwy bal maskowy. (...) Wiele kobiet to potrafi. Jednego dnia ubierają się po męsku, w spodnie, wygodne sportowe buty, by mocno stać na własnych nogach i wyeksponować aspekt dzielnej i zorganizowanej kobiety (...). Innym razem ubierają się romantycznie, kobieco, żeby zachwycić mężczyzn. Czasem są dziewczęce, czasem groźne. Używają mody jak teatru, w którym grają różne role (...).”

(W. Eichelberger, *Bawmy się modą*, „Zwierciadło”, lipiec 2002).

3. Czy zgodzi się Pan/i ze stwierdzeniem, że człowiek nowoczesny musi być modny (nie tylko w sposobie ubierania się), gdyż w przeciwnym razie zostanie odrzucony przez swoje środowisko?

4. Zawód: model/modelka.

5. Czy komplementy to grzeczność, czy kłamstwo? Czy lubi Pan/i być komplementowany(a)? W jakich sytuacjach?

6. *Komplementy wpływają pozytywnie na nasze samopoczucie i samoocenę, co wzmacnia poczucie naszej wartości. Innymi słowy zadowolenie z własnej urody wiąże się z poczuciem bycia inteligentnym.* (Gruba jak w lustrze, „Wysokie Obcasy”, 18 stycznia 2003). Czy zgadza się Pan/i z tym wnioskiem?

Leszek Długosz

MAJSTERSZTYK

– Szczyt kostiumologii!
 I co za siła przekonywania!
 Bez pudła obliczony każdy element
 – Jakaż elokwencja mankietów
 Wiarygodność kolorów
 Niepodważalność argumentów kroju
 Niezłomność postawy każdego guzika
 – A ile przy tym doświadczenia
 W układzie – pasków fałd naszywek
 Co za poczucie humoru
 W sposobie choćby wiązania krawata
 Że nikt
 Że nikt z zebranych nie zauważył
 Doprawdy –
 Oczywiście braku głowy

L. Długosz, *Lekcje rytmiki*,
 WL, Kraków 1973

część III

Formy męskoosobowe i rzeczowe (niemęskoosobowe) czasownika (ćwiczenia I–V)

Jeśli podmiot wyrażony w liczbie mnogiej oznacza osoby w rodzaju żeńskim, zwierzęta lub rzeczy (bez względu na rodzaj), używa się w czasie przeszłym i przyszłym złożonym czasowników w formie niemęskoosobowej, np.

Psy biegały po parku.

Panie siedziały na ławce.

Kobiety zawsze interesowały się modą.

Zeszyty leżały na stole.
Dziewczynki będą szły parami.

Jeśli podmiot oznacza osoby w rodzaju męskim lub mieszanym, stosuje się formy męskoosobowe, np.

Mężczyźni czekali na taksówkę.
Ela i Jurek biegli do tramwaju.
Kelnerki i kelnerzy będą roznosili zimne napoje.
Biegacze włożyli nowe koszulki.

Proszę porównać:

Konie odpoczywały po biegu.
Sportowcy odpoczywali po biegu.

Aspekt czasowników (ćwiczenia VI–XIV)

Aspekt jest to kategoria gramatyczna, której funkcja polega na przedstawianiu czynności jako zakończonej (**czasowniki dokonane**) lub jako nie zakończonej (**czasowniki niedokonane**), np.

kupować (niedokonany)	–	kupić (dokonany)
pić (ndk)	–	wypić (dk)

Dwa czasowniki oznaczające tę samą czynność raz jako trwającą, a raz jako zakończoną tworzą tzw. **czasownikową parę aspektową**.

Opozycja dokonaności i niedokonaności funkcjonuje tylko w czasie przeszłym i przyszłym, np.

robiłem (ndk)	–	zrobiłem (dk)
będzie robił (ndk)	–	zrobię (dk)

Czynności teraźniejsze wyrażane są wyłącznie przez **czasowniki niedokonane**, np.

Sprzątam od rana.
Budują tu nowoczesny hotel.
Świat się zmienia.

Czasowniki dokonane różnią się od niedokonanych:

1. Obecnością przedrostka, którego brak w niedokonanych:

<i>niedokonany</i>	<i>dokonany</i>
czekać	zaczekać
czytać	przeczytać
dzwonić	zadzwonić
iść	pójść
jechać	pojechać
jeść	zjeść
kończyć	skończyć
pić	wypić
pisać	napisać
płacić	zapłacić
rozumieć	zrozumieć
tłumaczyć	przetłumaczyć – wytłumaczyć
twierdzić	stwierdzić
znać	poznać

2. Zmianą tematu:

<i>ndk</i>	<i>dk</i>
dawać	dać
dostawać	dostać
kupować	kupić
opowiadać	opowiedzieć
otwierać	otworzyć
pomagać	pomóc
pokazywać	pokazać
powtarzać	powtórzyć
spotykać	spotkać
spóźniać się	spóźnić się
wracać	wrócić
wprowadzać	wprowadzić
zaczynać	zacząć
zamykać	zamknąć
zapraszać	zaprosić

3. Są wyrazami utworzonymi od innych rdzeni:

ndk	dk
brać	wziąć
mówić	powiedzieć
oglądać	obejrzeć
kłaść	położyć
widzieć	zobaczyć
wkładać	włożyć

4. Pewna grupa czasowników nie posiada formy dokonanej:

być, mieć, móc, musieć, spać, umieć, wiedzieć, woleć, życzyć

UWAGA!

Nie wszystkie czasowniki z przedrostkiem mają znaczenie dokonane. Od niektórych czasowników dokonanych utworzonych od niedokonyanych przy pomocy przedrostka możemy utworzyć inne czasowniki niedokonane, np.

<i>niedokonany</i>	<i>dokonany</i>	<i>niedokonany</i>
pisać	przepisać	przepisywać
znać	poznać	poznawać
palić	zapalić	zapalać
stukać	wystukać	wystukiwać

Czasowniki niedokonane (oznaczające czynność niedokonaną trwającą dłużej, powtarzającą się) łączą się z wyrazami: *teraz, zawsze, często, zwykle, rzadko, czasem, od czasu do czasu, chwilami, nieraz, wciąż, całymi dniami (tygodniami), co tydzień (miesiąc), długo, krótko*, np.

Zawsze będę o tobie myślał.

Często kupowałam w tym sklepie jogurt.

Całymi dniami grał w karty.

Co miesiąc będę ci wysyłał list.

Długo czekaliśmy na tę chwilę.

Czasowniki dokonane (wyrażające czynność dokonaną = skończoną, jednorazową) łączą się z wyrazami: *raz, zaraz, potem, w ciągu, nagle, nareszcie, natychmiast, wkrótce*, np.

Zaraz przyjadę do ciebie.
Wkrótce otrzymasz list.
Potem ci pomogę.
W ciągu godziny zjadła kilogram śliwek.

To, że czasownik jest **niedokonany**, możemy poznać po tym, że:

a. może łączyć się z takimi czasownikami, jak: *zacząć*, *skończyć*, *przestać*, np.

zacząć opowiadać (nie: opowiedzieć)
skończyć mówić (nie: powiedzieć)
przestać oglądać (nie: obejrzeć)

b. czas przyszły jest wyrażony formą złożoną, np.

będę brać (nie: będę wziąć)
będziemy powtarzać (nie: będziemy powtórzyć)
będziesz czekać (nie: będziesz zaczekać)

Nazwy czynności (ćwiczenia XV–XX)

Nazwy czynności można tworzyć od prawie wszystkich czasowników. Oznaczają czynność lub jej wynik.

Tworzy się je przez dodanie sufiksów: **-nie**, **-enie**, **-cie**

1. Sufiks **-nie** dodaje się do czasowników z przyrostkiem *-a*, *-owa*, *-e*

biegać	–	bieganie
osiągać	–	osiąganie
malować	–	malowanie
leżeć	–	leżenie

2. Sufiks **-enie** dodaje się do czasowników z przyrostkiem *-i* oraz do czasowników o temacie zakończonym na spółgłoskę

chodzić	–	chodzenie (temat zakończony na -i)
robić	–	robienie (temat zakończony na -i)
pać	–	palenie (temat zakończony na -i)
gryźć	–	gryzienie (temat zakończony na spółgłoskę)
nieść	–	niesienie (temat zakończony na spółgłoskę)

3. Sufiks **-cie** dodaje się do czasowników, których temat zakończony jest na *samogłoskę należącą do rdzenia* (są to najczęściej czasowniki jednosylabowe), a także do czasowników o temacie zakończonym na *-q*.

pić	–	picie
myć	–	mycie
kryć	–	krycie
zamknąć	–	zamknięcie (-ą : -ę-)
zająć	–	zajęcie (-ą : -ę-)

Wyrazy oznaczające nazwy czynności odmieniają się jak rzeczowniki rodzaju nijakiego.

Przykłady:

maszyna do pisania	maszyna do szycia
maszynka do golenia	proszek do pieczenia

Pożycz mi coś do czytania.

Masz coś do pisania? (tzn. pióro, długopis)

Janek zajmuje się zbieraniem znaczków.

Palenie wzbronione!

Coraz inne kostiumy to wyniki poszukiwań...

Jeżeli grupę *czasownik + określenie w bierniku* zamienimy na grupę *z nazwą czynności* zamiast czasownika, wówczas określenie wystąpi w *dopełniaczu*.

pić piwo (piję piwo)	–	picie piwa
zbierać znaczki (zbieram znaczki)	–	zbieranie znaczków

UWAGA!

Podobną funkcję jak nazwy czynności pełnią inne rzeczowniki odczasownikowe (podróżowanie – podróż; pożyczanie – pożyczka), które nie mają ścisłych reguł tworzenia i którymi nie będziemy się tu zajmować.

Wyrazy oznaczające nazwy czynności bardzo często występują w języku pisanym.

Przykłady:

W roku 1314, w chwili, którą możemy uznać za *zakończenie* pierwszego okresu *starzeń o zjednoczenie* ziem polskich, miał Władysław Łokietek około pięćdziesięciu czterech lat.

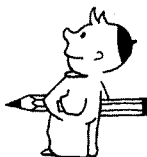
(P. Jasienica, *Polska Piastów, Polska Jagiellonów*, Warszawa 1986, s. 283)

Sumowanie tych wszystkich niewątpliwych *dokonań* redakcyjnych zostawmy jednak historykom prasy.

(S. Nowicki, *Polityka 2000*, „Polityka” 2.09.1995)

A *wychodzenie*? (...) Trzeba zawsze zdać sobie sprawę, iż gospodyni jest bardzo zmęczona, czeka ją jeszcze *zmywanie* czy *porządkowanie* mieszkania.

(M. Iwaszkiewicz, *Gawędy o przyjęciach*, Warszawa 1994, s. 41)

Ćwiczenia

I. Proszę zamienić podmiot i orzeczenie na rodzaj żeński.

Przykład: Chłopcy zjedli gruszki. *Dziewczynki zjadły* gruszki.

1. Uczniowie nieśli ciężkie pakunki.
2. Studenci grali w brydża.
3. Kelnerzy wzięli tace.
4. Nauczyciele nie należeli do tej organizacji.
5. Panowie siedzieli w kawiarni.
6. Portierzy widzieli ten wypadek.
7. Chłopcy klęczeli przed ołtarzem.
8. Turyści zapięli plecaki.
9. Bracia jedli obiad z apetytem.
10. Meksykanie umieli świetnie mówić po polsku.
11. Aktorzy nie chcieli przeczytać scenariusza.
12. Sprzedawcy starali się być uprzejmi.

13. Moi siostrzeńcy mieli zawsze oryginalne pomysły.
14. Harcerze znaleźli ukryty „skarb”.
15. Lekarze nie wiedzieli, co robić.

II. Proszę zamienić na liczbę mnogą.

Przykład: Czy przyniosłeś już swój bagaż?
Czy przynieśliście już swój bagaż?

1. Nie zjadłam jeszcze śniadania.
2. Kolega napisał ciekawe wypracowanie.
3. Czy wytarłeś buty?
4. Zająłem ci miejsce?
5. Nie zwiedziłem jeszcze tego muzeum.
6. Przysłałam pożyczyć trochę cukru.
7. Zacząłeś już czytać tę książkę?
8. Uwieczniłem cię na zdjęciu.
9. Zdjąłeś płaszcz?
10. Ten młody projektant wylansował nowy zestaw kolorów.
11. Czy przyszłam za późno?
12. Uścisnęła mu rękę serdecznie.
13. Czym przeciąłeś sobie palec?
14. Wiózł małego pieska.
15. Zamknęła po cichu drzwi.

III. Podane niżej zdania proszę napisać w liczbie mnogiej.

Przykład: Słowik śpiewał w jaśminie. Marynarz śpiewał, myjąc pokład.
Słowiki śpiewały w jaśminie. Marynarze śpiewali, myjąc pokład.

1. Świerszcz grał w trawie. Student grał na gitarze.
2. Kot pił mleko z miseczki. Uczeń pił gorące kakao.
3. Pies spacerował po podwórzu. Malarz spacerował po parku.
4. Zając biegł przez pola. Chłopiec biegł do szkoły.
5. Ptak leciał do ciepłych krajów. Pilot leciał na północ.
6. Koń zgubił podkowę. Kierowca zgubił dokumenty.
7. Ślimak wystawił rogi. Artysta wystawił swą rzeźbę na sprzedaż.
8. Liść spadł z drzewa. Mężczyzna spadł z dachu.
9. Duży kamień leżał w trawie. Ratownik leżał na kocu.
10. Banan był bardzo słodki. Nauczyciel był bardzo surowy.
11. Samochód miał zagraniczną rejestrację. Dyrektor miał zagraniczny samochód.

12. Zegarek stanął. Żołnierz stanął na baczność.
13. Pociąg jechał bardzo powoli. Pan jechał za szybko.
14. Termometr wskazywał +10 stopni. Policjant wskazywał nam drogę.
15. List ważył za dużo. Pacjent ważył za dużo.

IV. Proszę napisać podane zdania w czasie przyszłym złożonym.

Przykład: Chłopcy budują domki z kart. Chłopcy będą budowali domki z kart.

1. Dziewczynki piszą listy.
2. Oni wierzą ci na słowo.
3. Te kwiaty rosną w cieniu.
4. One się już nie spóźniają.
5. Narciarze czekają na śnieg.
6. Ciocia i wujek opowiadają swoje przygody.
7. Czy twoje siostry na pewno dobrze się czują?
8. Uczniowie przyszywają sobie guziki.
9. Rysiek i ja codziennie podlewamy wam kwiaty.
10. Nasze dzieci biorą udział w konkursie fotograficznym.
11. Ania i Zosia pieką ciasto.
12. Artyści przygotowują wystawę.
13. Krawcy szyją kostiumy do nowej sztuki.
14. Siatkarki trenują przed meczem.
15. Nasze kuzynki nie rozumieją ani słowa.

V. Proszę użyć odpowiedniej formy czasu przeszłego czasownika podanego w nawiasie.

Przykład: Zegary *biły* (bić) dwunastą.

Lekarze *spieszyli się* (spieszyć się) do pracy.

1. Dzieci (schować się) w ogrodzie. 2. Kibice
. (gwizdać) niezadowoleni z wyniku. 3. Jabłka
(spadać) z drzew. 4. Fale (wyrzucić) na brzeg starą łódź. 5. Hokeiści (trenować) zbyt krótko przed tymi zawodami. 6. Ptaki (śpiewać). 7. Sukienki
(wisieć) na wystawie. 8. Fryzjerzy (czesać) klientki. 9. Chmury (przesuwać się) na wschód. 10. Żołnierze
(marzyć) o powrocie do domu. 11. Samochody
(jechać) bardzo szybko. 12. Bracia
(spotkać się) po wielu latach. 13. Statki (wypłynąć)

- z portu. 14. Pomidory (dojrzewać) powoli.
 15. Modelki (przymierzać) nowe kapelusze.

VI. Proszę zamienić czasowniki niedokonane na dokonane.

Przykład: Czy *lubiliście* jeść pałeczkami?

Czy *polubiliście* jeść pałeczkami?

1. Muszę szukać mojego płaszcza.
2. Palisz papierosa?
3. Jedzicie ze mną na wieś?
4. Jurek chyba pił wczoraj za dużo.
5. Znałam twoją siostrę.
6. Pan nie płacił za kawę.
7. Uczyliście się nowej piosenki.
8. Nic nie rozumiałem!
9. Ewuniu, dziękuj cioci za cukierki!
10. Czy pan chciałby kupować walizkę?
11. Dzwonię do Piotra.
12. Basia i Anka powtarzały całą gramatykę.
13. Kiedy zaczynałeś jeździć na rowerze?
14. Bardzo mi pomagałeś.
15. Zapraszali nas do swojego nowego domu.

VII. Proszę zamienić czasowniki dokonane na niedokonane.

Przykład: (Zaczekaliście) *czekaliście* na was dwie godziny.

1. Zawsze (wróciłem) z pracy przez park.
2. Często (pomyliliście) formę dokonaną z niedokonaną.
3. Bożena w każdą sobotę (poprosiła) Janusza o pomoc w sprzątaniu.
4. Tamtego lata (spotkaliście się) co wieczór.
5. Jak długo (zagraliście) wtedy w karty?
6. Krzysztof nie lubi (dać) napiwków.
7. O której zwykle (skończyłeś) pracę?
8. Paweł (przeczytał) wczoraj do drugiej w nocy.
9. Gdy byłam mała, babcia często (opowiadała) mi bajki.
10. Nie musisz mi tego stale (wy tłumaczyć)!
11. Czy pani lubi (ugotować)?
12. W zeszłym roku (poszliśmy) co tydzień do kina.
13. Zawsze (dostał) zbyt dużo prezentów.
14. Przez dłuższy czas nie (powiedzieli) nikomu o swoich problemach.
15. Mój wujek zawsze (kupił) mojej cioci na imieniny bukiet herbacianych róż.

VIII. Proszę odpowiedzieć na pytania, używając formy dokonanej.

Przykład: Będziesz czytać tę książkę?

Już *przeczytałam*.

1. Będziesz gotować obiad? Już...
2. Będziecie pisać listy? Już...
3. Czy Halina będzie teraz prasowała? Ona już...
4. Będziesz teraz sprzątać? Już...
5. Czy pan będzie zrywał jabłka? Już...
6. Czy państwo będą oglądać tę wystawę?
7. Czy Robert będzie się teraz kąpał?
8. Kiedy będziecie malować mieszkanie?
9. Będziecie zwiedzać Zakopane?
10. Kiedy będziesz pić herbatę?
11. Czy będziesz teraz naprawiać samochód?
12. Czy lektor będzie teraz sprawdzał nasze zadania?
13. Kiedy oni będą wybierać tapety?
14. Będziesz teraz piekła ciasto?
15. Czy państwo będą pokazywali Edwardowi zdjęcia?

IX. Od podanej formy dokonanej czasownika w trybie rozkazującym proszę utworzyć negację, używając formy niedokonanej.

Przykład: Skończ śniadanie! Nie *kończ* śniadania!

1. Posól zupę! Nie zupy!
2. Zjedzcie kolację! Nie kolacji!
3. Niech panie nakarmią zwierzęta! Niech panie nie zwierząt!
4. Zrób kawę! Nie kawy!
5. Niech pani pozamiata! Niech pani nie!
6. Poczekaście na nas! Nie na nas!
7. Niech pan wypierze skarpetki! Niech pan nie skarpetek!
8. Potasujmy karty! Nie kart!
9. Niech panowie zadzwonią do recepcji! Niech panowie nie do recepcji!
10. Wypij ten syrop! Nie tego syropu!
11. Obejrzyj ten film! Nie tego filmu!
12. Powiedz to Adamowi! Nie tego Adamowi!
13. Zmieńcie upodobania! Nie upodobań!
14. Przygotujcie kolację! Nie kolacji!
15. Poprawcie błędy! Nie błędów!

X. Od podanej formy dokonanej czasownika w trybie rozkazującym proszę utworzyć negację, używając formy niedokonanej.

1. Zacznijmy już! Nie jeszcze!
2. Niech pan sprzeda

rower! Niech pan nie roweru! 3. Niech państwo się spóźnią! Niech państwo się nie! 4. Podpiszmy ten dokument! Nie tego dokumentu! 5. Niech panie dadzą przykład! Niech panie nie przykładu! 6. Zaszij dziurę! Nie dziury! 7. Zaproście Andrzeja! Nie Andrzeja! 8. Przeprós dyrektora! Nie dyrektora! 9. Pomóżmy Joli! Nie Joli! 10. Niech pan opowie ten film! Niech pan nie tego filmu! 11. Zapłać za obiad! Nie za obiad! 12. Włóż ciepły sweter! Nie ciepłego swetra! 13. Przetłumaczcie cały tekst! Nie całego tekstu! 14. Wróćmy już! Nie jeszcze! 15. Weź ze sobą psa! Nie psa!

XI. Z podanej pary czasowników proszę wybrać właściwy zgodnie z kontekstem.

Przykład: Czy mógłbyś (*zawieźć* – *zawozić*) Olę na dworzec za pół godziny?

1. (Rodziłem się – urodziłem się) w maju.
2. Właśnie (czytałam – przeczytałam) w gazecie, że od jutra bilety tramwajowe będą droższe.
3. Gdy byliśmy mali, niechętnie (zwiedzaliśmy – zwiedziliśmy) muzea.
4. Przez kilka tygodni (budził się – obudził się) z bólem głowy.
5. Jest mi zimno – chyba za lekko się (ubierałem – ubrałem).
6. Dziecko (spadało – spadło) ze schodów i płacze.
7. W czasie wakacji (robiliśmy – zrobiliśmy) dużo pięknych wycieczek.
8. Kiedy (mówiłeś – powiedziałeś) rodzicom, że rezygnujesz ze studiów?
9. Czy moglibyście nam (pożyczać – pożyczyć) trochę pieniędzy do wtorku?
10. Ma pan nadwagę – powinien pan (chudnąć – schudnąć).
11. Janek (uczył się – nauczył się) już wszystkiego.
12. W czasie zażywania tego lekarstwa nie (pij – wypij) soków owocowych.
13. Codziennie (kąpaliśmy się – wykąpaliśmy się) w jeziorze.
14. (Piszemy – napiszemy) do ciebie po przyjeździe na miejsce.
15. Ten projektant mody co dwa lata (lansuje – wylansuje) nową modelkę.

XII. Proszę określić, czy podane niżej czasowniki są dokonane, czy niedokonane.

Przykład: zjeść (*dk*) zjadać (*ndk*)

zamalowywać	przepić	skłamać
domalować	wypijać	okłamywać
zmywać	przeczekiwać	utrzymywać
przemyć	zaczekać	zatrzymać
dokarmiać	zagrać	pogadać
nakarmić	przegrywać	zagadywać

XIII. Proszę podkreślić odpowiedni czasownik.

Przykład: Wreszcie zaczęły się *uśmiechać* – uśmiechnąć.

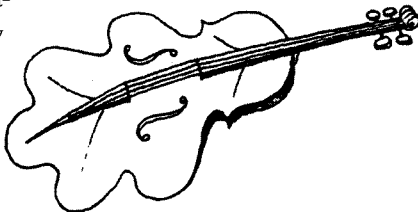
1. Będę (czekać – zaczekać) na wiadomość.
2. Kiedy Hanka zaczęła (palić – zapalić)?
3. Skończ (jeść – zjeść) śniadanie.
4. Przestańcie (skoczyć – skakać)!
5. Będziemy pana (budzić – obudzić) codziennie o szóstej.
6. Niech pani skończy (powtarzać – powtórzyć) gramatykę.
7. Kaziu, przestań (całować – pocałować) pieska!
8. Wszystko zaczęło się (psuć – zepsuć) po ich wspólnej wycieczce.
9. Będzie ci (obietcywać – obiecać) złote góry.
10. Już dawno przestaliśmy (uwierzyć – wierzyć) w świętego Mikołaja.
11. Kiedy zacząłeś (mówić – powiedzieć) do niej „Żabciu”?
12. Ciekawe, kiedy Renata skończy się (wykąpać – kąpać).
13. Państwo już nie będą (korzystać – skorzystać) z naszych usług?
14. Przestań się (denerwować – zdenerwować)!
15. Zacznijmy (zwiedzić – zwiedzać) własny kraj!

XIV. W podanym niżej tekście proszę podkreślić czasowniki niedokonane jedną kreską, a dokonane – dwiema.

O tym, że jesteś tutaj, dowiedziałem się godzinę temu z afisza, który ogłaszał twój koncert. Stałem przed nim i po to, by uwierzyć, czytałem kilka razy. Musiałem przysiąc na ławce, by uspokoiło się moje bolące serce, z powodu którego mnie tu przysłano.

Potem jeszcze raz przeczytałem twoje imię i nazwisko i wyblagałem to dostawione miejsce, gdzie teraz siedzę w głębi sali, i kupiłem róże, które mam dla ciebie.

I oto patrzę na ciebie z drugiego końca mojej samotności.

A ty, jak wtedy, stoisz na skraju dużej i jasno oświetlonej sceny. I tak, jak wtedy, gdy pierwszy raz cię zobaczyłem, jesteś w długiej jasnej sukni, a skrzypce w twoich dłoniach są późnojesiennym liściem dębu. Chyba to właśnie powiedziałem ci wówczas, że trzymałaś je jak czerwony liść dębu zrzucony z gór przez muzyczny wiatr. Ty uśmiechnęłaś się i zapytałaś, czy jestem poetą. (...)

Widzę, jak po wsłuchaniu się w dźwięki fortepianu i wiolonczeli unosisz ten swój czarodziejski liść i kładziesz na nim smyczek. Zaczyna płynąć do mnie twoja muzyka.

Czy wówczas grałaś to samo?

Ryszard Frelek, *Słona róża* (fragment; Czytelnik, Warszawa 1979)

XV. Proszę napisać, do czego służą:

Przykład: kalkulator – *do liczenia* (liczyć)

1. metr (mierzyć)
2. waga (wazyć)
3. ołówek (rysować)
4. długopis (pisać)
5. nożyczki (ciąć)
6. pralka (prać)
7. mydło (prać)
8. książka (czytać)
9. nici (szyć)
10. klucze (zamykać i otwierać)
11. farby (malować)
12. żelazko (prasować)
13. nóż (kroić)
14. łopata (kopać)
15. krzesło (siedzieć)

XVI. Podane grupy – bezokolicznik + określenie proszę przekształcić w grupy nazwa czynności + określenie

Przykład: pić piwo – picie piwa

1. obciąć włosy –
2. wypowiedzieć wojnę –
3. zorganizować wystawę –
4. przedstawić kolekcję –
5. oglądać film –
6. przyznać nagrodę –

7. zamknąć drzwi –
8. czyścić dywany –
9. kontrolować bagaże –
10. podać obiad –
11. odsłonić pomnik –
12. zaprosić gości –
13. otrzymać propozycję –
14. zgłosić udział –
15. podjąć decyzję –

XVII. Czym zajmują się te osoby?

Przykład: listonosz – roznoszeniem listów (roznosić listy)

1. krawcowa – szyc –
2. sprzątaczką – sprzątać –
3. malarz – malować obrazy –
4. lekarz – leczyć pacjentów –
5. fryzjer – czesać –
6. kompozytor – komponować –
7. projektant – projektować –
8. pływak – pływać –
9. pisarz – pisać –
10. śpiewak – śpiewać –
11. kamerzysta – filmować –
12. piekarz – piec –
13. filatelista – zbierać znaczki –
14. kucharz – gotować –
15. bibliotekarka – wypożyczać książki –

XVIII. Proszę uzupełnić zdania nazwami czynności (w odpowiedniej formie gramatycznej) utworzonymi od podanych czasowników.

Przykład: Pomożesz mi w *sprzątaniu* (sprzątać)?

1. (stać) jest bardzo męczące. 2. Mam dosyć
(gotować) obiadów. 3. Jego ulubionym zajęciem było
(chodzić) po drzewach. 4. Męczy mnie (wstawiać)
o siódmej. 5. Odczuwała (drzeć) rąk. 6. Masz jeszcze coś
do (zrobić)? – Tak, mam dużo rzeczy do
(prasować). 7. Proszę o (przysłać) dokumentacji.
8. Wczoraj nastąpiło (podpisać) umowy. 9. Z lasu
słychać było (wyć) wilków. 10. Nie mamy w domu nic do

.....(jeść). Trzeba coś kupić. 11.(ułożyć) programu zajęło nam dużo czasu. 12. Musicie mieć czas na
 (poprawić) ćwiczeń. 13. Ten architekt otrzymał propozycję
 (zaprojektować) nowoczesnego centrum handlowego. 14. Podczas (trwać) spektaklu widzowie nie mogą wchodzić na widownię. 15. W czasie (nakrywać) stołu rozbił dwa kieliszki.

XIX. Proszę uzupełnić zdania nazwami czynności (w odpowiedniej formie gramatycznej) utworzonymi od podanych czasowników.

1. Pomyliłeś się w (dodawać). 2. Niepokoiło nas (szczekać) psów. 3. Masz kłopoty z (obsługiwać) komputera? 4. Ze stajni słyszać było (rzeć) koni. 5. Czy sądzisz, że (pisać) listów jest mniej przyjemne niż ich (dostawać)? 6. Musi pan unikać (zdenerwować). 7. (piec) nie jest jej mocną stroną. 8. Wakacje sprzyjają (nawiazywać) nowych znajomości. 9. „Częste (myć) skraca życie.” 10. Nie dawał sobie rady z szybkim (liczyć). 11. (sprzątać) mieszkania zajęło im dwie godziny. 12. W (głosować) wzięło udział 63% wyborców. 13. Po (zakończyć) meczu kibice wbiegli na boisko. 14. Miał duże trudności ze (znaleźć) pracy. 15. Po długich (poszukiwać) udało im się odnaleźć dwoje zaginionych turystów.

XX. Co oznacza ta data? Proszę uzupełnić.

Przykład: 1349 – *zajęcie* (zająć) Rusi Halickiej

1. 966	– (przyjąć) chrześcijaństwa
2. 1113–22	– (przyłączyć) Pomorza
3. 1226	– (sprowadzić) Krzyżaków do Polski
4. 1364	– (założyć) Akademii Krakowskiej
5. 1400	– (odnowić) Akademii Krakowskiej
6. 1466	– (zawrzeć) pokoju z Krzyżakami
7. 1525	– (złożyć) hołdu Zygmuntowi Staremu przez księcia pruskiego
8. 1569	– (połączyć) Polski z Litwą
9. 1683	– (rozgromić) Turków pod Wiedniem
10. 1765	– (powstać) Teatru Narodowego w Warszawie
11. 3 V 1791	– (uchwalić) Konstytucji 3 Maja

- (ślubować) Kościuszki w Krakowie
- (proklamować) Rzeczypospolitej Polskiej
- (wkroczyć) wojsk niemieckich do Polski
- (rozpocząć) drugiej wojny światowej
- (zakończyć) drugiej wojny światowej

Notatki

[illegible]

Lekcja 4

Prośba o radę

Kocha, tuczy, szanuje

**Miłość polskich żon i matek odkłada się w ciałach
ich bliskich jako tkanka tłuszczowa**

Z opublikowanego w tym miesiącu raportu Knorra o polskich zwyczajach kulinarnych wynika, że to matki, żony, panie domu w dużej mierze odpowiadają za naszą otyłość. A tyjemy na potęgę. Nadwagę ma ponad połowa dorosłych mieszkańców Polski i 11 proc. nastolatków. Trudno winić za to wyłącznie słodycze, coca-colę i hamburgery z McDonalda, skoro – jak wynika z badań – 94 proc. posiłków przygotowujemy i zjadamy w domu. Tam trzeba więc szukać przyczyn polskiej otyłości. Polskie tycie jest tyciem rodzinnym.

Kto nas tuczy? Ten, kto nas karmi: kobiety. To one decydują o tym, co i ile zjedzą domownicy. – Stereotyp matki-Polki karmicielki zakorzenił się w naszej kulturze – mówi socjolog i psycholog Joanna Heidtman z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej zdaniem kuchnia jest miejscem, gdzie Polka spełnia się jako żona i matka. Gotowanie i karmienie to jedna z niewielu dziedzin, w których kobieta ma u nas władzę absolutną. – Najczęściej zauważamy, że „kobieta służy mężczyźnie” – mówi filozof prof. Teresa Hołówska. – Tymczasem warto dostrzec, że to ona decyduje, co, w jakiej ilości i kiedy zje mąż. Typowa

postawa mężczyzny to bierne pochłanianie tego, co przyniesie mu żona.

W przeciętnym polskim domu mężczyzna bez dyskusji zjada schabowego (85 proc. kobiet uważa, że to najbardziej odpowiednia potrawa dla niego), rosół z makaronem (79 proc.), bigos (77 proc.) i pyzy z mięsem (57 proc.). Ponad połowa mężów, namawiana przez kobiety, zjada dokładki albo dojada resztki, „żeby się nie zmarnowało”. A z raportu wynika, że niemal jedna trzecia panów wolałaby od czasu do czasu przekąsić coś lżejszego. Tyle samo często wstaje od stołu z uczuciem przejedzenia. Co piąty polski mężczyzna uważa, że ma zbyt mały wpływ na to, co je. 28 proc. badanych wolałoby, żeby ich matki i żony więcej czasu spędzały z nimi niż w kuchni.

Jednak Polki najwyraźniej nie zdają sobie sprawy z tego, co naprawdę myślą ich mężczyźni. Co druga z nich właśnie w kuchni czuje się prawdziwą żoną i matką. Według 55 proc. badanych dla udanego związku większe znaczenie niż małżeńskie łóżko ma małżeński stół. Przytłaczająca większość Polek (cztery na pięć) uważa, że kobieta powinna dobrze gotować.

Aleksandra Więcha
„Newsweek” 23.02.2003

Jemy i chudniemy

Wegetarianizm:

ważny jest umiar

Wegetarianizm, najogólniej mówiąc, to dieta, której głównym założeniem jest rezygnacja z mięsa. Zwolennicy tego sposobu żywienia uważają, że zostając wegetarianinem, człowiek na nowo odkrywa świat, doświadcza uczucia harmonii z własnym ciałem. Pewnie mają rację, bo, jak wynika ze statystyk, już co szósty mieszkaniec naszego globu jest wegetarianinem.

Dieta Montignac:

jeść, aby schudnąć?

To balsam na dusze wszystkich udręczonych różnymi dietami. Jej myślą przewodnią jest bowiem minimum zakazów, przy założeniu, że jedzenie powinno być przyjemnością.

Podstawą metody jest więc taki dobór pokarmów, by zachować równowagę w dostarczaniu organizmowi wszystkich niezbędnych składników pokarmowych.

Wskazane	Zabronione
ryba	ziemniaki
kawior	makaron
kraby	pieczywo
kalmary	wyroby cukiernicze
kurczak	cukierki
kaczka	ciasta
cielęcina	torty
wołowina	czekolada
baranina	pizza
becon	alkohol
parówki	cukier
serdelki	wątroba
jajka	pasztety
ser żółty	twaróg
owoce	zsiadłe mleko

soki	jogurt
dziki ryż	masło
bób	margaryna
groch	słodkie soki

Głodówka:

zakaz zagładania do lodówki

Zasada diety jest bardzo prosta: pozbawiony jedzenia organizm zaczyna korzystać z zapasów. Dieta może różnić się drobiazgami: np. miłośnicy jogi uwzględniają fazy Księżyca, inni zwolennicy głodówki radzą, by powstrzymać się nie tylko od jedzenia, ale i od picia. Minimalny okres niejedzenia powinien trwać trzy doby, górnej granicy nie ma, ale należy pamiętać, że dłuższa głodówka dopuszczalna jest jedynie pod kontrolą lekarza.

Dieta + sport:

gwarancja stałej wagi

Czy jest jakaś idealna dieta? Sama musisz wybrać odpowiednią dla siebie, ale najpierw posłuchaj kilku sprawdzonych rad. Kobieta potrzebuje maksymalnie 2500 kalorii dziennie, a dieta powinna zawierać wszystkie niezbędne składniki. Zastąp jednak tłuszcz zwierzęcy roślinnym, a węglowodany dostarczaj w postaci owoców i warzyw, rezygnując także ze słodczy.

Ważnym warunkiem pozbycia się zbędnych kilogramów, a potem utrzymania prawidłowej i stałej wagi, jest systematyczne uprawianie sportu lub chociażby regularna gimnastyka. Kiedy schudniesz, możesz stopniowo powrócić do normalnego sposobu odżywiania się.

„Dobre Rady” nr 6, 2002

Chude, chudsze, chore

Alicja jest wysoką, szczupłą blondynką. Modnie ubrana, starannie umalowana. Uprzejma, miła, ale jednak nieprzystępna. Spokojnie, zupełnie bez emocji mówi, że od dwóch lat jest chora na anoreksję. Co dziwne – w jej ustach wcale nie brzmi to dramatycznie.

– Anorektyczki właśnie takie są – Bardzo inteligentne, ale zamknięte w sobie.

Pochodzą z dobrze sytuowanych rodzin. Rzadko sprawiają kłopoty wychowawcze. Przeważnie bardzo ambitne i aktywne, osiągają bardzo dobre wyniki w nauce, a nawet w sporcie wyczynowym. Osobom postronnym, i nie tylko, trudno jest niekiedy zauważyć, jak bardzo są chore.

Same anorektyczki, choć ważą już dużo poniżej średniej – nie uważają, że są chore i wymagają pomocy lekarskiej. Przeciwnie, uważają się za osoby silne psychicznie, które w pełni panują nad sobą i nie potrzebują pomocy psychiatry czy psychologa. Do lekarza najczęściej przyprowadza je ktoś z rodziny. Do szpitala trafiają jednostki, i to w stanie skrajnego wyczerpania.

Nie ma jednej zasadniczej przyczyny powodującej zaburzenia w odżywianiu się, czyli bulimii i anoreksję. Są to choroby krajów wysoko rozwiniętych,

społeczeństw konsumpcyjnych i bogatych. W krajach Trzeciego Świata ani bulimia, ani anoreksja nie występują. Paradoksalnie więc, tylko w zamożnych społeczeństwach młode dziewczęta i kobiety (od 13. do 30. roku życia) umierają z głodu! Dlaczego tak się dzieje? Na pewno winne są stresy, jakim podlega młodzież – także te związane z poszukiwaniem własnej tożsamości, z próbami usamodzielnienia się, atmosfera rywalizacji w szkole, moda na smukłą sylwetkę. Duży wpływ na młodzież wywierają przekazy z reklam i mediów. Reklamy pełne są młodych wiotkich dziewcząt. Wiotkie, wręcz chude są też modelki, a wiele nastolatek marzy o takiej pracy. To jednak nie wszystko. Bulimia i anoreksja dotyka najczęściej dziewcząt (rzadko chłopców) z tzw. dobrych domów, żyjących w dostatku. Nierzadko są to rodziny, w których brak więzi emocjonalnych, szczególnie między matką a córką. W tych chorobach nie o jedzenie czy niejedzenie przecież chodzi. Leczenie anoreksji czy bulimii nie kończy się z chwilą osiągnięcia przez dziewczynę normalnej wagi. Jeśli nie uda jej się popracować nad problemami, które doprowadziły do tego zaburzenia, nadal będzie chora.

Jolanta Stopka
„Cogito” nr 7, 2000

Zmora kaca

Nie trzeba być nałogowym pijakiem, by przynajmniej raz w życiu doświadczyć fatalnego samopoczucia po nadmiernej ilości alkoholu. Polskie *Na zdrowie!*, angielskie *Cheers!*, rosyjskie *Zdrowyje!* albo fińskie *Kippis!* – w sylwestrową noc na całym świecie wyrywa się z tysięcy gardeł. A następnego dnia przychodzi

ból głowy, szum w uszach, skurcze w żołądku.

Cierpienie po przepiciu również nie zna granic: Francuzi skarżą się na drewniane usta (*la guelle de bois*), Niemcy – na koci lament (*Katzenjammer*), Szwedów bolą korzenie włosów (*hont i haret*), Norwegowie cierpią z powodu robotni-

ków pracujących w głowie (*jeg har tommermen*), Włosi są rozstrojeni (*stonato*), Hiszpanie rozkołysani (*resaca*). A Polacy? My słyszymy w uszach tupot białych mew.

Gdyby zbadać natężenie kaca u konieserów różnych trunków, najsilniejsze jego objawy będą mieć admirałowie koniaku, czerwonego wina, rumu i whisky. Najsłabsze efekty (co najwyżej bardzo lekki ból głowy) daje białe wino, dzin oraz wódka.

Jeśli chcesz się napić:

- Bądź za każdym razem świadomy, ile wypieś alkoholu. Dobrze jest wcześniej zaplanować ilość toastów, drinków, piw.

- Delektuj się drinkiem, ale nie wypijaj go szybko, jednym haustem; organizm potrzebuje około 30 minut na wchłonięcie jednej porcji alkoholu.

- Staraj się nie pić na pusty żołądek; tłuste pokarmy spowalniają wchła-

nianie alkoholu (niektórzy polecają przed kolejnym kieliszkiem wypicie oleju z sardynek).

- Nie używaj w nadmiarze leków przeciwbólowych, ponieważ osłabisz wątrobę i żołądek.

Jeśli żurek lub sok z kapusty czy kiszonych ogórków postawią cię na nogi, nie wahaj się spróbować, bo współczesna medycyna niewiele potrafi Ci pomóc.

Zapamiętaj!

Alkohol zawarty w piwie, winie i wódce **jest taki sam i działa tak samo!**
10 g alkoholu = 25 g wódki (kieliszek) = 100 g wina (kieliszek) = 250 g piwa (kufel 0,5 l). Organizm spala przez godzinę 7–10 g czystego alkoholu.

Paweł Walewski

„Medycyna dla Ciebie” nr 1, 2003

Jacy jesteście?

Wasze poglądy

82% młodzieży uważa, że dzieci powinny mieć możliwość wypowiedzania swoich myśli

57% lubi działanie zorganizowane i według schematów

26% chce być za siebie odpowiedzialna

39% nie lubi okazywać swoich odczuć

61 % mówi zawsze to, co myśli

62% nie znosi bałaganiarstwa

77% młodych ludzi uważa, że ludzie muszą ich przyjąć takimi, jakimi są

56% nie ulega łatwo cudzym poglądom
51% lubi korzystać z życia i nie myśli o przyszłości

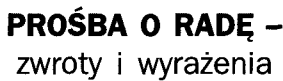
22% uważa, że miejsce kobiety jest w domu

Ponad 85% uważa, że nic w życiu nie ma za darmo

Źródło:

SMG/KRC Poland-Media S.A.

„Cogito” nr 12, 2001

- Czy mógłby mi pan poradzić, co mam powtórzyć do egzaminu?*

- Jak uważasz – czy w tej sytuacji powinnam ich zaprosić?*

- Chcielibyśmy państwa prosić o pomoc w podjęciu decyzji.*

- Co byś zrobił na moim miejscu?

107

Uważam, że powinniście pójść do lekarza.

- Radzę | (+ celownik) (+ bezokolicznik)
- Radziłbym |

Radzę panu zastanowić się jeszcze nad tym.

Radziłabym ci przemyśleć to jeszcze raz.

- Dlaczego | nie (forma os. czas.)
- Czemu |

Dlaczego nie porozmawiasz z ojcem?

- Gdybym był / była na twoim miejscu (+ tryb warunkowy)

Gdybym była na twoim miejscu, poczekałabym jeszcze trochę.

Gdybyśmy byli na waszym miejscu, zrobilibyśmy tak: ...

Reakcja pozytywna

- Dziękuję ci – to | świetna myśl!
dobra rada!
znakomity pomysł!

- Postaram się (+ bezokolicznik)

Postaram się tak zrobić.

Postaramy się być punktualnie.

- Tak zrobię!
- Zdaje się, że powinienem (+ bezokolicznik)

Zdaje się, że powinienem posłuchać twojej rady.

- Chyba (rzeczywiście) | masz rację.
- Może | tak zrobię.

Reakcja negatywna

- Wiesz, | to chyba | nie jest | wykonalne (w mojej sytuacji)
obawiam się, że to | najszcześniejsze rozwiązanie
najlepszy pomysł

- Nie podoba mi się (+ mianownik)

Nie podoba mi się ten pomysł!

- Zastanów się, co mi proponujesz?
- Co za pomysł?

Reakcja na radę, o którą się nie prosiło

• Przepraszam (+ *biernik*), ale to nie powinno (+ *biernik*) obchodzić!
Przepraszam cię, ale to nie powinno was obchodzić!

• Przepraszam, ale to nie twoja sprawa!
 • Wcale (+ *dopełniacz*) nie prosiłam o radę.
Wcale babci nie prosiłam o radę!

• Pozwól, że sam zdecyduję!
 • Zajmij się lepiej (+ *narzędnik*)!
Niech pan się lepiej zajmie dokumentami!

• Sam / sama | wiem, co mam robić!
 • Lepiej
 • Nie mieszaj się do tego!
 • Co (+ *dopełniacz*) to obchodzi?
Co wujka to obchodzi?

• Pilnuj swojego nosa!
 • To nie twoja sprawa!

Ćwiczenia

I. Proszę napisać w odpowiedniej formie.

Przykład: Niech pan się lepiej zajmie *swoją pracą* (swoja praca)!

1. Mam do ciebie prośbę: czy mógłbyś (ja) poradzić, co mam robić?
2. Mamy do was prośbę: czy moglibyście (my) poradzić, jak mamy teraz postąpić?
3. Chciałbym (ty) prosić o radę.
4. Chciałabym (pan profesor) prosić o radę.

5. Chciałybyśmy (pani profesor) prosić o radę.
6. Chciałabym poprosić (mama) o pomoc w
..... (rozwiązanie) tej sprawy.
7. Chciałbym się poradzić pana w sprawie
(nowy projekt).
8. Radziłbym (państwo) przemyśleć to jeszcze raz.
9. Gdybym był na twoim miejscu, (napisać)
do niej list.
10. Zajmij się lepiej (swoje sprawy)!
11. Zajmijcie się lepiej (praca)!
12. Co (pan) to obchodzi?

II. Proszę połączyć kolumny A i B:

A	B
1. Co cię to	a. za pomyśl?
2. Co byś	b. powinienś
3. Co to	c. obchodzi
4. Może	d. mi poradził
5. Pilnuj	e. tak zrobię
6. Według mnie	f. swojego nosa

III. Proszę dokończyć, używając zwrotów podanych w ramce.

na moim miejscu – najlepsze rozwiązanie – Sam wiem, co mam robić – sprawie wyjazdu na wakacje – zadzwonisz do niego – Co za pomyśl – przemyśl to jeszcze raz – zrobić – nie wyjeżdżałabym z miasta – zająć sobą

1. Chciałbym się ciebie poradzić w
2. Co byś zrobił?
3. Mam propozycję wyjazdu do Brazylii. Jak myślisz, co powinienem ...
.....?
4. Pytasz mnie o radę. Dlaczego nie
.....?
5. Nie lubię się wtrącać, ale w tym wypadku szczerze ci radzę:
.....!
6. Gdybym była na twoim miejscu,
7. Wiem, że chcesz mi pomóc, ale to chyba nie jest
.....
8.? Ja mam poważny problem, a ty żartujesz!

9. Nie lubię, kiedy ktoś interesuje się moimi sprawami. Proszę się . . .
!
 10. Daj mi spokój!!

IV. Proszę uzupełnić:

1. Chciałabym się was w sprawie mojego stypendium.
 2. Przepraszam, ale to cię nie powinno 3. Czy mógłbyś
 mi pomóc w decyzji? 4. Dziękuję ci za radę – to
 myśl. 5. Nie podoba mi się ten 6.
 się lepiej sobą! 7. Zastanów się, co mi
 8. Ja, gdybym był, to zwolniłbym go z pracy.
 9. się zdecydować! 10. Wcale pana
 o radę!

Smakowita podróż

cz. II

Od najdawniejszych czasów ludzie podróżują. Podróżowali i podróżują w różnych celach – handlowych, zarobkowych, religijnych, naukowych lub czysto turystycznych – powodowani ciekawością i chęcią poznania świata. I od najdawniejszych lat podróżujący ludzie przelewają na papier wrażenia ze swych podróży. Relacje te oferują m.in. ogromną różnorodność dokumentów opisujących techniki kulinarne, wybór i przygotowanie potraw, ich wygląd, smak, tradycje kuchni zwiedzanych krajów. Inspiracją dla takich opisów jest przede wszystkim zdziwienie wywołane różnicami praktyk kulinarnych w różnych częściach świata. Różnice występujące w kuchni poszczególnych krajów spowodowane są wieloma czynnikami – klimatem, dostępnością produktów, a przede wszystkim tradycją. Bardzo ważnym elementem jest również religia i jej nakazy oraz zakazy dotyczące jedzenia.

Jednym z krajów słynących ze wspaniałej kuchni jest Francja, której sztuka kulinarna rozwijała się od wieków, aby stać się niemal symbolem. Restauracje francuskie na całym świecie kojarzą się zwykle z wyrafinowanym smakiem.

Francuzi przywiązują dużą wagę do spraw związanych z jedzeniem. Dowcipni twierdzą, że Francuz może zapomnieć, jak wyglądała ślubna suknia jego żony, ale do końca życia będzie pamiętał zestaw dań przyjęcia weselnego.

Kuchnię francuską reprezentuje tak dużo świetnych potraw, że trudno tu wymienić choćby tylko najbardziej popularne.

Kuchnia włoska opanowała świat siecią licznych pizzerii. Oprócz najślawniejszych – pizzy i spaghetti – zawiera w sobie ogromne bogactwo dań, w których wybierać może najbardziej wybredny smakosz.

Światową karierę zrobiła również kuchnia chińska, a raczej kuchnia Dalekiego Wschodu ze wspaniałymi potrawami o specyficznym smaku i zapachu. Przybywa restauracji i restauracyjek oferujących dania wschodnie. Niestety, często zapomina się o tym, że prawdziwa sztuka kulinarna tamtych obszarów oparta jest na żelaznych zasadach, z których większość ma źródło we wschodniej filozofii.

W dzisiejszych czasach, pełnych pośpiechu, dynamiki, automatyzacji, coraz większych szybkości, naturalnym zjawiskiem jest oferta i powodzenie amerykańskiej „fast food” – „szybkiej kuch-

ni”. Jest to typ kuchni powodujący wiele kontrowersji; ma pewnie tyle samo zwolenników, co przeciwników.

Kuchnie różnych narodów często wpływają na siebie i wzajemnie się przenikają. W ciągu wieków w Polsce można zaobserwować m.in. wpływy włoskie, niemieckie, francuskie, orientalne, żydowskie. Z Włoch przybyły do Polski niektóre warzywa, ze Wschodu kawa, tatar i przyprawy, z Francji pasztety, galarety, faszerowany drób – to tylko nieliczne przykłady „pożyczek” z obcych kuchni.

W obecnej dobie wpływy i wzajemne oddziaływanie różnych kuchni są ogromne. Podróżujących jest coraz więcej, stąd i coraz więcej nowych przepisów przywożonych z dalekich krajów.

Miejmy jednak nadzieję, że w naszym świecie, w którym odległości zmniejszają się dzięki technice, nie zatracimy tradycji poszczególnych

krajów i narodów, w tym również tradycji kulinarnych. I że we Włoszech będziemy jeść wspaniałą makaron z sosem pachnącym bazylią, we Francji (czemu nie?) – ślimaki, w Chinach będzie nam towarzyszył aromat imbiru, a w Polsce będziemy się delectować żurkiem i kotлетem schabowym z kapustą.

Objaśnienia do tekstu

przelewać na papier – zapisywać

m.in. – między innymi

czynnik – jedna z przyczyn wywołujących skutek

słynąć – być znanym, sławnym

niemal – prawie

wyrafinowany – wyszukany, wymyślny

przywiązywać wagę do czegoś – uważać coś za rzecz ważną, nadawać czemuś szczególne znaczenie

wybredny – taki, któremu trudno dogodzić; grymaśny, kapryśny

smakosz – ten, kto lubi jeść i pić smaczne rzeczy; zna się na jedzeniu

obszar – teren

zwolennik – człowiek popierający kogoś, coś; stojący po czyjejś stronie

przenikać się – mieszać się wzajemnie, krzyżować się

oddziaływać – wywierać wpływ

delectować się – odczuwać przyjemność, zachwycać się

Uwaga na słowa!

sztuka
 — pojedynczy egzemplarz, jednostka
 — umiejętność
 — utwór sceniczny

Ćwiczenia

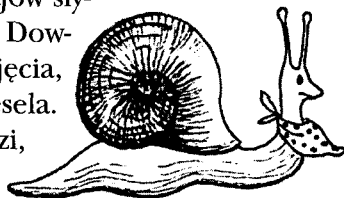
I. W podanym niżej streszczeniu proszę wybrać jedną z trzech możliwości i podkreślić ją (zgodnie z tekstem).

Od najdawniejszych (wieków, czasów, dni) ludzie podróżują. Podróżujący ludzie zapisują wrażenia ze swych (wycieczek, wojaży, podróży).

Różnice występujące w kuchni poszczególnych (narodów, ludzi, krajów) zależą od tego, jakie jest ich położenie i klimat.

(Jednym, Jedynym, Jednakowym) z krajów słynących ze wspaniałej kuchni jest Francja. Dowcipni twierdzą, że Francuz do końca (przyjęcia, wesela, życia) pamięta menu ze swojego wesela.

Kuchnia włoska opanowała (świat, ludzi, kraj) swoją pizzą i spaghetti, ale zawiera oprócz tego ogromne bogactwo dań, w których wybierać może najbardziej (wyrafinowany, wymagający, wybredny) smakosz.

Karierę zrobiły potrawy wschodnie o (specjalnym, specyficznym, typowym) smaku i zapachu.

„Szybka kuchnia” ma tyle samo (zwolenników, przyjaciół, naśladowców), co przeciwników.

W obecnej (epoce, dobie, erze) wzajemne oddziaływanie różnych kuchni jest ogromne. Miejmy nadzieję, że nie zatracimy tradycji (szczególnych, pojedynczych, poszczególnych) krajów.

II. Do wyrazów z grupy A proszę dobrać z grupy B wyrazy o znaczeniu podobnym.

A	B
1. słynny	a. prawie
2. potrawa	b. reguła
3. niemal	c. swoisty
4. oddziaływać	d. znakomity
5. ogromny	e. aromat
6. dowcipny	f. żartobliwy
7. warzywa	g. jadłospis
8. zapach	h. sławny
9. świetny	i. danie
10. specyficzny	j. wpływać
11. menu	k. jarzyny
12. zasada	l. wielki

1h,

III.

a). Wyróżnione wyrazy proszę zastąpić wyrazami: **smak**, **niesmak**, **smacznie**, **niesmaczny**, **posmak** – mającymi tutaj znaczenie przenośne.

1. Mają mieszkanie urządzone z *gustem*.
2. To był *niemiły* żart.
3. Wspominał to wydarzenie z *niechęcią*.
4. Wypadek ten miał *odcien* skandalu.
5. Dzieci, zmęczone po całym dniu, spały *głęboko i spokojnie*.

b). Wyrazy z ramki proszę wstawić w puste miejsca (w odpowiedniej formie gramatycznej).

smak, smacznie, smaczny, smakołyk, smakosz, smakować, smakowicie, niesmak, posmak, przysmak

1. Ten kucharz bardzo gotuje. 2. Jego ulubionym był tort ananasowy. 3. Jedliśmy ze gorącą zupę. 4. Był prawdziwym Lubił potrawy i znał się na kuchni. 5. Bardzo mi to mięso. 6. Na stole było mnóstwo 7. Obiad pachniał 8. To wino zostawia w ustach dziwny 9. Proszę gumę do żucia o miętowym. 10. Za dużo zjadł poprzedniego dnia i teraz czuje w ustach

IV. W podanym niżej diagramie proszę odnaleźć ułożone pionowo, poziomo lub ukośnie – z lewej do prawej, w dół – następujące wyrazy:

P	Ż	S	O	K	Ó	B
O	F	A	S	O	L	A
T	W	J	Ł	T	N	R
R	Z	O	Ó	L	E	Ś
A	D	L	C	E	R	K
W	I	N	O	T	Y	Ż
A	R	Y	Ż	D	B	U
X	B	L	I	N	Y	R

bar	ryby
bliny	ryż
fasola	sok
kotlet	v stek
lody	wino
owoc	żur
potrawa	

Wyrażenia idiomatyczne

JEŚĆ

- *Jeść* za dwóch, za dziesięciu –
 - *Jeść*, aż się uszy trzęsą –
- } jeść dużo i chętnie, mieć dobry apetyt

- *Jeść* jak ptaszek – jeść mało, nie mieć apetytu
- *Jeść* z ręki – być podporządkowanym komu, zgodnym, uległym
- *Jeść* chleb z niejednego pieca – mieć wiele doświadczenia, wiele przeżyć

Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść

SŁODKI

- Robić do kogoś *słodkie* oczy – zalecać się do kogoś, wdziaczyć się
- *Słodka* tajemnica – sekret intymny, miły, głęboko skrywany
- *Słodkie* słówka – pochlebstwa, komplementy

Robić słodkie oczy

RYBA

- Zdrowy jak *ryba* – bardzo zdrowy
- Pływa jak *ryba* – bardzo dobrze pływa
- Czuć się jak *ryba* w wodzie – czuć się bardzo dobrze, swobodnie
- Gruba *ryba* – osoba wpływowa, na wysokim stanowisku
- Zimny jak *ryba* – pozbawiony temperamentu
- *Ryba* połknęła haczyk – ktoś dał się skusić

Ćwiczenie

Proszę wpisać wyrażenia idiomatyczne z ramki w wykropkowane miejsca.

słodka tajemnica, zimny jak ryba, z niejednego pieca chleb jadł, słodkie słówka, je jak ptaszek, gruba ryba, pływa jak ryba, je jej z ręki, słodkie oczy, jak ryba w wodzie, je za dwóch

1. Popatrz, jak ten Felek się zmienił, odkąd poznał Irenę – po prostu ..je jej z ręki. ... 2. Kwiryn jest nawet dość przystojny, odcytany, kulturalny, ale jest 3. Małgosia tak długo robiła do Janka, aż zaprosił ją na kawę. 4. Kiedy pojechał do Rzymu – od razu poczuł się Jest przecież historykiem sztuki, więc to miasto dla niego to raj! 5. Nie wierz Piotrowi! On wszystkim ładnym dziewczynom mówi 6. Ten facet to jakaś – jeździ służbowym samochodem, ma swojego kierowcę i wszyscy mu się kłaniają. 7. Mój kuzyn zawsze, ale też i waży już 95 kg! 8. Bolek zna się na ludziach, bo 9. O, nie! Nie mogę ci tego powiedzieć! To moja 10. Synek mojej sąsiadki jest bardzo chudy, ale podobno 11. Jurek nie boi się wysokiej fali, ale on

Tematy do ćwiczeń pisemnych lub ustnych

1. „Jedzenie działa na wszystkie zmysły człowieka (wzrok, słuch, dotyk, smak, węch)”. Czy zgadza się Pan/i z tym stwierdzeniem? Czy towarzystwo i sposób nakrycia stołu ma dla Pana/i znaczenie?

2. W niektórych powieściach fantastyczno-naukowych spotykamy sceny, w których bohaterowie jedzą posiłek składający się z pigułek. Czy byłoby dobrze, gdyby ludzkość zrezygnowała z „klasycznego” sposobu odżywiania się na rzecz potraw w pigułce?

3. *„Wspólne spożywanie posiłku zacieśnia więzi międzyludzkie i łagodzi obyczaje, a zaproszenie do stołu to gest mogący skruszyć najtwardszy nawet mur wrogości”* (Ewa Szymczak, *Uczta. Czemu to służy*, „Focus” nr 2, luty 2002). Jakie jest Pana/i zdanie na ten temat?

4. Dieta – kto ją stosuje i dlaczego?

5. Jaką kuchnię lubi Pan/i najbardziej i dlaczego? Czym charakteryzuje się kuchnia Pana/i kraju?

Adam Mickiewicz

PAN TADEUSZ
(księga II, fragm.)

Różne też były dla dam i mężczyzn potrawy:
Tu roznoszono tace z całą służbą kawy,
Tace ogromne, w kwiaty ślicznie malowane,
Na nich kurzące wonnie imbryki blaszane
I z porcelany saskiej złote filiżanki,
Przy każdej garnuszek mały do śmietanki.
Takiej kawy jak w Polsce nie ma w żadnym kraju:
W Polsce, w domu porządnym, z dawnego zwyczaju,
Jest do robienia kawy osobna niewiasta,
Nazywa się kawiarka; ta sprowadza z miasta
Lub z wicin bierze ziarna w najlepszym gatunku,
I zna tajne sposoby gotowania trunku,
Który ma czarność węgla, przejrzystość bursztynu,
Zapach mokki i gęstość miodowego płynu.

Imiesłów przymiotnikowy czynny (ćwiczenia I–V)

część III

Imiesłów – to forma gramatyczna utworzona od czasownika, używana w funkcjach przymiotnikowych lub przysłówkowych.

Imiesłów przymiotnikowy czynny – to forma czasownikowa w funkcji przymiotnikowej wyrażająca czynność jednoczesną z czynnością określoną przez orzeczenie zdania. Innymi słowy – imiesłów przymiotnikowy czynny nazywa czynność lub stan, który stanowi czyjąś właściwość.

piszący człowiek	–	ten, który pisze
jadący samochód	–	ten, który jedzie
śmiejące się dziecko	–	to, które się śmieje
plącząca kobieta	–	ta, która płacze

Jednym z krajów *śłynących* ze wspaniałej kuchni jest Francja. – Jednym z krajów, *które słyną* ze wspaniałej kuchni, jest Francja.

...można by wymieniać dalej potrawy *reprezentujące* poszczególne kraje... – ...można by wymieniać dalej potrawy, *które reprezentują* poszczególne kraje...

Imiesłów przymiotnikowy czynny tworzymy tylko od czasowników niedokonanych przez dodanie do tematu 3. osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego części *-ący*:

pisać	–	oni piszą	pisz-	+ -ący	piszący
brać	–	oni biorą	bior-	+ -ący	biorący
jeść	–	oni jedzą	jedz-	+ -ący	jedzący
umieć	–	oni umieją	umiej-	+ -ący	umiejący

UWAGA! Imiesłów od czasownika *być* – *będący*

Imiesłów przymiotnikowy czynny ma deklinację taką jak przymiotnik:

piszący chłopiec	pisząca dziewczyna	piszące dziecko
piszącego chłopca	piszącej dziewczyny	piszącego dziecka itd.

Przykłady:

Włochy są krajem *rywalizującym* z Francją w produkcji win (który rywalizuje). Potrawy najbardziej *przyciągające* turystów to: zupa rybna... (które przyciągają). Wszyscy ludzie *oglądający* tę sztukę byli zachwyceni (którzy oglądali). Patrzył na *śmiejącą się* dziewczynę (która się śmiała)

UWAGA!

Jeżeli imiesłów nie ma określenia, występuje przed rzeczownikiem, natomiast grupy składające się z imiesłowu i określeń występują zwykle po rzeczowniku.

bawiące się dzieci

ale: dzieci *bawiące się w parku*

(Możliwy jest również układ: *bawiące się w parku* dzieci. Nie należy jednak rozdzielać grupy *imiesłów + określenia*.)

Niekiedy imiesłowy te mają znaczenia ściśle przymiotnikowe:

Ta książka jest *interesująca*.

Ostatnio dużo mówi się o tajemniczych obiektach *latających*.

Jaką lampę chcesz kupić – *stojącą* czy *wiszącą*?

Kiedy będziesz w drogerii, kup mi jakiś dobry krem *nawilżający*.

Kupiłem miejscówki w przedziale dla *niepalących*.

Szyk przydawki przymiotnikowej (ćwiczenia VI–VIII)

Przydawki przymiotnikowe charakteryzujące pewną osobę lub rzecz (podające jej barwę, rozmiary, kształt, wartość itp.) w języku polskim występują w zasadzie **przed** rzeczownikiem określanym.

szeroka ulica, **wysoki** dom, **mądry** człowiek, **czerwona** róża, **nowa** książka, **małe** dzieci

Po rzeczowniku stoją zwykle przydawki przymiotnikowe wyróżniające jakąś osobę lub rzecz spośród innych, oznaczające cechę gatunkową. bilet **tramwajowy**, książki **szkolne**, literatura **angielska**, film **przyrodniczy**, sok **pomarańczowy**

Proszę porównać:

nowe buty	–	buty narciarskie
trudny język	–	język polski
duże miasto	–	miasto wojewódzkie

UWAGA!

W wielu przypadkach zachodzą odchylenia od tej normy podyktowane względami stylistycznymi. Takie wyjątkowe sytuacje można spotkać często w poezji lub w tekstach o zabarwieniu emocjonalnym.

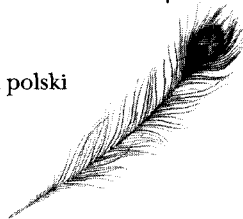
Proszę zwrócić uwagę na podkreślone grupy rzeczownik – przymiotnik w podanym niżej fragmencie wiersza. Zgodnie z regułą powinno być: drzewa **owocowe** i **zielony** łą.

Józef Ratajczak

LATO MALOWANE (fragment)

Gdy zadymka w polu gna,
namaluję słońce, sad,
owocowe drzewa w kwiatach,
Łan zielony pełen światła,
a na tej największej kartce –
biało kwitnące akacje.

M. Nagajowa, *Język i świat*. Język polski
dla kl. V, WSiP, Warszawa 1994

Tryb warunkowy (przypuszczający) (ćwiczenia IX–XIII)

Składa się z form trzeciej osoby liczby pojedynczej i mnogiej czasu przeszłego i specyficznych form osobowych słowa posiłkowego „być” (które zrastają się z czasownikiem lub występują samodzielnie): *bym, byś, by, byśmy, byście, by*, np.

być			
ja	byłbym (bym był)	my	bylibyśmy (byśmy byli)
ja	byłabym (bym była)	my	byłybyśmy (byśmy były)
ty	byłbyś (byś był)	wy	bylibyście (byście byli)
ty	byłabyś (byś była)	wy	byłybyście (byście były)
on	byłby (by był)	oni	byliby (by byli)
ona	byłaby (by była)	one	byłyby (by były)
ono	byłoby (by było)		

Tryb warunkowy w czasie przeszłym tworzymy przez dodanie do form trybu warunkowego form czasu przeszłego słowa posiłkowego „być”: *był, była, było, byli, były, np.*

kupiłbym był – (częściej) byłbym kupił

W trybie warunkowym wyrażamy:

1. prośby, życzenia, pytania
 - Czy mógłbyś zamknąć okno?
 - Chcielibyśmy zobaczyć ten album.
 - Nie wolelibyście zjeść zupy?
2. polecenia (jako rodzaj propozycji)
 - Przestaliby wreszcie narzekać.
 - Ubrałbyś się jakoś ładniej.
 - Zrobiłabyś bigos.

3. pragnienia

Napiłabym się kawy.

Poszłybyśmy do teatru.

Formy słowa posiłkowego *bym, byś, by, byśmy, byście, by* pisze się razem z czasownikami w formie osobowej, natomiast z nieosobowymi formami czasowników i z innymi częściami mowy pisze się oddzielnie. Tylko ze spójnikami pisze się łącznie.

Jak myślisz – czy czekałaby na niego tak długo?

Jak myślisz – czy by czekała na niego tak długo?

gdyby czekała

jeśliby czekała

jakby czekała

choćby czekała

Przykłady użycia trybu warunkowego także w zdaniach złożonych:

Gdybym miał czas, przeczytałbym od razu tę książkę.

Gdybym miał czas, byłbym przeczytał tę książkę od razu (czas przeszedł).

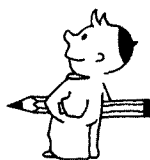
Miałbyś więcej przyjaciół, gdybyś nie był taki nieufny.

Czekalibyśmy na was dłużej, gdyby nie zaczął padać deszcz.

Choćby nie wiem, jak się zmieniła, poznałbym ją na końcu świata po głosie.

Jakbyście wiedzieli, że przyjdziemy, może posprzątałibyście tu trochę.

Gdyby wiedziała, że to ślimaki, nigdy by ich nie spróbowała.

Ćwiczenia

I. Proszę utworzyć imiesłowy przymiotnikowe czynne od następujących czasowników:

Przykład: pisać – piszący

oglądać, studiować, pracć, stać, widzieć, myśleć, jeść, jechać, tłumaczyć,
bać się, kupować, brać, pić, liczyć, spać

II. Używając imiesłowów przymiotnikowych czynnych proszę napisać, czym zajmują się ci ludzie:

Przykład: lekarz – (leczyć ludzi) – to człowiek leczący ludzi
tancerka – (tańczyć w balecie) – to kobieta tańcząca w balecie

1. kelner – (podawać potrawy w restauracji)
2. krawcowa – (szyc ubrania)
3. pisarz – (pisać książki)
4. kompozytor – (komponować melodie)
5. pielęgniarka – (opiekować się chorymi)
6. tłumacz – (tłumaczyć teksty)
7. malarz – (malować obrazy)
8. narciarz – (jeździć na nartach)
9. sportowiec – (uprawiać sport)
10. kwiaciarka – (sprzedawać kwiaty)
11. cyrkowiec – (występować w cyrku)
12. filatelista – (zbierać znaczki)
13. przedszkolanka – (zajmować się dziećmi w przedszkolu)
14. trębacz – (grać na trąbce)
15. prezydent – (rządzić krajem)

III. Podane bezokoliczniki proszę zastąpić odpowiednimi formami imiesłowów przymiotnikowych czynnych.

Przykład: Bał się zbliżyć do **szczekającego** (szczekać) psa.

1. Młoda para (klęczeć) przy ołtarzu czekała z niecierpliwością na zakończenie ceremonii.
2. Przez lornetkę widać było statek (płynąć) do portu.
3. Człowiek (odżywiać się) tylko hamburgerami szybko tyje.
4. Krowa jest zwierzęciem (dawać) mleko.
5. Nigdy nie widziałem psa (mieć) takie długie uszy.
6. Nie chciał budzić (spać) w fotelu matki.
7. Ludzie (lubić) dobre ciastka często przychodzą do tej kawiarni.
8. Małe dziecko z ciekawością patrzy na (myć się) kota.
9. Chłopak (rozmawiać) z Krystyną to mój sąsiad.
10. Podał rękę starszej kobiecie (wsiadać) do tramwaju.
11. Rano w parku jest bardzo dużo (biegać) ludzi.
12. O tej porze roku rzadko widzi się wycieczki (zwiedzać) miasto.
13. Deszcz (padać) od dwóch tygodni spowodował powódź.

14. Grupa młodych naukowców obserwowała ptaki
 (lecieć) na południe. 15. Irena straciła zaufanie do mężczyzny
 (być) jeszcze niedawno jej przyjacielem.

IV. W podanych niżej zdaniach wyróżnione fragmenty proszę zastąpić imiesłowami przymiotnikowymi czynnymi. Proszę zwrócić uwagę na możliwość zmiany szyku.

Przykład: Patrzył na dziewczynę, *która się śmiała*. Patrzył na śmiejącą się dziewczynę.

Wszyscy ludzie, *którzy oglądali* tę sztukę, byli zachwyceni. Wszyscy ludzie oglądający tę sztukę byli zachwyceni.

1. Pan, *który siedział* na ławce, czytał gazetę.
2. Aktorka, *która gra* w tym filmie, jest bardzo ładna.
3. Położył na stole papierosa, *który się palił*.
4. Spiker, *który czyta* codziennie wiadomości, ma miły głos.
5. W pokoju słychać było tylko zegar, *który tykał*.
6. Turyści, *którzy przyjeżdżają* do Krakowa, zwiedzają przede wszystkim Wawel.
7. Z uwagą przyglądał się dwom kobietom, *które głośno rozmawiały*.
8. Czy znasz tego człowieka, *który niesie* ciężką walizkę?
9. Patrzyliśmy z przerażeniem na kamienie, *które spadały* z góry wprost na nas.
10. Kelnerka niosła kawę, *która mocno pachniała*.
11. Czy lubisz ludzi, *którzy opowiadają* wciąż te same dowcipy?
12. Policjant zatrzymał dziewczynę, *która przechodziła* przez ulicę w niewłaściwym miejscu.
13. Filip siedział na leżaku i przyglądał się dzieciom, *które budowały* zamek z piasku.
14. Ludzie, *którzy jedzą* tłuste potrawy, często chorują.
15. Ten obraz przedstawia młode kobiety, *które piorą* bieliznę w rzece.

V. W podanych niżej zdaniach wyróżnione fragmenty proszę zastąpić imiesłowami przymiotnikowymi czynnymi.

Przykład: Czekam na koleżankę, *która tu pracuje*. Czekam na pracującą tu koleżankę.

1. Nie lubię ludzi, *którzy się spóźniają*.
2. Studenci, *którzy mieszkają* w akademiku, mają się zgłosić w sekretariacie.

3. Podziwiam ludzi, *którzy grają* na skrzypcach.
4. Pokaż misia dziecku, *które płacze*.
5. Lubicie patrzeć na słońce, *które zachodzi*?
6. Czemu śmiejesz się z koleżanek, *które wierzą* w przesady?
7. Profesor nie ufa uczniom, *którzy noszą* dziwne ubrania.
8. Rozmawialiśmy o tej pani, *która świetnie mówi* po polsku.
9. Czy znasz osobę, *która często jeździ* w góry?
10. Lubię patrzeć na karuzelę, *która się kręci*.
11. Tamte dzieci, *które się huśtają*, są bardzo grzeczne.
12. Kto nie lubi obserwować samolotów, *które startują i lądują*?
13. Na plaży było dużo dzieci, *które zbierały* muszelki.
14. Sportowcy, *którzy biorą* udział w zawodach, przyjechali już na stadion.
15. Wszyscy pasażerowie statku, *który tonął*, zostali uratowani.

VI. Przymiotniki podane w nawiasach proszę wpisać w odpowiednim miejscu (przed rzeczownikiem lub po rzeczowniku).

Przykład: (szeroka) szeroka ulica
 (przyrodniczy) film przyrodniczy

1. (ciekawa)		książka
2. (magnetofonowa)		kaseta
3. (kolorowy)		obrus
4. (węgierski)		język
5. (autobusowy)		bilet
6. (młody)		mężczyzna
7. (ciepły)		sweter
8. (wawelski)		smok
9. (mały)		samochód
10. (porównawcza)		gramatyka
11. (uniwersytecka)		biblioteka
12. (wysoki)		dom
13. (owocowe)		drzewo
14. (Palmowa)		Niedziela
15. (piękny)		widok

VII. Do podanych rzeczowników proszę dobrać po dwa przymiotniki: jeden, który będzie się znajdował przed rzeczownikiem, drugi – po rzeczowniku. W ten sposób powstaną dwie pary wyrazów.

Przykład: <i>język</i> <i>książka</i>	trudny język ciekawa książka	język polski książka telefoniczna
---	---------------------------------	--------------------------------------

1. film	9. program
2. miasto	10. woda
3. aktorka	11. sklep
4. piosenka	12. śpiewak
5. pociąg	13. statek
6. list	14. lody
7. sok	15. dżem
8. papier	

VIII. W podanym niżej fragmencie tekstu proszę uzasadnić pozycję wyróżnionych przydawek.

Piękna dziewczyna o *długich jasnych* włosach, które rozwiewał wiatr, spacerowała brzegiem morza i grała na flecie. Anna Mocarśka, wtedy jeszcze *nieopierzony* podłotek, w uniesieniu patrzyła na ekran *filmowy*, aż rozplakała się z zachwytu. (...) Kama Malikowska, od 25 lat w Filharmonii *Narodowej*, dziś jest pierwszą harfistką. Annę Mocarśką cztery lata temu zaangażowała Opera *Kameralna*; choć dopiero 28-letnia, już mówią tam o niej: ma *mocną* pozycję.

Obie zaprzeczają *popularnej* opinii, że *przyszłe* muzyczki od kolebki marzą o nutach i naśladując pierwowzory *literackie* strugają z kawałka drewna pierwsze instrumenty. Kobiety z orkiestry bywają córkami inżynierów, lekarzy, urzędników; w ich domach nie było muzycznych tradycji. Przypadek ujawnia słuch *absolutny*.

(Anna Grigo, *Eurydyki grające*, „Twój Styl”, marzec 1995)

IX. Podane w nawiasach czasowniki proszę napisać w odpowiedniej formie trybu warunkowego.

Przykład: Gdybym lubiła ciastka, (ja – kupować) *kupowałabym* ich dużo.

1. Gdyby miał talent, (on – być) artystą.
2. Gdybym wiedziała, że przyjdą goście, (ja – upiec) ciasto.
3. Gdybyście potrzebowali pieniędzy, (wy – pracować) więcej.
4. Gdyby znały dobrze te reguły, (one – mylić się) o wiele rzadziej.
5. Gdybyś kupił tę książkę, nie (ty – musieć) chodzić do biblioteki.
6. Gdyby był starszy, (on – móc) oglądać ten film.
7. Gdybym cię poznała wcześniej, (ja – na-

uczyć) cię tańczyć. 8. Gdybyśmy wygrali ten mecz, (my – pojechać) do Mediolanu. 9. Gdyby dziadek miał zdrowe serce, (on – pojechać) z nami w góry. 10. Gdybyś słodziła mniej, (ty – być) zdrowsza. 11. Gdybyście wcześniej wyszły z domu, (wy – zdążyć) na ten autobus. 12. Gdybym zabrała mniej ubrań, (ja – mieć) lżejszą walizkę. 13. Gdyby nie była na diecie, (ona – zjeść) trzy kawałki tortu. 14. Gdybyś знаła go lepiej, nie (ty – żartować) z niego. 15. Gdyby nie zjedli tej sałatki, nie (oni – czuć się) tak źle.

X. Podane w nawiasach czasowniki proszę napisać w odpowiedniej formie trybu warunkowego.

Przykład: Gdybyś znał angielski, (ty – rozumieć) *rozumiałbyś*, o czym mówią.

A. Gdybyś znał angielski,

1. (oni – móc) cię zaprosić do Anglii.
2. (ty – zadzwonić) do Ambasady Amerykańskiej.
3. (ja – pożyczyć) ci tę książkę.
4. (on – rozmawiać) z tobą, a nie ze mną.
5. (my – przeczytać) ci ten artykuł.
6. babcia (być) z ciebie dumna.

B. Gdyby twoja siostra nie była taka brzydka,

1. (ja – ożenić się) z nią.
2. (ona – mieć) więcej kolegów.
3. (wy – robić) jej więcej zdjęć.
4. rodzice (zabierać) ją częściej do znajomych.
5. (my – spotykać się) z nią chętniej.
6. (ty – przychodzić) z nią do nas.

C. Gdybym miała więcej czasu,

1. (my – grać) z sąsiadami w karty.
2. (wy – nauczyć) mnie grać w tenisa.
3. moje koleżanki (zazdrościć) mi tego.
4. (ja – uczestniczyć) w waszych spotkaniach.
5. dyrektor (kazać) mi tłumaczyć ten referat.
6. (ty – cieszyć się) najbardziej.

D. Gdyby było cieplej,

1. (my – zdjąć) kurtki.
2. (ja – wypić) zimną pepsi.
3. (wy – umyć) samochód.
4. (ona – wyprać) ręczniki.
5. (ty – wykąpać się) w rzece.
6. dzieci (bawić się) w ogrodzie.

E. Gdybyśmy przeprowadzili się do innego miasta,

1. (my – tęsknić) bardzo za Krakowem.
2. (wy – odwiedzać) nas co tydzień.
3. (ja – zmieniać) pracę.
4. nasze dzieci (poznać) nowych kolegów.
5. (ty – napisać) do mnie na pewno.
6. nasza znajoma (ucieszyć się)

F. Gdyby lekarze zastrajkowali,

1. (oni – złamać) przysięgę Hipokratesa.
2. (my – stracić) do nich zaufanie.
3. (ty – nie zrobić) badań.
4. mój brat nie (skończyć) stażu w terminie.
5. (wy – nie móc) chorować.
6. (ja – przegrać) zakład.

G. Gdybyście kupiły sobie psa,

1. wasza sąsiadka (zwarować)
2. (wy – karmić) go jak dziecko.
3. (ja – nie przychodzić) do was.
4. (wy – opiekować się) nim.
5. czy wasi rodzice (pozwolić) trzymać go w domu?
6. (my – protestować)

XI. Proszę uzupełnić według wzoru:

Przykład: Nie pojechalibyśmy na tę wycieczkę, *gdybyśmy* nie mieli samochodu.

1. Nie zafundowalibyśmy ci tej podróży do Singapuru,
nie byli bogaci. 2. Nie proponowałbym wam wspólnych wakacji,

..... nie miał na to ochoty. 3. Nie dowiedzieliby się, jak się czuje Ela,
 nie zadzwonili do Janka. 4. Nie kupiłabym tej sukienki,
 wiedziała, że tak źle się ją prasuje. 5. Nie poszłybyśmy
 do kina. wiedziały, że ten film jest taki nudny. 6. Nie
 zaprosiłby nas, nie miał do nas interesu. 7. Nie
 poznalibyście prawdy, nie przeczytali tego listu. 8. Nie
 liczyłaby się tak z pieniędzmi, miała ich dużo. 9. Nie
 tyłybyście, nie jadły tyle słodczy. 10. Nie śpiewałyby tak
 głośno, wiedziały, że oni śpią. 11. Nie przedstawiłbyś się
 jej, nie chciał jej poznać. 12. Nie wyzdrowiałbyś tak
 szybko, nie zażywał lekarstw. 13. Nie spróbowaliby
 żabich udek, wiedzieli, co jedzą. 14. Nie spóźnilibyście
 się na pociąg, wcześniej wyszli z domu. 15. Nie
 wiedziałaby, co się dzieje na świecie, nie czytała gazet.

XII. Podane zdania proszę przekształcić według wzoru:

Przykład: Jestem zdrowa. Pójdę na dyskotekę.

Gdybym była zdrowa, poszłabym na dyskotekę.

1. Jestem dyrektorem. Zarabiam więcej.
2. Znamy francuski. Możemy z nimi porozmawiać.
3. Nasz lektor zachorował. Odwiedzimy go.
4. Poznaliśmy się wcześniej. Nie ożeniłem się z Hanną.
5. On od niej odchodzi. Ona się ucieszy.
6. Masz wybór. Które zajęcia opuścisz?
7. Organizujecie przyjęcie. Kogo zapraszacie?
8. Boli go serce. Musi iść do lekarza.
9. Proszę was. Pomożecie mi?
10. Nie mamy pieniędzy. Pożyczysz nam?
11. Pada deszcz. One nie pójdą na zakupy.
12. Nudzisz się? Zagram ci na flecie!
13. Czytacie gazety. Wiecie, kto to jest Iksiński.
14. Masz poczucie humoru. Śmiej się z tego.
15. Jestem optymistką. Wierzę, że to się dobrze skończy.

XIII. Proszę zamienić na tryb warunkowy.

Przykład: Uczesz się wreszcie! Uczesałabyś się wreszcie!

1. Odwiedzisz mnie do domu?
2. Napisz do niej!

3. Upiecze nam pani ciasteczka?
4. Zjemy coś ciepłego.
5. Dajcie mu coś do picia.
6. Możemy obejrzeć te plakaty?
7. Odwiedzą ich kiedyś.
8. Wolimy przyjść trochę później.
9. Zapalę dobrego papierosa!
10. Nie sprzeda mi pan tych kwiatów?
11. Nie pomożesz jej w zadaniu?
12. Posłuchamy muzyki.
13. Przestańcie się z niego śmiać!
14. Zaśpiewa nam pani coś?
15. Nie dodasz do sosu śmietany?

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....